

ΤΓΔΣ

ΤΜΗΜΑ
ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ευαλωτότητα και εκπαίδευση παιδιών προσφύγων: Μια μελέτη
περίπτωσης στην Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή Λέσβου

ΔΑΛΛΑ ΑΘΗΝΑ

Βόλος, 2025

Τριμελής επιτροπή αξιολόγησης

Επιβλέπουσα:

Αικατερίνη Μακρή

Επίκουρη καθηγήτρια

Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μέλη τριμελούς επιτροπής αξιολόγησης

1^ο μέλος

Σταυρούλα Κίτσιου

Επίκουρη καθηγήτρια

Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

2^ο μέλος

Νικόλαος Γογωνάς

Επίκουρος καθηγητής

Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

«Πνευματικά δικαιώματα
Δάλλα Αθηνά, 2025

Η έγκριση της Πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Γλωσσικών & Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν δηλώνει απαραίτητως την αποδοχή των απόψεών της συγγραφέως»

«Υπεύθυνη Δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της Πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια που προσφέρθηκε στη συγγραφή της αναγνωρίζεται και αναφέρεται στο κείμενο. Επιπλέον αναφέρονται όλες οι βιβλιογραφικές πηγές που αξιοποιήθηκαν, πρωτογενείς και δευτερογενείς, είτε η συμβολή τους παρατίθεται επακριβώς ως απόσπασμα είτε ως παράφραση»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εξετάζει τους τρόπους αντιμετώπισης ευάλωτων παιδιών προσφύγων στο ελληνικό προσκήνιο, τις ειδικές ανάγκες και αναπηρίες τους, εστιάζοντας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αναλύεται η θεωρητική βάση της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, το νομοθετικό πλαίσιο που την υποστηρίζει, οι δομές υποδοχής και εκπαίδευσης προσφύγων, καθώς και οι θεσμικές δράσεις που έχουν αναπτυχθεί για την υποστήριξη και ενσωμάτωση αυτών των παιδιών ιδιαίτερα από την προσφυγική κρίση του 2015 και έπειτα. Στο ερευνητικό μέρος, μέσω ποιοτικής μεθοδολογίας, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με υπαλλήλους Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής και εκπαιδευτικούς Τυπικής και Μη-τυπικής εκπαίδευσης, με στόχο την καταγραφή των εμπειριών, των απόψεων και των προκλήσεων τους σχετικά με τη διαχείριση ευάλωτων παιδιών στην εκπαίδευση. Παράλληλα, εφαρμόστηκε η μέθοδος της επιτόπιας παρατήρησης σε χώρους πρώτης υποδοχής, διαμονής και εκπαιδευτικές δομές, ώστε να αποτυπωθεί η υφιστάμενη κατάσταση και οι πρακτικές που ακολουθούνται. Τα ευρήματα αποκαλύπτουν σημαντικά κενά και δυσλειτουργίες, όπως η έλλειψη εκπαιδευτικών με εξειδίκευση στην ειδική αγωγή, η δυσκολία πρόσβασης των παιδιών με αναπηρίες στην εκπαίδευση, οι περιορισμένες υποστηρικτικές δομές, οι πρακτικές δυσκολίες των οικογενειών τους και οι αποκλεισμοί που βιώνουν τόσο στο σχολικό όσο και στο κοινωνικό πλαίσιο. Παράλληλα, αναδεικνύονται θετικές πρακτικές όπως η συσπείρωση συμπεριληπτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τάξεων και δομών υποδοχής προσφύγων στην εκπαίδευση ΤΥ-ΖΕΠ/ΔΥΕΠ και εθνικών σχεδίων δράσης τα οποία συμβάλλουν στη γλωσσική και κοινωνική ένταξη των προσφυγόπουλων στον Δυτικό πολιτισμό. Οι εκπαιδευτικοί της Τυπικής και Μη-τυπικής εκπαίδευσης διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση της ετερότητας και την προσαρμογή των μαθητών/τριων στις νέες συνθήκες. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι απαιτείται περαιτέρω ενίσχυση των υποστηρικτικών δομών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ανάπτυξη εξειδικευμένων προγραμμάτων για παιδιά με ειδικές ανάγκες και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ κρατικών φορέων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση όλων των παιδιών στην εκπαίδευση και να ενισχυθεί η κοινωνική τους ένταξη.

Λέξεις κλειδιά: Παιδιά πρόσφυγες, Ευαλωτότητα, Ειδικές ανάγκες, αναπηρία, ΑΜΕΑ, Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Διαπολιτισμικότητα, Τυπική & Μη-τυπική εκπαίδευση, Τάξεις Υποδοχής- Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας(ΤΥ-ΖΕΠ), Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση Προσφύγων(ΔΥΕΠ), Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή(ΚΕΔ), ΚΕΔ Λέσβου

ABSTRACT

This thesis examines the ways of dealing with vulnerable refugee children are addressed in the Greek context, focusing on their special needs and disabilities within the educational process. It analyzes the theoretical foundations of Intercultural Education, the legislative framework that supports it, the reception and education structures for refugees, as well as the institutional actions developed to support and integrate these children, particularly after the 2015 refugee crisis. In the research section, through a qualitative methodology, interviews were conducted with employees of a Closed Controlled Structure and educators from both Formal and Non-Formal education, aiming to document their experiences, perspectives, and challenges regarding the management of vulnerable children in education. At the same time, the method of field observation was applied in first reception centres, accommodation facilities, and educational structures to capture the existing conditions and the practices implemented. The findings reveal significant gaps and inefficiencies, such as the lack of educators specialized in special education, difficulties in accessing education for children with disabilities, limited support structures, practical challenges faced by their families, and the exclusions they experience both in the school environment and in society. At the same time, positive practices are highlighted, such as the consolidation of inclusive educational programs, Integration Classes- Education Priority Zones (IC-EPZ), Refugee Integration and Education Structures (RRES), and National Action Plans that contribute to the linguistic and social integration of refugee children into Western society. Educators in both Formal and Non-Formal education play a crucial role in managing diversity and facilitating students' adaptation to new conditions. The research concludes that further strengthening of support structures, teacher training, the development of specialized programs for children with special needs, and enhanced collaboration between state agencies and educational institutions are necessary to ensure equal access to education for all children and to promote their social inclusion.

Keywords: children refugees, vulnerability, special needs, disability, Intercultural Education, Interculturality, Formal & Non-Formal education, Integration Classes- Education Priority Zones (IC-EPZ), Refugee Integration and Education Structures (RRES), Closed Controlled Structure (CCS), CCS of Lesvos.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ Ι: ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1- ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	3
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΙ Α' ΑΞΟΝΑ.....	21
ΠΙΝΑΚΑΣ 3- ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΟΙ Β' ΑΞΟΝΑ	21

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΙΙ: ΕΙΚΟΝΕΣ

ΕΙΚΟΝΑ 1-ΧΩΡΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΦΙΞΕΩΣ	26
ΕΙΚΟΝΑ 2- ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΜΠΛΕ ΖΩΝΗΣ.....	26
ΕΙΚΟΝΑ 3- ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΖΩΝΗΣ.....	27
ΕΙΚΟΝΑ 4-ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΖΩΝΗΣ.....	27
ΕΙΚΟΝΑ 5- ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΖΩΝΗΣ	28
ΕΙΚΟΝΑ 6-ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	37
ΕΙΚΟΝΑ 7- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ.....	37
ΕΙΚΟΝΑ 8- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΙΙ.....	37
ΕΙΚΟΝΑ 9-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΙΙΙ.....	38
ΕΙΚΟΝΑ 10- ΧΩΡΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΝΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ	38
ΕΙΚΟΝΑ 11-ΚΕΔ ΛΕΣΒΟΥ.....	116
ΕΙΚΟΝΑ 12- ΚΙΝΗΤΟ ΙΣΟΒΟΧ ΜΠΛΕ ΖΩΝΗΣ	118
ΕΙΚΟΝΑ 13- ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΜΠΛΕ ΖΩΝΗΣ	118
ΕΙΚΟΝΑ 14- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ.....	121

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	I
ABSTRACT.....	II
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ I: ΠΙΝΑΚΕΣ.....	III
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ II: ΕΙΚΟΝΕΣ	III
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....</u>	<u>2</u>
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....</u>	<u>3</u>
1.1) ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	3
1.1.1) ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2015: ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	3
1.1.2) ΑΣΥΛΟ & ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ/ΟΥΣΕΣ ΑΣΥΛΟ	4
1.1.3) ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ	5
1.1.4) ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	6
1.1.5) ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	7
1.1.6) ΤΥΠΙΚΗ, ΜΗ-ΤΥΠΙΚΗ, ΑΤΥΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	8
1.1.7) ΤΥ-ΖΕΠ/ΔΥΕΠ.....	9
1.2) ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	10
1.2.1) ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ.....	10
1.2.2) ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	11
1.2.3) ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.....	11
1.2.4) ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	12
1.2.5) ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	12
1.3) ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	13
1.3.1) ACE: ALL CHILDREN IN EDUCATION	13
1.3.2) ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	14
1.3.3) ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	15
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ</u>	<u>16</u>
2.1) ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	17
2.1.1) ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	17
2.2) ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	18
2.2.1) ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	18
2.2.2) ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ	19
2.2.3) ΔΕΙΓΜΑ	20
2.2.4) ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ	21
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ</u>	<u>22</u>
3.1) ΙΧΝΗΛΑΤΗΣΗ ΠΕΔΙΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ	22
3.1.1) ΡΟΛΟΙ & ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	22
3.1.2) ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ	23
3.1.3) ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	28
3.1.4) ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	32

3.1.5) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	34
3.2) ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ	38
3.2.1) ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ, ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	39
3.2.2) ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	41
3.2.3) ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	43
3.2.4) ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	49
3.2.5) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ	51
3.2.6) ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	53
3.2.7) ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	55
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	<u>58</u>
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</u>	<u>63</u>
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....</u>	<u>66</u>
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ</u>	<u>116</u>

Η σύγχρονη πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από έντονη κινητικότητα πληθυσμών, δημιουργώντας πολυπολιτισμικές κοινωνίες, στις οποίες η συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο. Η προσφυγική κρίση των τελευταίων ετών, με ιδιαίτερη έξαρση το 2015, ανέδειξε την ανάγκη για αποτελεσματικές πολιτικές υποδοχής, κοινωνικής ένταξης και εκπαιδευτικής ενσωμάτωσης των προσφύγων. Η Ελλάδα, ως χώρα πρώτης εισόδου και φιλοξενίας μεγάλου αριθμού προσφύγων και μεταναστών, κλήθηκε να διαχειριστεί σύνθετες καταστάσεις, τόσο σε επίπεδο υποδομών και διαχείρισης των νεοφερμένων όσο και σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής. Η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων, ιδιαίτερα εκείνων με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες, αποτελεί κρίσιμο ζήτημα, καθώς σχετίζεται άμεσα με την κοινωνική τους ένταξη, την πρόσβασή τους σε ίσες ευκαιρίες και τη μείωση των αποκλεισμών. Η παρούσα πτυχιακή εργασία στρέφεται στη διερεύνηση της σημασίας της «Ευαλωτότητας», όταν αυτή προέρχεται από το προσφυγικό υπόβαθρο ενός ατόμου και από το συνδυασμό αυτού με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες. Επίσης μελετά την παρουσία και τους τρόπους αντιμετώπισης των συγκεκριμένων Ευαλωτοτήτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, εστιάζοντας στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκάστοτε μαθήτριες και μαθητές, καθώς και στις πρακτικές που εφαρμόζονται για τη διευκόλυνση της ενσωμάτωσής τους. Παράλληλα, αναλύεται η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση ως μέσο προώθησης της ισότητας και της κοινωνικής συνοχής. Μέσω της εξέτασης του νομοθετικού πλαισίου, των θεσμικών δράσεων και της εμπειρικής έρευνας που περιλαμβάνει συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς τόσο Τυπικής όσο και Μη-τυπικής εκπαίδευσης και εργαζομένους σε δομές φιλοξενίας, επιχειρείται η ανάδειξη των υφιστάμενων δυσκολιών αλλά και των προτεινόμενων λύσεων και αλλαγών για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η έρευνα στοχεύει να συμβάλει στην κατανόηση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας των παιδιών προσφύγων του σήμερα και να προσφέρει προτάσεις για μια πιο συμπεριληπτική και λειτουργική εκπαιδευτική πολιτική, που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας σύγχρονης διαπολιτισμικής κοινωνίας. Συμπερασματικά η εργασία δομείται σε τέσσερα κεφάλαια, προκειμένου να αναλυθεί διεξοδικά η εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες στην Ελλάδα. Το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζει το θεωρητικό πλαίσιο, εξετάζοντας τη Διαπολιτισμικότητα, τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, το νομοθετικό πλαίσιο και τις εκπαιδευτικές δομές που απευθύνονται σε παιδιά προσφύγων. Το δεύτερο κεφάλαιο περιγράφει τη μεθοδολογία της έρευνας, τα ερευνητικά εργαλεία και τη διαδικασία συλλογής δεδομένων. Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα ευρήματα της έρευνας, αναλύοντας τις προκλήσεις, τις καλές πρακτικές και

τις θεσμικές δράσεις για την εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη των παιδιών προσφύγων. Τέλος, το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα και τις προτάσεις για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών πρακτικών και πολιτικών, προκειμένου να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και η κοινωνική ένταξη των παιδιών.

ΚΕΔ	Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή
ΑΜΕΑ	Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες
ΕΣΔ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης (για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία)
Γ.Α.Α.	Γραφείο Ασυνόδευτων Ανηλίκων
ΚΥΤ	Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
Π.Τ.Χ.	Πολίτης Τρίτης Χώρας
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
ACE	All Children in Education
ΤΥ/ΖΕΠ	Τάξεις Υποδοχής/Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας
ΔΥΕΠ	Δομή Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων
ΥΠΥΤ	Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΑΜΚΕ	Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία

Πίνακας 1- Συντομογραφίες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1) Διαπολιτισμικότητα στην Ελλάδα

1.1.1) Προσφυγική κρίση του 2015: Αίτια και συνέπειες

Στις αρχές του έτους 2015 η Ελλάδα και κατ' επέκταση η Ευρώπη ήρθαν αντιμέτωπες με μια προσφυγική κρίση που κλόνισε τον 21^ο αιώνα. Από την πρώτη έως και την τελευταία μέρα του 2015 σημειώθηκαν 856.723 πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα, ενώ συνολικά στην Ευρώπη 1.015.078 αφίξεις. Για τους περισσότερους εισερχόμενους η Ελλάδα και συγκεκριμένα τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου αποτέλεσαν κύριο σημείο διέλευσης και προσωρινής διαμονής. Η Λέσβος, η Χίος και η Σάμος ήταν τα τρία νησιά που δέχτηκαν τα μεγαλύτερα ποσοστά ανθρώπων προσφυγικού και μεταναστευτικού υπόβαθρου. Αναλυτικά η Λέσβος κατέγραψε 500.018 αφίξεις, η Χίος 115.637 αφίξεις, η Σάμος, το Αγαθονήσι και οι Φούρνοι Ικαρίας συνολικά 95.324 νεοεισαχθέντες. Ανάμεσα στο μεγάλο αυτό ποσοστό αφίξεων υπήρξαν και ασυνόδευτα ανήλικα τα οποία έπρεπε να ακολουθήσουν διαφορετικό

πρωτόκολλο αφίξεως σε σχέση με τους ενήλικες. Τα γεγονότα αυτά προκάλεσαν την αποδιοργάνωση της λειτουργίας του ως τότε κράτους και η ανασυγκρότηση των θεσμών κρίθηκε απαραίτητη ειδικά σε θέματα παροχής βοήθειας εκτάκτων αναγκών. Σημειώθηκαν 272 νεκροί στα θαλάσσια σύνορα μόνο το 2015 και συγκροτήθηκαν 21 Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) στη χώρα. Οι χώρες προσέλευσης των εισερχόμενων ήταν σε πλειονότητα η Συρία, το Ιράν, το Ιράκ, το Πακιστάν, η Σομαλία, η Ερυθραία κ.α. Από την πρώτη άφιξη τους οι νεοεισελθέντες κάνουν αίτημα για απόκτηση Ασύλου και θεωρούνται Αιτούντες Ασύλου (UNCHR, 2015).

Αίτια: Σύμφωνα με την καινοτόμο έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες την 1 Ιουλίου 2015 τα κυριότερα αίτια της προσφυγικής κρίσης που ξεκίνησε το 2015 συσχετίστηκαν με την άμεση ανάγκη των ανθρώπων για επιβίωση από τον πόλεμο. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο ζητείται διεθνής προστασία/Άσυλο. Με το πέρασμα όμως των χρόνων παρόλο που υπήρχαν ποσοστά εισροής στην Ελλάδα οι λόγοι έπαψαν να είναι μόνο καθαρά εξαιτίας πολέμου. Οικονομικοί, θρησκευτικοί και φυλετικοί λόγοι αποτέλεσαν επίσης αιτία για προσφυγή στην Ελλάδα. Με αυτόν τον τρόπο διαχωρίστηκαν οι πολεμικοί πρόσφυγες η ζωή των οποίων κινδύνεψε άμεσα και οι οικονομικοί, θρησκευτικοί και φυλετικοί μετανάστες. (UNHCR, 2015)

Συνέπειες: Οι μεγάλες, συνεχείς και πολύπλοκες εισροές λόγω του πολέμου είχαν ως συνέπεια την αποδιοργάνωση διαφόρων λειτουργιών του κράτους και τη δημιουργία ενός ευάλωτου κοινωνικού φαινομένου. Τον πρώτο καιρό οι διαδικασίες Ασύλου διαρκούσαν μεγάλο χρονικό διάστημα λόγω του όγκου των εισροών γεγονός που καθυστέρουσε τις επόμενες διαδικασίες αντιμετώπισης προσφύγων. Παράλληλα, τα τόσο μεγάλα ποσοστά προσφύγων μείωναν την άμεση και υγιή διαμονή τους στην Ελλάδα όπως και τη μεταφορά τους εντός και εκτός από αυτήν.

Μια πιο μακροπρόθεσμη συνέπεια της προσφυγιάς με αντίκτυπο μέχρι και σήμερα είναι η εκμετάλλευση των ατόμων αυτών σε αντάλλαγμα για φθηνά εργατικά χέρια και ο αποκλεισμός τους από το κοινωνικό σύνολο π.χ. στο εργασιακό περιβάλλον λόγω φυλετικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών διαφορών αλλά και στον τομέα της εκπαίδευσης. (Hansen, 2012) Και σε αυτόν, παρά τις προσπάθειες του ελληνικού κράτους τα ποσοστά περιθωριοποίησης και προκαταλήψεων είναι ακόμα εμφανή τόσο από πλευράς εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας όσο και από άποψη συνύπαρξης των διαφορετικών κουλтурών και εθνικοτήτων. (Putnam, 2007)

1.1.2) Άσυλο & Αιτούντες/ούσες Άσυλο

Το **Άσυλο** προσδιορίζει την διεθνή προστασία που μπορεί να προσφέρει μια χώρα σε έναν πολίτη χώρας που απειλείται με δίωξη. Δίνεται σε όσους πληρούν τα κριτήρια που ορίζει η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και αφορά το Καθεστώς των Προσφύγων. Παρόλα αυτά για να θεωρηθεί ένα άτομο πρόσφυγας στη χώρα υποδοχής θα πρέπει να υπάρχουν σοβαροί, βάσιμοι και επαληθευμένοι λόγοι δίωξης όπως πόλεμος και απάνθρωπα βασανιστήρια και συνθήκες επιβίωσης. (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, 2011). Η Έπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για την Ελλάδα διευκρίνισε πως Άσυλο μπορεί να δοθεί και σε όσους εκτοπίστηκαν από τη χώρα καταγωγής τους για ζητήματα θρησκείας, ταυτότητας, φυλής, εθνικότητας και πεποιθήσεων που απειλούν έμμεσα τη ζωή τους. (UNHCR, 2022)

Ως **Αιτούντες Άσυλο** χαρακτηρίζονται οι άνθρωποι που ζητούν διεθνή προστασία οι οποίοι δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους επειδή απειλείται η ζωή τους και η σωματική τους ακεραιότητα. (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2020). Σύμφωνα με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου «Το ελληνικό κράτος προστατεύει (παρέχοντας άσυλο, καθεστώς πρόσφυγα-διεθνούς προστασίας) υπηκόους τρίτης χώρας ή ανιθαγενείς, οι οποίοι διώκονται λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, ή γιατί κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρή βλάβη στη χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής τους, ιδίως γιατί κινδυνεύουν με θανατική ποινή ή εκτέλεση, με βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή κινδυνεύει η ζωή ή η ακεραιότητά τους λόγω διεθνούς ή εμφύλιας σύρραξης.»

1.1.3) Πολυπολιτισμικότητα & Διαπολιτισμικότητα

Πολυπολιτισμικότητα θεωρείται η συνάντηση των διαφόρων, και διαφορετικών μεταξύ τους, πολιτισμών κάτω από συνθήκες πληθυσμιακής κινητικότητας, μετανάστευση, προσφυγιά. Στο πλαίσιο αυτής της συνάντησης των «φορέων πολιτισμού» επιζητείται η κατανόηση του κάθε κοινωνικού ατόμου σε συνδυασμό με τους κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες που καθορίζουν την κοινωνική τους πραγματικότητα. (Στεργίου, 2015). Ο Παπαρρηγόπουλος (1999, σ.2) τονίζει ότι ο όρος πολυπολιτισμικότητα αναφέρεται «στο πλέγμα των πρακτικών προβλημάτων και των δικαιοπολιτικών διλημάτων τα οποία θέτει ενώπιόν μας το πραγματικό δεδομένο της πολυπολιτισμικότητας, όταν αυτή εκδηλώνεται στο πλαίσιο ενός και του αυτού κράτους ή, πάντως, στο πλαίσιο ενός οργανωτικά ενιαίου πολιτικού μορφώματος, εντός του οποίου το προνόμιο του καταναγκασμού ασκείται από μια ομάδα που εκφράζει μία και μόνη πολιτισμική εκδοχή, συνήθως υπό δημοκρατικές συνθήκες, την εκδοχή της πλειοψηφίας». Η Δημητριάδου (2004) ορίζει την πολυπολιτισμικότητα ως την

ταυτόχρονη παρουσία πολλών ανομοιομορφων ανθρώπινων κοινωνιών, οι οποίες συνδέονται και με την ανθρώπινη ύπαρξη. Επίσης ο Gundara (1986, 1997) θεωρεί ως χαρακτηριστικό των σύγχρονων κοινωνιών την πολυπολιτισμικότητά τους, ενώ σημειώνει πως η διαπολιτισμικότητα αφορά την αλληλεπίδραση και την αμοιβαία συνεργασία που είναι αναγκαίο να αναπτύσσεται μεταξύ των λαών σε παγκόσμιο επίπεδο. Η πολυπολιτισμικότητα αποτελεί προϋπόθεση της διαπολιτισμικότητας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν εκπορεύεται από αυτή (Δαμανάκης, 1989).

Η **Διαπολιτισμικότητα** αντιπροσωπεύει την αρμονική συνάντηση και συνύπαρξη ενός συνόλου ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμών. Σύμφωνα με τον ορισμό του Μπαμπινιώτη (1998:1459) πολιτισμός είναι «το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων ενός κοινωνικού συνόλου» ή «το σύνολο των υλικών και πνευματικών προϊόντων της δράσης ενός συνόλου ανθρώπων (κοινωνικού, εθνικού, θρησκευτικού κλπ) σε ορισμένη εποχή». Εκτός όμως από την αρμονική συνάντηση, η διαπολιτισμικότητα χαρακτηρίζεται κυρίως για την αλληλεπίδραση και επικοινωνία των «διαφορετικά» πολιτισμικών ατόμων (Δαμανάκης, 2005). Ο Γκόβαρης (2001, σ.14) ορίζει τη διαπολιτισμικότητα «ως μια διαδικασία αναστοχαστικής αντίληψης και εμπειρίας του πολιτισμικού πλουραλισμού, αναγνώρισης της ετερότητας και συνεργασίας μεταξύ ατόμων διαφορετικών πολιτισμών». Επιπλέον ο Γεωργογιάννης (2008) στέκεται στην διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας, και την συνεργασία που προσφέρει ο θεσμός της Διαπολιτισμικότητας με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας πολιτισμικής ταυτότητας. Σύμφωνα με τις Κανακίδου και Παπαγιάννη (1998) υπάρχουν τέσσερις βασικές αρχές για την Διαπολιτισμικότητα:

- Διαμόρφωση θετικών αντιλήψεων απέναντι στις διαφορές των πολιτισμών
- Αλληλεγγύη μεταξύ των πολιτισμών
- Σεβασμός και ισοτιμία μεταξύ των πολιτισμών
- Ο θεσμός της Ειρήνης

1.1.4) Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η **Διαπολιτισμική Εκπαίδευση** πρωτοεμφανίζεται ως όρος σε μια διαμαρτυρία του 1960 η οποία εκπροσωπούσε την εξάλειψη των διακρίσεων/διαφορών στον χώρο της εκπαίδευσης. (Γεωργογιάννης, 2008)

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του νόμου 4415/6-9-2016 (ΦΕΚ Α'159/06.09.2016) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων το 2016:

«Διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι ένα συνεκτικό σύνολο αρχών, αντιλήψεων και πρακτικών που αφορούν τη δόμηση των σχέσεων μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων.

Βασικός σκοπός της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης είναι οι πολιτισμικές, εθνικές, γλωσσικές, θρησκευτικές ή άλλες διαφορές ανάμεσα σε αυτές τις ομάδες να μη λειτουργούν ως παράγοντες αρνητικής διάκρισης, ανισότητας και κοινωνικού αποκλεισμού αλλά, αντίθετα, με τρόπο που θα ευνοεί την αλληλοκατανόηση, τον αμοιβαίο σεβασμό, την ανεκτικότητα, την αποδοχή και τον εμπλουτισμό των γνώσεων και της εμπειρίας των νεότερων γενεών. Με αυτή την έννοια, η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση διαπερνά και διαπνέει το σχολικό πρόγραμμα και τη λειτουργία του σχολείου συνολικά, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, και εμπλουτίζει και διευρύνει τους υφιστάμενους εκπαιδευτικούς σκοπούς και στόχους του σχολείου.»

1.1.5) Νομοθετικό πλαίσιο για την διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Μετά τον νόμο 2101/1992 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του παιδιού», ο οποίος υπογράφηκε το 1990, ακολουθούν νόμοι σχετικά με την Διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Ξεκινώντας με τον νόμο 3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212/ 23.08.2005) σχετικά με την κοινωνική ένταξη των ανήλικων παιδιών τρίτων χωρών κατοχυρώνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση τους στα σχολεία του ελληνικού κράτους στο άρθρο 72, παράγραφο 1. Παράλληλα στην παράγραφο 2 επισημαίνεται πως δεν υπάρχουν περιορισμοί στις σχολικές δραστηριότητες και στην εκπαιδευτική διαδικασία και κοινότητα. Προ απαιτούμενη θεωρείται η ύπαρξη των απαραίτητων εγγράφων με μικρές εξαιρέσεις προκειμένου να γίνει εφικτή η εγγραφή των παιδιών στα σχολεία. Επιπρόσθετα στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου αναγράφεται πως η εγγραφή των παιδιών τρίτων χωρών, προστατευόμενων από το ελληνικό κράτος ως πρόσφυγες ή αιτούντες Άσυλο μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς πολλά δικαιολογητικά καθώς τα παιδιά αυτά διαμένουν στην Ελλάδα ασχέτως αν δεν έχει οριστεί μόνιμη η διαμονή τους.

Στη συνέχεια ήρθε το Προεδρικό Διάταγμα 220/2007 (ΦΕΚ Α' 251/ 13.11.2007) το οποίο ορίζει ειδικότερους όρους για την εκπαίδευση των παιδιών-προσφύγων. Σύμφωνα με το άρθρο 9 του Β' Κεφαλαίου: «...τα ανήλικα τέκνα των αιτούντων και οι ανήλικοι αιτούντες έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα υπό προϋποθέσεις ανάλογες με αυτές που ισχύουν για τους Έλληνες πολίτες, εφόσον δεν εκκρεμεί εκτελεστό μέτρο απομάκρυνσης κατά των ιδίων ή των γονέων τους. Η ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα δεν πρέπει να καθυστερεί πέραν των τριών μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης του ανήλικου ή των γονέων του. Το διάστημα αυτό μπορεί να φθάνει το έτος όταν παρέχεται ειδική γλωσσική εκπαίδευση προκειμένου να διευκολύνεται η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα. Όταν, για ειδικούς λόγους που αφορούν τον ανήλικο, είναι αδύνατη η πρόσβαση του στο εκπαιδευτικό σύστημα,

είναι δυνατόν να λαμβάνονται τα κατάλληλα προς τούτο μέτρα, σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας. Τέλος, η πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο λόγω της ενηλικίωσης του ανήλικου».

Το 2016 και συγκεκριμένα με τον νόμο 4415/6-9-2016 (ΦΕΚ Α'159/06.09.2016) έγιναν ρυθμίσεις ειδικά για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το άρθρο 23 του νόμου 4415/6-9-2016 το οποίο αφορά το εκπαιδευτικό προσωπικό με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και του Υπουργείου Οικονομικών συστάθηκαν οι αναγκαίες θέσεις προσωπικού κατά κλάδους, η μετάθεση τους και η αναγνώριση των ιδιαίτερων προσόντων των εκπαιδευτικών απέναντι σε θέματα διαπολιτισμικότητας. Τέλος με το άρθρο 24 αρθρώνονται τα μέτρα στήριξης της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων συνιστάται:

1.Επιτροπή ειδικών επιστημόνων και στελεχών του Υπουργείου Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων για δημιουργία πλατφόρμας συγκέντρωσης εκπαιδευτικών υλικών και εγχώριων και διεθνών πρακτικών σχολείων προς ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας.

2.Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ορίζονται:

α)οι εκπαιδευτικές μέθοδοι εξειδικευμένης διδασκαλίας,

β) οι δέσμες κοινωνικών μέτρων με στόχο την υποστήριξη της οικογένειας και του μαθητή,

γ) οι συμβουλευτικές υπηρεσίες παράλληλα με τη Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων (ΔΙ.Π.Ο.Δ.Ε.Ξ.Μ.Σ.) που θα αποβλέπουν στη στήριξη και ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών, γονέων και της εκπαιδευτικής κοινότητας,

δ) οι δομές εκτός τυπικής εκπαίδευσης, όπως τα «καλοκαιρινά σχολεία» και οι υπάρχουσες «θερινές κατασκηνώσεις»,

ε) το αναγκαίο πλαίσιο για τη σύνταξη του ειδικού υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού στις γλώσσες των κυριότερων μεταναστευτικών μονάδων, προκειμένου να επιτευχθεί το έργο των εκπαιδευτικών και ο σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων (ΔΙ.Π.Ο.Δ.Ε.Ξ.Μ.Σ.)

1.1.6) Τυπική, Μη-Τυπική, Άτυπη εκπαίδευση

Η εκπαίδευση που λαμβάνει ένας άνθρωπος καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες. Στην τυπική, στην μη τυπική και στην άτυπη εκπαίδευση.

Τυπική εκπαίδευση: (Formal education)

Θεωρείται ο τύπος εκπαίδευσης με γραφεικρατικό χαρακτήρα (Jarvis,1987). Αποτελεί ιεραρχικά δομημένο και χρονικά διαβαθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο εντάσσονται οι βαθμίδες από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το πανεπιστήμιο (Coombs & Ahmed, 1974)

Μη-τυπική εκπαίδευση: (Non-formal education)

Στην κατηγορία αυτή λαμβάνεται υπόψη κάθε οργανωμένη εκπαιδευτική κινητικότητα εκτός του ιεραρχημένου εκπαιδευτικού συστήματος που στοχεύει σε συγκεκριμένο κοινό, ανεξαρτήτου ηλικίας, και βασίζεται σε συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. (Coombs & Ahmed, 1974)

Άτυπη εκπαίδευση: (Informal education)

Χαρακτηρίζεται από την καθημερινή αλληλεπίδραση σε προκαθορισμένες διαδικασίες στη ζωή ενός ανθρώπου. (Jarvis, 1987). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Coombs & Ahmed(1974) «Άτυπη εκπαίδευση είναι η δια βίου διαδικασία από την οποία το άτομο αποκτά και συσσωρεύει γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αντιλήψεις από τις καθημερινές εμπειρίες και την έκθεση στο περιβάλλον – στο σπίτι, στην εργασία, στο παιχνίδι, από το παράδειγμα και τις στάσεις της οικογένειας και των φίλων, τα ταξίδια, την ανάγνωση εφημερίδων και βιβλίων ή από τα ραδιόφωνο και τον κινηματογράφο».

1.1.7) TY-ZEΠ/ΔΥΕΠ

Οι **Τάξεις Υποδοχής-Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (TY-ZEΠ)** και τα Ενισχυτικά Φροντιστηριακά Τμήματα ZEΠ συγκροτήθηκαν για να βοηθήσουν τους κοινωνικά ευάλωτους μαθητές (αλλοδαπούς, παλιννοστούντες, ρομά, μουσουλμανόπαιδες) με την ένταξη τους στο ελληνικό σχολείο. Βασικός στόχος των TY-ZEΠ είναι η εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας όσο το δυνατόν καλύτερα και μετέπειτα η διδακτική τους στήριξη σε άλλα αντικείμενα, με προοπτική να προσαρμοσθούν στα νέα δεδομένα της ελληνικής εκπαίδευσης και κοινωνίας. Οι TY-ZEΠ χωρίζονται σε δύο κύκλους ανάλογα με την εκτιμώμενη γνώση της Ελληνικής γλώσσας. Ο πρώτος κύκλος, ο οποίος διαρκεί ένα χρόνο με δυνατότητα επέκτασης, αφορά μαθητές με ελάχιστη ή και καθόλου γνώση της γλώσσας επομένως ακολουθείται εντατική εκμάθηση μέσω των μαθημάτων φυσικής αγωγής, εικαστικών, μουσικής αγωγής και μαθημάτων ξένης γλώσσας. Ο δεύτερος κύκλος διαρκεί έως τρία χρόνια και αφορά μαθητές με μέτρια γνώση της ελληνικής γλώσσας που φοιτούν σε κανονικές τάξεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις είτε υπάρχει παράλληλη διδασκαλία με δεύτερο εκπαιδευτικό στην τάξη είτε εκτός κανονικής τάξης με μέγιστο όριο εννέα παιδιών. (Τσαλίκη,2012)

Οι Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ) ιδρύονται για την παροχή εκπαίδευσης στα παιδιά πολιτών τρίτων χωρών, οι οποίες ανήκουν στην τυπική εκπαίδευση και λειτουργούν κυρίως εντός των σχολικών μονάδων εκείνων των Περιφερειακών Διευθύνσεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, στα όρια των οποίων υφίστανται κέντρα φιλοξενίας. Σ' αυτές τις δομές εξυπηρετείται το σύνολο των παιδιών πολιτών τρίτων χωρών που διαμένουν σε κέντρα ή σε δομές φιλοξενίας του ελληνικού κράτους ή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Τα παιδιά εγγράφονται, κατά περίπτωση, είτε στις σχολικές μονάδες εντός των οποίων λειτουργούν είτε στις σχολικές μονάδες. Ο κατώτερος αριθμός μαθητριών και μαθητών για τον οποίο δημιουργείται ένα τμήμα Δ.Υ.Ε.Π. ορίζεται στα 10 άτομα και ο ανώτερος στα 20. Περισσότερα τμήματα ενδέχεται να λειτουργήσουν σε κάθε Δ.Υ.Ε.Π. αναλόγως του αριθμού των μαθητών /τριών. (ΦΕΚ 3502/31 Οκτωβρίου 2016)

1.2) Ευαλωτότητα και Διαπολιτισμική εκπαίδευση

1.2.1) Ορισμός και σημασία της Ευαλωτότητας στους πρόσφυγες

Η Ευαλωτότητα είναι μια έννοια η οποία προσδιορίζει τις ιδιαίτερες συνθήκες κάτω από τις οποίες ένας άνθρωπος χρήζει περαιτέρω βοήθειας ή προσοχής. Μία από αυτές τις συνθήκες είναι η επιλογή ή και εξαναγκασμός για διαφυγή σε προσφυγιά. Σε περιπτώσεις προσφυγικών ζητημάτων η Ευαλωτότητα προσδιορίζεται ως η προτεραιότητα των υποθέσεων των αιτούντων άσυλο. Κάθε πρόσφυγας αυτόματα θεωρείται ευάλωτος άνθρωπος από τη στιγμή που κινείται σε άλλη ήπειρο και χώρα για Διεθνή προστασία. Παρόλα αυτά η έννοια της ευαλωτότητας συνδέεται με την κατάλληλη προστασία όσων έχουν άμεση ανάγκη. Ως άμεση ανάγκη λοιπόν θεωρούνται τα άτομα των παρακάτω κατηγοριών:

- Ανήλικοι (ασυνόδευτοι ή μη)
- Άμεσοι συγγενείς θανόντων σε ναυάγια (γονείς και αδέρφια, τέκνα και σύζυγοι)
- Άτομα με αναπηρία
- Ηλικιωμένοι (κατά σύμβαση άνω των 65 ετών)
- Γυναίκες σε κύηση
- Μονογονεϊκή οικογένεια με ανήλικο / ανήλικα μέλη
- Θύματα εμπορίας ανθρώπων
- Άτομα με σοβαρές ασθένειες
- Άτομα με νοητική και ψυχική αναπηρία
- Άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες μορφές ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας, όπως και τα θύματα ακρωτηριασμού γεννητικών οργάνων

Για να δοθεί η «Ευαλωτότητα» στις παραπάνω κατηγορίες ανθρώπων προηγείται μια διαδικασία ταυτοποίησης των αναγκών που τα άτομα επικαλούνται. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω πιστοποιημένων ιατρικών και ψυχολογικών ελέγχων που παραδίδονται στο Διοικητή ενός κέντρου, και μέσω αναφορών για τυχόν ευάλωτες καταστάσεις που οφείλουν να εξετασθούν (ΥΠΠΥΤ, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Χ.Η.)

1.2.2) Ευαλωτότητα παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση

Οι πρόσφυγες που εισέρχονται σε μία χώρα υποδοχής χρήζουν άμεσης βοήθειας γι' αυτό και θεωρούνται ευάλωτες ομάδες. Ανάμεσα σε αυτό το σύνολο ανθρώπων υπάρχουν μεγάλα ποσοστά ανήλικων παιδιών, ασυνόδευτων και μη, που χρήζουν σχολικής εκπαίδευσης για να μπορέσουν να λάβουν την απαραίτητη γνώση και παιδεία προκειμένου να αλληλοεπιδράσουν στο νέο κοινωνικό σύνολο που καλούνται να ζήσουν. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας όμως, η ευαλωτότητα γίνεται αισθητή λόγω διαφορών στη γλώσσα, τη φυλή, τη θρησκεία, τις συνήθειες και την πολιτισμική κουλτούρα καθώς προέρχονται κατά βάση από χώρες από τις οποίες εξαναγκάστηκαν να μετακινηθούν. Ταυτόχρονα όμως με την Ευαλωτότητα λόγω προσφυγικού ιστορικού υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών προσφύγων με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες που χρήζουν περαιτέρω βοήθειας κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Οι περισσότερες περιπτώσεις αυτών των παιδιών μάλιστα χρειάζονται φοίτηση σε σχολεία ειδικής αγωγής. Επομένως υπάρχει διπλή ευαλωτότητα διότι όπως ένα προσφυγόπουλο χρήζει ιδιαίτερης προσοχής στην εκπαίδευση του έτσι ανάλογη και παραπάνω προσοχή χρειάζεται ένα προσφυγόπουλο με ειδικές ανάγκες προκειμένου να μειωθούν τα ποσοστά αποκλεισμού, ρατσισμού και περιθωριοποίησης.

1.2.3) Ορισμός Ειδικής Αγωγής

Η Ειδική Αγωγή προσδιορίζει τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να εξυπηρετηθούν οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ατόμων με μειονεξίες. Ειδικότερα πρόκειται για μια ειδικά σχεδιασμένη εκπαιδευτική διαδικασία βασισμένη στις ιδιαιτερότητες ενός μέρους του κοινωνικού συνόλου. Τα άτομα που «χρειάζονται» την ειδική αγωγή διακρίνονται αναλόγως με το βαθμό πιστοποιημένης ειδικής ανάγκης και διαγνωσμένων μαθησιακών δυσκολιών π.χ. δυσλεξία, δυσγραφία, ΔΕΠΥ, σωματικές δυσλειτουργίες π.χ. εγκεφαλική παράλυση, κώφωση, τύφλωση είτε εκ γενετής είτε όχι, μυϊκή δυστροφία κ.α., αναπτυξιακές διαταραχές π.χ. αυτισμός, σύνδρομο Ασπεργκερ, σύνδρομο Ντάουν και τέλος κινητικές δυσλειτουργίες εκ γενετής ή μη. (Νόμος 2718, 2000). Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου 3699/2008 « Η πολιτεία δεσμεύεται να κατοχυρώνει και να αναβαθμίζει διαρκώς τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της

ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης ως αναπόσπαστο μέρος της υποχρεωτικής και δωρεάν δημόσιας παιδείας και να μεριμνά για την παροχή δωρεάν δημόσιας ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης στους αναπήρους όλων των ηλικιών και για όλα τα στάδια και τις εκπαιδευτικές βαθμίδες». Συμπληρωματικά, ο Νόμος 94 142/1985 των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, παραβάλλει ότι «Ειδική αγωγή σημαίνει ειδικά σχεδιασμένη διδασκαλία που υποστηρίζεται ή μπορεί να υποστηρίζεται από ειδικά προγράμματα υποστηρικτικών υπηρεσιών και μπορεί να παρέχεται σε κατάλληλα διαρρυθμισμένους και εξοπλισμένους χώρους για την ικανοποίηση των ειδικών αναγκών του παιδιού»

1.2.4) Ειδικές ανάγκες και αναπηρία στην εκπαίδευση

Ο συνδυασμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της Ειδικής αγωγής προκειμένου να είναι λειτουργικός προϋποθέτει την ύπαρξη ενός ειδικού εκπαιδευτικού προγράμματος με σχεδιασμένη διδασκαλία και ειδικούς εκπαιδευτικούς για να την υλοποιήσουν. Ταυτόχρονα είναι προ απαιτούμενοι οι κατάλληλα διαρρυθμισμένοι και εξοπλισμένοι χώροι και η χρήση ειδικών μέσων έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στην κάθε ειδική ανάγκη και αναπηρία του κάθε εκπαιδευόμενου παιδιού. (Πολυχρονοπούλου, 2003).

1.2.5) Παιδιά πρόσφυγες με αναπηρία στην εκπαίδευση

Οι μαθητές και μαθήτριες με μεταναστευτικό υπόβαθρο ή μαθητές που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες είναι πολύ πιθανό να διαγνωστούν ως μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και να τοποθετηθούν σε μονάδες ειδικής αγωγής. Οι έρευνες έχουν δείξει πως υπάρχει μία προκατάληψη στην αξιολόγηση των μεταναστών μαθητών/τριων πράγμα που ενισχύει την άποψη της δυσανάλογης διοχέτευσης μεταναστών και μειονοτικών ομάδων σε φορείς της ειδικής εκπαίδευσης (OECD, 2007, p.144,156). Οι περιπτώσεις είναι δύο, καθώς το παιδί μπορεί να αντιμετωπίζει εκ γενετής μία αναπηρία είτε να την απέκτησε κατά τη διάρκεια του βίαιου διωγμού τους από τη χώρα του. Στις συνθήκες δίωξης συμπεριλαμβάνονται τόσο οι σωματικές βλάβες όσο και οι ψυχικές καταπονήσεις που μπορεί να δεχτεί ένα ανήλικο παιδί τόσο κατά τον ξεριζωμό του όσο και για να φθάσει στη χώρα υποδοχής και να επανενταχθεί σε αυτήν. Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης - ΥΠΑΙΘΑ φαίνεται πως οι δυσκολίες για να εντοπισθούν οι ειδικές ανάγκες ενός παιδιού πρόσφυγα είναι ιδιαίτερα μεγάλες κυρίως σε περιπτώσεις μη ορατής αναπηρίας. Παράλληλα φαίνεται πως τα προσφυγόπουλα με ειδικές ανάγκες δεν έχουν αυτονόητη πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά και τις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Τον Φεβρουάριο του 2019 όμως έγινε μια πρώτη προσπάθεια για καταγραφή του αριθμού των παιδιών προσφύγων με

αναπηρία και των αναγκών τους στην εκπαίδευση με πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας. Σε συνεργασία με όλους τους/τις συντονιστές/τριες εκπαίδευσης εντοπίστηκαν 129 παιδιά ΑΜΕΑ. Στον συγκεκριμένο αριθμό όμως υπήρξαν περιορισμοί καθώς δεν αποτύπωσε τον αληθινό αριθμό των παιδιών προσφύγων καθώς κάθε μέρα γίνονται νέες εγγραφές στα ελληνικά δημόσια σχολεία λόγω των νέων εισροών και των συνεχόμενων μετακινήσεων είτε εντός είτε εκτός Ελλάδας.

Σχετιζόμενη με τις δυσκολίες της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων με αναπηρία είναι η στάση των γονέων τους. Οι ίδιοι οι γονείς πολλές φορές αρνούνται στην προσπάθεια για συμμετοχή στην εκπαίδευση είτε για τις συνεχείς μετακινήσεις τους είτε λόγω της βαριάς μορφής αναπηρίας των παιδιών τους και της μεγάλης αποχής τους από την εκπαίδευση. Ταυτόχρονα πολλές δυσκολίες προέρχονται και από το κράτος και σχετίζονται με θέματα μετακίνησης, ειδικών εκπαιδευτικών, διερμηνείας και μεγάλης αναμονής στις γραφειοκρατικές διαδικασίες. (Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Υ.ΠΑΙ.Θ, 2023)

1.3) Θεσμικές δράσεις για τις Ευαλωτότητες ανηλίκων

1.3.1) ACE: All Children in Education

Η πρωτοβουλία «Όλα τα παιδιά στην εκπαίδευση» ή αλλιώς All Children in Education, (ACE) αποτέλεσε ένα μεγάλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα Μη-τυπικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα από τον Σεπτέμβριο του 2021 μέχρι και τον Ιούνιο του 2024 το οποίο αφορούσε παιδιά με προσφυγικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο. Πρόκειται για μια πρωτοβουλία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου που συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και υλοποιήθηκε πρωταρχικά από τη UNICEF και μετέπειτα από την «Αλληλεγγύη Τώρα», την ΑΡΣΙΣ, την ΕΛΙΕ, την Μετάδραση και το Δανικό Συμβούλιο Προσφύγων. Συνολικά από το 2021 ωφελήθηκαν 25.366 παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες με υποστηρικτικά μαθήματα γλώσσας και μελέτης σε σαράντα(40) μέρη της χώρας. Μεταξύ αυτών 5.982 παιδιά καταγράφηκαν ως ασυνόδευτα ανήλικα ενώ 273 ως άτομα με αναπηρίες. Το ACE παρόλο που προσέφερε υπηρεσίες μη-τυπικής εκπαίδευσης στήριξε παράλληλα και το θεσμό της τυπικής εκπαίδευσης καθώς το 75% των παιδιών του προγράμματος είναι εγγεγραμμένο και φοιτά σε ελληνικά δημόσια σχολεία. Αναβαθμίστηκε η ψυχοκοινωνική υποστήριξη μέσω της εγγραφής σε σχολεία και της αύξησης των υπηρεσιών διερμηνείας. Μέσα από το πρόγραμμα συγκεντρώθηκε μια πληθώρα διαδικτυακών και μαθησιακών εργαλείων συμπεριλαμβανομένου ενός προγράμματος ταχείας εκμάθησης που πλέον χρησιμοποιείται σε σχολεία για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με προσφυγικό ή

μεταναστευτικό υπόβαθρο ή σε μαθητές με ειδικές ανάγκες/αναπηρίες. Ταυτόχρονα οι εκπαιδευτικοί που υλοποίησαν το ACE έλαβαν εκπαίδευση για τη διδασκαλία χωρίς αποκλεισμούς μέσω του Teach4Integration για 400 ώρες. Επρόκειτο για ένα πιστοποιημένο πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων το οποίο έγινε σε συνεργασία με Ινστιτούτο εκπαιδευτικής πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας. (UNICEF, 2024)

1.3.2) Εθνικό σχέδιο δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Το Εθνικό Σχέδιο δράσης για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία ή αλλιώς ΕΣΔ με χρονοδιάγραμμα 2020 έως 2023 αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια υιοθέσιας της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Βάσει του άρθρου 69 του νόμου 4488/2017 για τα άτομα με αναπηρία θεσπίστηκε το ΕΣΔ με ευθύνη του Υπουργού Επικρατείας ως συντονιστικού μηχανισμού. Αποτελείται από 30 στόχους σχετικά με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρίες έως το 2023. Οι 30 στόχοι ομαδοποιούνται σε έξι πυλώνες: I) : Το Κράτος στην υπηρεσία του Ατόμου με Αναπηρία, II: Προστασία των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία, III: Προσβασιμότητα, IV: Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής, V: Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και της Δημόσιας Διοίκησης και Πυλώνας VI: Συνέργεια και Ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα στον πυλώνα II ο στόχος 12 «Εκπαίδευση και Κατάρτιση για όλους» προβλέπει για τον χώρο της εκπαίδευσης μια πληθώρα δράσεων με σκοπό την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε μια συμπεριληπτική, ενταξιακή και ποιοτική εκπαίδευση. Για παράδειγμα ενίσχυση των εκπαιδευτικών δομών, αναδιατύπωση του νομοθετικού πλαισίου, μεταρρυθμίσεις στην προσβασιμότητα στα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης, και προετοιμασία των κατάλληλων εκπαιδευτικών. Επιπλέον ο στόχος 12 αναφέρει την πρόσληψη 4.500 ατόμων που θα αποτελέσει μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό με εξειδίκευση στην Ειδική Αγωγή με ταυτόχρονο τον έλεγχο των ήδη ειδικών εκπαιδευτικών έως το 2022.

Επιπλέον στον πυλώνα II και ειδικά ο στόχος 19 «Προστασία Πολιτών Τρίτων Χωρών και Ασυνόδευτων Ανηλίκων» για τον χώρο των παιδιών προσφύγων με αναπηρία προβλέπει την εκπόνηση δράσεων με ανώτατο σκοπό στην ισοτιμία στην εκπαίδευση για μαθητές ευάλωτων κοινωνικών ομάδων(πρόσφυγες-μετανάστες με αναπηρία). Πιο συγκεκριμένα βελτίωση των συνθηκών υποδοχής και φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών με αναπηρία, διευκόλυνση της άσκησης των δικαιωμάτων των ευάλωτων ομάδων, ένταξη της οριζόντιας διάστασης της αναπηρίας στην εθνική στρατηγική για τα ασυνόδευτα ανήλικα, έγκαιρη ανίχνευση της ευαλωτότητας ασυνόδευτων ανηλίκων κατά την άφιξη τους και σχεδιασμούς κατάλληλου πλαισίου στήριξης διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση όλων των παιδιών που

αιτούνται άσυλο και τέλος ενίσχυση της υποστήριξης σε ασυνόδευτους ανήλικους που χρήζουν ψυχιατρικής διάγνωσης και παρακολούθησης. (Υπουργός Επικράτειας Γεώργιος Γεραπετρίτης, 2020)

Στο σημείο αυτό και στα πλαίσια του «Στρατηγικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότιμη πρόσβαση των Ατόμων με Αναπηρία στην Εκπαίδευση» προβλέπεται η καταγραφή των αναγκών των παραπάνω ομάδων μέσω συστηματικής συνεργασίας του Αυτοτελούς Τμήματος Εκπαίδευσης Προσφύγων καθώς και της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με συναρμόδια Υπουργεία, την Έπατη Αρμοστεία, άλλους διεθνείς οργανισμούς και σχετικούς φορείς. Τέλος προβλέπεται η εκπόνηση σχεδίου και δράσεων για την αξιολόγηση και την υποστήριξη των παραπάνω ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2021)

1.3.3) Εθνική στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Καθώς η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Μάιο του 2023 έως και τον Φεβρουάριο του 2024 θεωρήθηκε απαραίτητη η αναφορά της μεταβίβασης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης(2020-2023) σε Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία με χρονοδιάγραμμα από το 2024 έως και το 2030. Πιο συγκεκριμένα αναγράφονται από την Προεδρία της κυβερνήσεως τα παρακάτω επιτεύγματα που υλοποιήθηκαν κατά το 2020-2023:

- «Ενεργοποίηση του Συντονιστικού Μηχανισμού του νόμου 4488/2017 για την εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, με τον ορισμό σημείων αναφοράς σε όλα τα Υπουργεία, τις Περιφέρειες και τους Δήμους της χώρας»
- «Θέσπιση και συγκρότηση της Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας, ως συμβουλευτικού οργάνου υπαγόμενου στον Πρωθυπουργό, με σκοπό την προώθηση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας»
- «Δημιουργία της πλήρως προσβάσιμης Εθνικής Πύλης Αναπηρίας και του ψηφιακού κόμβου amea.gov.gr, στον οποίο εκτίθεται το σύνολο των δράσεων, πολιτικών και νομοθετημάτων για την αναπηρία»
- «Διοικητική κωδικοποίηση της πρωτογενούς και δευτερογενούς νομοθεσίας για την αναπηρία (έως τις 30/06/2021) σε πλήρως προσβάσιμη και εύκολα επεξεργάσιμη μορφή»
- «Κατ' αρχήν οριζόντια επέκταση, δια του νόμου 5023/2023 (Α' 34), του εύρους προστασίας της αρχής της ίσης μεταχείρισης σε περιπτώσεις αναπηρίας ή/και χρόνιας πάθησης, με προβλεπόμενη την έκδοση του σχετικού Προεδρικού Διατάγματος που θα

καθορίζει τα αναγκαία μέτρα για την αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία ή χρόνια πάθηση,

- «Ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων για την παρακολούθηση και βελτίωση της προσβασιμότητας στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, η ορισμός των δικαιούχων της κάρτας αναπηρίας μέσω της διασύνδεσης με το Ψηφιακό Μητρώο Ατόμων με Αναπηρία»
- «Δια λειτουργικότητα πληροφοριακών συστημάτων για την άμεση διασύνδεση δεδομένων αναπηρίας και χρόνιας πάθησης»
- «Θεσμοθέτηση πιλοτικού προγράμματος για την πρόιμη παρέμβαση»
- «Διορισμός 6.300 εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικού προσωπικού, εξειδικευμένων σε ζητήματα αναπηρίας,
- «Θεσμοθέτηση ίδρυσης Επιτροπής και Σχεδίου Ισότιμης Πρόσβασης Ατόμων με Αναπηρία και ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε κάθε Α.Ε.Ι.»
- «Εκπόνηση προγραμμάτων επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 3.000 ανέργων από ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες συμπεριλαμβανομένων και ατόμων με αναπηρία»
- «Πιλοτική υλοποίηση της υπηρεσίας του Προσωπικού Βοηθού εντός της Περιφέρειας Αττικής και η επέκταση σε όλη την επικράτεια»
- «Πρόοδος στον τομέα της αποϊδρυματοποίησης με την εγκαινίαση νέων Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης»

Παρά τα επιτεύγματα που σημειώθηκαν κατά τη χρονική αυτή περίοδο εξακολουθούν να παραμονεύουν δυσκολίες, εμπόδια και αδυναμίες τις οποίες έρχεται η Εθνική Στρατηγική να μειώσει και να βελτιώσει με κύριο γνώμονα την ποιότητα ζωής των ατόμων με αναπηρία. Σύμφωνα με την προεδρία της Ελληνικής Κυβέρνησης (2024) « Με την Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024-2030 αλλάζουμε ταχύτητα· ενισχύουμε την εφαρμογή αρχών καλής διακυβέρνησης σε σχεδιασμό, συντονισμό, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών για την αναπηρία· και επενδύουμε σε εργαλεία ψηφιακής διακυβέρνησης και συλλογής δεδομένων για την αναπηρία και την προσβασιμότητα σε όλα τα επίπεδα, στη θεσμοθέτηση διαδικασιών και στην κατάλληλη υπηρεσιακή στελέχωση προς ενίσχυση της θεσμικής μνήμης και της συνέχειας, ώστε οι αλλαγές στη διακυβέρνηση της χώρας να μην επηρεάζουν το δικαιωματικό κεκτημένο. (Ελληνική Δημοκρατία, Προεδρία της Κυβέρνησης, 2024)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1) Σκοπός και στόχοι έρευνας

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι μέσα από την κατανόηση της «Ευαλωτότητας» και των ατόμων που την εκπροσωπούν να εξετάσει το ζήτημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα με το προσφυγικό ζήτημα, ειδικά από το 2015 και έπειτα, και πιο συγκεκριμένα με την εκπαίδευση ευάλωτων παιδιών προσφύγων τόσο χωρίς όσο και με ειδικές ανάγκες/αναπηρίες. Το 2015 η Ελλάδα δέχτηκε μεγάλες εισροές προσφυγικού πληθυσμού και ειδικά τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου ως πρώτη υποδοχή. Από τότε μέχρι και σήμερα το Ελληνικό κράτος οφείλει να μεριμνήσει όσο το δυνατόν περισσότερο για την βέλτιστη κατανομή, περίθαλψη και κατ' επέκταση ένταξη και εκπαίδευση των ευάλωτων αυτών προσώπων.

Με βάση τον σκοπό της έρευνας, οι ειδικότεροι στόχοι διαμορφώνονται ως εξής:

- ❖ Η σκιαγράφηση των δεδομένων και του τρόπου λειτουργίας μίας Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής, με εστίαση στην εκπαίδευση ευάλωτων παιδιών προσφύγων.
- ❖ Η σύγκριση νομοθετικών πλαισίων και αληθινού προσφυγικού πεδίου για την καλύτερη κατανόηση του προσφυγικού ζητήματος, με εστίαση στην εκπαίδευση ευάλωτων παιδιών προσφύγων.
- ❖ Η κατανόηση του τρόπου αντιμετώπισης των ευάλωτων παιδιών προσφύγων και η προώθηση τους στην εκπαίδευση.
- ❖ Η κατανόηση της ακολουθίας των ενεργειών για ευάλωτα παιδιά που πρόκειται να λάβουν εκπαίδευση.
- ❖ Η καταγραφή των τρόπων αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών απέναντι σε παιδί με προσφυγικό υπόβαθρο με ή χωρίς ειδικές ανάγκες/αναπηρία.
- ❖ Η καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα αλλά και των προτάσεων τους για μελλοντικές επιθυμητές ενέργειες και δράσεις.

2.1.1) Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που καλείται να απαντήσει η παρούσα εργασία προέρχονται από τους παραπάνω στόχους και είναι τα παρακάτω:

- Πώς αντιμετωπίζονται οι πρόσφυγες -και ειδικότερα τα παιδιά με ευαλωτότητα/αναπηρίες- από το χρονικό σημείο της πρώτης άφιξής τους ως το σημείο της εισδοχής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (τυπική ή μη);
- Ποιες είναι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που έρχονται σε άμεση επαφή με αυτά τα παιδιά;

- Ποιες είναι οι εκπαιδευτικές πρακτικές που υιοθετούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς κατά την επαφή τους με παιδιά με ευαλωτότητα;

2.2) Ερευνητικός σχεδιασμός

Η στρατηγική που ακολούθησε η παρούσα έρευνα ξεκίνησε με την οριοθέτηση εννοιών κλειδιών γύρω από το προσφυγικό ζήτημα και την εκπαίδευσης προσφύγων, με εστίαση στις περιπτώσεις ευαλωτότητας παιδιών με προσφυγικό υπόβαθρο. Ακολούθησε ανθρωποκεντρική επαφή τόσο με υπαλλήλους και διαμένοντες ΚΕΔ της χώρας όσο και με εκπαιδευτικούς της Τυπικής ή της Μη Τυπικής εκπαίδευσης. Στη συνέχεια ακολούθησε η παρατήρηση και η καταγραφή των χώρων στους οποίους περιέγραψαν οι υπάλληλοι του ΚΕΔ προκειμένου να επαληθευθούν τα όσα αναφέρθηκαν. Τέλος επιχειρήθηκε η αντιπαραβολή του θεωρητικού πλαισίου με τις πληροφορίες που αντλήθηκαν από το πεδίο, προκειμένου να δημιουργηθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα περί του προσφυγικού και μεταναστευτικού θέματος και να προκύψει ένα τελικό συμπέρασμα περί «ευαλωτότητας» στην Ελλάδα, βάσει της μελέτης περίπτωσης της Λέσβου, ενός νησιού που φιλοξένησε και συνεχίζει να φιλοξενεί μεγάλο όγκο προσφύγων.

2.2.1) Συλλογή δεδομένων

Το χρονικό διάστημα μεταξύ Ιουλίου 2023 και Φεβρουαρίου 2024 κυρίως στο νησί της Λέσβου πραγματοποιήθηκε έρευνα σχετικά με το προσφυγικό ζήτημα και πιο συγκεκριμένα με την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και την αντιμετώπιση περιπτώσεων παιδιών με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν σταδιακά μέσω καθημερινής επίσκεψης και δράσης στα πεδία της έρευνας, δηλαδή στην ΚΕΔ Λέσβου, καθώς και μέσω επικοινωνίας με εργαζόμενους και εκπαιδευτικούς τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης. Συμπληρωματική βοήθεια στην έρευνα και στη συλλογή δεδομένων αποτέλεσε η εθελοντική εργασία σε ξενώνα ασυνόδευτων ανήλικων της Λέσβου κατά τη θερινή περίοδο του 2023, απ' όπου προέκυψε και η επαφή με συνεντευξιαζόμενους εκπαιδευτικούς Μη τυπικής εκπαίδευσης (Β ερευνητικός άξονας). Έτσι συνελέγη σταδιακά το σώμα δεδομένων γύρω από τον τρόπο λειτουργίας δομών φιλοξενίας προσφύγων και της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων. Έπειτα η συλλογή δεδομένων από αρμόδιους εκπαιδευτικούς πραγματοποιήθηκε ανά τακτά χρονικά διαστήματα είτε δια ζώσης είτε εξ αποστάσεως τόσο εντός όσο και εκτός Λέσβου με δείγμα συνεντευξιαζόμενων εκπαιδευτικών και από την πρωτεύουσα της χώρας. Η πρώτη επαφή με τους συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα ξεκίνησε με την περιγραφή του αντικειμένου και των σπουδών μου, το θέμα της έρευνας και τους λόγους για τους οποίους επιλέχθηκε και ερευνάται

το συγκεκριμένο θέμα. Πραγματοποιήθηκε γραπτή καταγραφή των δεδομένων καθώς και απομαγνητοφώνηση εν γνώση των συμμετεχόντων.

2.2.2) Ερευνητική μεθοδολογία και ερευνητικό εργαλείο

Για την πραγματοποίηση του σκοπού της έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική ερευνητική μεθοδολογία, η οποία προσφέρεται για τη μελέτη και κατανόηση περίπλοκων κοινωνικών φαινομένων, όπως το προσφυγικό ζήτημα, η ευαλωτότητα παιδιών και η πρόσβασή τους στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση. Η ίδια μεθοδολογία κρίθηκε ως πρόσφορη και για τη διερεύνηση των αντιλήψεων και των πρακτικών των εκπαιδευτικών που έρχονται σε επαφή με αυτό το ευαίσθητο κοινό. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η συνέντευξη και η παρατήρηση.

Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 16 (δεκαέξι) συνεντεύξεις (βλ. Παράρτημα Ι) οι οποίες χωρίστηκαν στους εξής άξονες.

- Α) Ιχνηλάτηση πεδίου έρευνας
- Β) Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και ειδικές περιπτώσεις.

Στον πρώτο άξονα πραγματοποιήθηκαν 5 (πέντε) ημιδομημένες συνεντεύξεις, και στον δεύτερο άξονα 11(έντεκα) δομημένες συνεντεύξεις. Σε κάθε συμμετέχοντα/ουσα του πρώτου άξονα άλλαξε η σειρά των ερωτήσεων καθώς το αντικείμενο και οι γνώσεις του καθενός ήταν διαφορετικές. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε η ημιδομημένη και ανοιχτού τύπου συνέντευξη. Ο δεύτερος άξονας χωρίστηκε σε δύο υποκατηγορίες

- Β.1) εκπαίδευση παιδιών προσφύγων, 5 (πέντε) συνεντεύξεις
- Β.2) εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και περιπτώσεις ειδικών αναγκών/αναπηρίας 6 (έξι) συνεντεύξεις

Και οι έντεκα συμμετέχοντες/ουσες δέχθηκαν τις ίδιες ερωτήσεις. Για τα άτομα του δεύτερου άξονα επιλέχθηκε η δομημένη συνέντευξη και βάσει των απαντήσεων που δόθηκαν αναδύθηκαν οι υποκατηγορίες Β1 και Β2. Οι ερωτήσεις που τους απευθύνθηκαν είχαν την παρακάτω κλιμάκωση:

- Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;
- Διδάσκετε αποκλειστικά σε παιδιά πρόσφυγες ή συνδυαστικά μαζί με παιδιά γηγενή πληθυσμού; Αλλιώς:
- Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;
- Πώς αντιλαμβάνεστε τις έννοιες «Διαπολιτισμικότητα» και «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

- Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;
 - Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε;
 - Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)
 - Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;
 - Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίηση ή αποκλεισμό των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση, είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;
 - Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;
- ❖ Στην συνεντευξιαζόμενη 13 λόγω επήγνωσης του αντικείμενου της σε Δημόσιο Ειδικό νηπιαγωγείο προέκυψαν περαιτέρω μη δομημένες ερωτήσεις προκειμένου να περιγράψει όσο το δυνατόν καλύτερα το αντικείμενο εργασίας της.
- ❖ Η μετατροπή της σειράς στην ερώτηση δύο (2) γινόταν βάσει των λεγόμενων από την ερώτηση ένα

Η διάρκεια της κάθε συνέντευξης κυμάνθηκε από 15 (δεκαπέντε) έως 25 (εικοσιπέντε) λεπτά με 6 (έξι) έως 10 (δέκα) ερωτήσεις στον Α άξονα και 9 (εννέα) ερωτήσεις στον Β άξονα ανά συνεντευξιαζόμενο/η.

Η παρατήρηση πραγματοποιήθηκε στην ΚΕΔ Λέσβου (βλ. Παράρτημα ΙΙ). Μέσω της παρατήρησης σε αυτούς τους χώρους έγινε εφικτή η επαλήθευση τμήματος του περιεχομένου των συνεντεύξεων του Α άξονα στον οποίο πήραν αποκλειστικά μέρος εργαζόμενοι της ΚΕΔ.

2.2.3) Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν συνολικά 16 (δεκαέξι) άτομα. Αρχικά 5 (πέντε) υπάλληλοι διαφορετικών αρμοδιοτήτων της ΚΕΔ Λέσβου οι οποίοι/ες εντάχθηκαν στον Άξονα Ιχνηλάτισης του πεδίου έρευνας και 11(έντεκα) εκπαιδευτικοί διαφορετικών ειδικοτήτων της Τυπικής και της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης εκ των οποίων οι περισσότεροι μου ήταν ήδη γνωστό πως είχαν επαφή με παιδιά προσφυγικού υποβάθρου. (Πίνακες 2 και 3)

<u>Συνέντευξη</u>	<u>Ιδιότητα</u>	<u>Ψευδώνυμο</u>
-------------------	-----------------	------------------

1	Υπάλληλος στο γραφείο διαβατηρίων της ΚΕΔ Λέσβου	Σ1
2	Υπάλληλος στο γραφείο ασυνόδευτων ανηλίκων της ΚΕΔ Λέσβου	Σ2
3	Υπάλληλος στο γραφείο Ευάλωτων ομάδων της ΚΕΔ Λέσβου	Σ3
4	Υπάλληλος της ΚΕΔ Λέσβου συντονιστής εκπαιδευτικών προγραμμάτων	Σ4
5	Υπάλληλος νοσηλεύτης στην ΚΕΔ Λέσβου	Σ5

Πίνακας 2-Συνεντευξιαζόμενοι Α' Άξονα

<u>Συνέντευξη</u>	<u>Ιδιότητα</u>	<u>Ψευδώνυμο</u>
6	Φιλολόγος, Μη-τυπικής εκπαίδευσης	Σ6
7	Μαθηματικός, Τυπικής εκπαίδευσης	Σ7
8	Καθηγήτρια Αγγλικής φιλολογίας, Μη-τυπικής εκπαίδευσης	Σ8
9	Δάσκαλος, Τυπικής εκπαίδευσης	Σ9
10	Νηπιαγωγός δημόσιου νηπιαγωγείου	Σ10
11	Δασκάλα, Μη-τυπικής εκπαίδευσης	Σ11
12	Δασκάλα θετικών επιστημών, Μη-τυπικής εκπαίδευσης	Σ12
13	Νηπιαγωγός, δημόσιου ειδικού νηπιαγωγείου	Σ13
14	Καθηγητής φυσικής Αγωγής, Τυπικής εκπαίδευσης	Σ14
15	Φιλολόγος, Τυπικής εκπαίδευσης	Σ15
16	Δάσκαλος, Τυπικής εκπαίδευσης	Σ16

Πίνακας 3- Συνεντευξιαζόμενοι Β' Άξονα

2.2.4) Θέματα δεοντολογίας

Καθ' όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας τηρήθηκε η δεοντολογία και οι ηθικοί κανόνες απέναντι στους/στις συμμετέχοντες/ουσες συνεντευξιαζόμενους/ες. Εξασφαλίστηκε η ανωνυμία και η προστασία των προσωπικών τους δεδομένων σε όλη τη διάρκεια επεξεργασίας του υλικού. Συγκεκριμένα στις συνεντεύξεις του Α' Άξονα, δεν επιτράπηκε η μαγνητοφώνηση από τους συνεντευξιαζόμενους, όμως οι συνεντεύξεις έπειτα από ολοκλήρωση της συλλογής του υλικού, τους αναγνώστηκαν σε γ' πρόσωπο και τους ζητήθηκε

ενυπόγραφη συγκατάθεση για συμμετοχή σε έρευνα, εφόσον αναγράφεται η ιδιότητα τους στην ΚΕΔ Λέσβου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1) Ιχνηλάτηση πεδίου έρευνας

Ο συγκεκριμένος άξονας χρησιμοποιείται ως αφετηρία για την σκιαγράφηση των δεδομένων και του τρόπου λειτουργίας του χώρου προς παρατήρηση, την Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή της Λέσβου.

3.1.1) Ρόλοι & αρμοδιότητες προσωπικού

Η Σ1 εργάζεται στο τομέα των διαβατηρίων και συγκεκριμένα στο γραφείο διαβατηρίων στο οποίο και έγινε η παρούσα συνέντευξη. Παλαιότερα είχε εργαστεί και σε διαφορετικούς χώρους του τότε ΚΥΤ Μυτιλήνης που μετονομάστηκε σε Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή (ΚΕΔ). Εργάζεται σε αυτήν τα τελευταία 4 χρόνια. Οι ευθύνες της στο κέντρο Υποδοχής εντάσσονται καθαρά στο διοικητικό-οργανωτικό κομμάτι, καθώς αναλαμβάνει την ηλεκτρονική καταχώρηση των στοιχείων του/της κάθε νεοεισερχόμενου/ης που έχει τις προϋποθέσεις για την έκδοση διαβατηρίου.

Η Σ2 εργάζεται στην ΚΕΔ Λέσβου τα τελευταία 5 χρόνια. Ξεκίνησε ως συνοδός σε Μη Κυβερνητική οργάνωση και μέσα στα χρόνια εργάστηκε και σε άλλους χώρους της ΚΕΔ. Από το 2021 έως και σήμερα (2023) έχει τοποθετηθεί στο «Γραφείο Ασυνόδευτων Ανηλίκων» το οποίο εξειδικεύεται σε περιπτώσεις ανήλικων παιδιών που εισέρχονται στη χώρα χωρίς κάποια συνοδεία. Ο ρόλος της είναι κυρίως διοικητικός-οργανωτικός καθώς γνωρίζει και επεξεργάζεται την κάθε περίπτωση παιδιού χωρίς όμως να έρχεται σε επαφή με τα ίδια τα παιδιά.

Η Σ3 δήλωσε πώς εργάζεται στην ΚΕΔ Λέσβου τα τελευταία 6 χρόνια λίγο μετά από το πρώτο έντονο κύμα προσφυγικών εισροών στη χώρα μας το 2015. Στην αρχή της ίδρυσης του τότε Κέντρου Υποδοχής και ταυτοποίησης της Μυτιλήνης, η Σ3 εργαζόταν σε αυτό ως υπάλληλος στις διαδικασίες Ασύλου. Συνέλεγε τα έγγραφα των νεοφερμένων προκειμένου να προχωρήσουν γρηγορότερα οι διαδικασίες, λόγω μεγάλου φόρτου αιτούντων/ουσών Άσυλο. Μέσα στα επόμενα χρόνια δήλωσε πώς το γενικότερο πλαίσιο της αντιμετώπισης των προσφύγων πήρε άλλη τροπή, επομένως άνοιξαν πολλές νέες θέσεις εργασίας. Μία από αυτές ήταν και ο τομέας των ευάλωτων περιπτώσεων, και καθώς πληρούσε τις προϋποθέσεις,

τοποθετήθηκε στη διαχείριση αυτών των περιπτώσεων. Η Σ3 πρόσθεσε πως ο ρόλος της περιστρέφεται γύρω από την εξέταση των αιτημάτων που κάνουν σε εκείνη και σε συνάδελφό της οι διαμένοντες/ουσες με Άσυλο στη Κλειστή Δομή, προκειμένου να εγκατασταθούν σε μια άλλη δομή της χώρας που πλησιάζει καλύτερα τα θέλω και τις ανάγκες τους. Τα αιτήματα μπορούν να γίνουν σε εκείνη και το συνάδελφό της κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή κατά τις πρωινές ώρες. Η κύρια ευθύνη της τόνισε πως είναι η αντικειμενική κρίση απέναντι στις ευάλωτες περιπτώσεις, καθώς ορισμένα αιτήματα είτε είναι ψευδή είτε δεν έχουν μεγάλη ισχύ για μετακίνηση σε άλλη δομή της χώρας, και αυτό λόγω περιορισμένης επάρκειας υποδομών και χωρητικότητας.

Ο Σ4 εργάζεται στην ΚΕΔ Λέσβου από το 2022. Ως εξειδίκευσή του δήλωσε τη διαχείριση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που οφείλει να ακολουθήσει η ΚΕΔ όπως και κάθε άλλο ΚΥΤ/ΚΕΔ της χώρας σύμφωνα με το υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και το Υπουργείο Παιδείας. Ως αρμοδιότητες του Σ4 ορίζονται οι διοικητικές-οργανωτικές ενέργειες για το ξεκίνημα ενός εκπαιδευτικού προγράμματος στην ΚΕΔ. Ειδικότερα αυτές περιλαμβάνουν τη δήλωση των παιδιών, τον αριθμό των παιδιών που θα το παρακολουθήσουν, ποιοι εκπαιδευτικοί είναι αρμόδιοι εντός της ΚΕΔ και σε ποιες υποδομές θα λάβουν χώρα αυτά τα προγράμματα, καθώς γίνονται τόσο εντός της ΚΕΔ ως φορέα μη τυπικής εκπαίδευσης όσο και σε σχολεία τυπικής εκπαίδευσης (πολλά παιδιά εντός της ΚΕΔ είναι εγγεγραμμένα σε σχολείο της πόλης). Παράλληλα, είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της προόδου των προγραμμάτων και επιλύει διάφορα ζητήματα που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια ενός εκπαιδευτικού προγράμματος.

Ο Σ5 είναι ένας από τους νοσηλευτές στην ΚΕΔ Λέσβου τα τελευταία 5 χρόνια. Βρίσκεται στο χώρο τις πρωινές ώρες και υλοποιεί πρόγραμμα εξετάσεων, είτε προληπτικών είτε έκτακτων (από περιστατικά που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της ημέρας). Η κυριότερη ευθύνη του είναι η εξασφάλιση της υγείας των διαμενόντων/ουσών στη δομή, καθώς και η άμεση δράση του σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, στην περίπτωση της απουσίας γιατρού. Σε ευάλωτες περιπτώσεις και ειδικές ανάγκες ο Σ5 προσφέρει ιατρική βοήθεια και πολλές φορές μετακινήσεις στο χώρο ή σε περιπτώσεις μεταφοράς.

3.1.2) Στρατηγική κατανομής εισερχομένων

Η Σ1 και η Σ2 μέσω των συνεντεύξεων τους μας δίνουν πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες κατανομής των εισερχομένων από τη στιγμή της άφιξης τους μέχρι την αποχώρησή τους από τη ΚΕΔ Λέσβου. Οι συγκεκριμένες διαδικασίες ακολουθούν ένα γενικότερο πρωτόκολλο που τηρείται και σε άλλες δομές της χώρας. Επιπλέον μας δίνουν

πληροφορίες για την κατανομή στους χώρους εγκατάστασης και διαμονής τους συγκεκριμένα στην περίπτωση του νησιού της Λέσβου. Οι πληροφορίες αυτές αναφέρονται σε ενήλικες και οικογένειες σύμφωνα με την Σ1 και σε ασυνόδευτα ανήλικα σύμφωνα με την Σ2. Οι δηλώσεις τους σχετικά με την στρατηγική κατανομής τεκμηριώθηκαν μέσω παρατήρησης των χώρων (παρακάτω παρατίθεται σχετικό φωτογραφικό υλικό).

Ενήλικες, οικογένειες:

Σχετικά με τη διαχείριση των αφίξεων των προσφύγων ακολουθούνται οι παρακάτω διαδικασίες. Πρώτο βήμα είναι η τοποθέτηση τους στο χώρο πρώτης άφιξης. Στο συγκεκριμένο χώρο οι πρόσφυγες έπειτα από την ταυτοποίησή τους, δέχονται είδη πρώτης ανάγκης (φαγητό, κουβέρτες, ρούχα) και παραμένουν σε καραντίνα μέχρι να γίνουν οι απαραίτητες προληπτικές εξετάσεις προς αποφυγή ασθενειών και μεταδιδόμενων νόσων. Ταυτόχρονα με αυτή τη διαδικασία γίνονται ευθείες ερωτήσεις για το αν υπάρχουν περιπτώσεις σοβαρών καταστάσεων (έγκυος γυναίκες, τραυματισμένοι σωματικά) και ασθενειών (άσθμα, ζάχαρο, καρκίνο, διαβήτη, επιληψία) για να μεταφερθούν άμεσα στο νοσοκομείο της πόλης. Ανάλογα με τα αποτελέσματα των προληπτικών εξετάσεων, όσοι πάσχουν από ασθένειες και συχνότερα από covid-19 μεταφέρονται σε μικρότερο χώρο για να παραμείνουν κάποιες μέρες σε καραντίνα. Όσοι δεν πάσχουν από κάποια ασθένεια παραμένουν στον φουσκωτό χώρο όπου θα τους δοθούν απαραίτητες οδηγίες για τα δικαιώματά, τις υποχρεώσεις, τους κανόνες αλλά και τους νόμους που επικρατούν τόσο στη χώρα Υποδοχής, αλλά και στο χώρο διαμονής τους.

- ❖ Μέσω της παρατήρησης στο χώρο έγινε εφικτή η καταγραφή των κανόνων που διαβάστηκαν σε πλήθος ανθρώπων έπειτα από την άφιξή τους στο νησί της Λέσβου.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ, ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

1. Είδη πρώτης ανάγκης: φαγητό, νερό, φάρμακα, ρούχα-παπούτσια
*ειδικό γεύμα για περιπτώσεις διαβητικών, αλλεργικών ανθρώπων
2. Στέγη: Κινητά σπίτια μικρού μεγέθους Isobox, σκηνές RHU τεχνητά φουσκωτές μικρού μεγέθους, σκηνές μεγάλου μεγέθους Raphall
3. Διεκδίκηση ασύλου (μέχρι να αποφασισθεί το άσυλο υπάρχει το “Financial support”)
4. Συμμόρφωση με τον Ελληνικό Νόμο
5. Οδηγίες από προσωπικό της ΚΕΔ και σεβασμός των κανονισμών της ΚΕΔ
6. Απαγορεύεται η έξοδος από την ΚΕΔ μέχρι να εγκριθεί/απορριφθεί το αίτημα για άσυλο

7. Απαγορεύεται η μόλυνση του χώρου διαμονής καθώς και εμπρηστικές/καταστροφικές ενέργειες
8. Αυστηρώς απαγορευμένη η κατοχή όπλων και παράνομων υλικών σύμφωνα με τον Ελληνικό νόμο
9. Επιτρέπεται το κάπνισμα αλλά απαγορεύεται η χρήση ουσιών
10. Συμμετοχή στις κοινές εγκαταστάσεις της ΚΕΔ όπως γυμναστήριο, εκκλησία, αθλητικές εξορμήσεις στα γήπεδα της ΚΕΔ

Έπειτα τους παραχωρείται στέγη εντός του Κέντρου Υποδοχής και στη συνέχεια ξεκινούν οι διαδικασίες διεκδίκησης Ασύλου. Μέχρι να βγει θετική η απάντηση στο αίτημα του Ασύλου δεν μπορούν να βγουν εκτός του Κέντρου υποδοχής. Αν βγει αρνητική η απάντηση το άτομο ή επαναλαμβάνει το αίτημα Ασύλου μέχρι να βγει θετικό, αλλιώς απαλλάσσεται και επιστρέφει στη χώρα καταγωγής του. Σχετικά με την παραχώρηση στέγης τα κριτήρια με τα οποία κατανέμονται οι νεοφερμένοι/ες στις δομές και τους χώρους της ΚΕΔ συνδέονται κατά βάση με το οικογενειακό προφίλ και με το αν κάποιος/α έχει έρθει μόνος/η του/της ή με την οικογένειά του/της. Η Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή χωρίζεται σε τρεις ζώνες εγκατάστασης, την μπλε, την πράσινη και την κόκκινη ζώνη. Η Μπλε Ζώνη διαμονής είναι η Ζώνη στην οποία τοποθετούνται πρώτα πολυμελείς οικογένειες με παιδιά και έπειτα οικογένειες με λιγότερα μέλη. Σε αυτή τοποθετούνται και ευάλωτες-ειδικές περιπτώσεις. Στη κόκκινη ζώνη τοποθετούνται πάλι οικογένειες, συνήθως με μεγαλύτερα παιδιά και χωρίς προβλήματα υγείας. Επιπλέον είναι δυνατόν να τοποθετηθούν ελαφρώς ευάλωτοι άνθρωποι όπως για παράδειγμα ηλικιωμένοι άνθρωποι αλλά χωρίς προβλήματα υγείας. Τέλος υπάρχει και η πράσινη ζώνη στην οποία τοποθετούνται όσοι εισέρχονται στη χώρα χωρίς κάποια συνοδεία επομένως διαμένουν όλοι μαζί ταυτόχρονα.

Ασυνόδευτα ανήλικα:

Όσα αφορούν τα ασυνόδευτα ανήλικα ακολουθούν τις παρακάτω διαδικασίες σύμφωνα με την Σ2. Σε πρώτο στάδιο τα ασυνόδευτα μεταφέρονται σε μία ασφαλή δομή ("safe area"), με χωρητικότητα έως και 60 άτομα στα δεδομένα του camp της Μυτιλήνης, όπου γίνεται η καταγραφή και ταυτοποίηση τους, οι προ απαιτούμενες προληπτικές εξετάσεις υγείας όπως ο έλεγχος Mantoux για πιθανή έκθεση στο μικρόβιο της φυματίωσης και ο ανάλογος εμβολιασμός, οι διαδικασίες αίτησης Ασύλου από το γραφείο ασυνόδευτων ανηλίκων, η αναζήτηση για ενδεχόμενους συγγενείς στο camp της Μυτιλήνης και η έναρξη αναζήτησης για πιθανή στέγαση αυτών των παιδιών. Καθ' όλη αυτή τη διαδικασία στην ασφαλή δομή, πέρα

από τα ασυνόδευτα παιδιά έως και 18 χρονών παρευρίσκονται επίσης και αρμόδιοι ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, συνοδοί, φροντιστές και νοσηλεύτες. Επίσης σημειώνεται πως το safe area βρίσκεται εκτός της ΚΕΔ και πολλοί από τους φροντιστές μέσα σε αυτό τοποθετούνται από τον ΔΟΜ (Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης).

Η κατανομή των ασυνόδευτων ανηλίκων για στέγαση εξαρτάται από πιθανούς συγγενείς εντός της δομής της Μυτιλήνης. Πολλά είναι τα ασυνόδευτα ανήλικα που εισέρχονται στη χώρα με το σκοπό να συναντηθούν με συγγενείς από την πατρίδα τους. Έτσι τοποθετούνται στη συγκεκριμένη δομή ή σε κάποια άλλη δομή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένο το συγγενικό τους πρόσωπο. Για μεταφορά σε δομή με συγγενικό πρόσωπο που στεγάζεται σε άλλη δομή της χώρας, πρέπει να έχει γίνει δεκτό το αίτημα για Άσυλο. Μέχρι τότε αντιμετωπίζονται όπως όλα τα υπόλοιπα ασυνόδευτα παιδιά. Τα ασυνόδευτα παιδιά όμως τα οποία δεν έχουν κάποιο συγγενικό πρόσωπο στη χώρα Υποδοχής, κατόπιν ενημέρωσης και αιτήματος στο Υπουργείο Μετανάστευσης, κατανέμονται σε διάφορους ξενώνες φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων είτε στη Λέσβο (π.χ. Ηλιακτίδα) είτε σε οποιονδήποτε άλλο ξενώνα εντός Ελλάδος όπου και προσαρμόζονται στο πρόγραμμα του ξενώνα φιλοξενίας και ξεκινάει η εκπαίδευση τους είτε στην τυπική είτε στην μη τυπική εκπαίδευση αναλόγως την ηλικία και την γλωσσομάθεια τους.

Εικόνα 1-Χώρος πρώτης αφίξεως

Εικόνα 2- Καταλύματα Μπλε Ζώνης

Εικόνα 3- Καταλύματα Κόκκινης Ζώνης

Εικόνα 4-Καταλύματα Κόκκινης Ζώνης

Εικόνα 5- Καταλύματα Πράσινης Ζώνης

3.1.3) Διαχείριση ευάλωτων περιπτώσεων

Η έννοια «Ευαλωτότητα» στο προσφυγικό φαινόμενο προσδιορίζεται ως η κατάσταση ενός ανθρώπου που αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες οι οποίες χρήζουν περαιτέρω βοήθειας από το κράτος. Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με την Σ3 η Ευαλωτότητα που θα παραχωρηθεί σε έναν πρόσφυγα αποσκοπεί στην καλυτέρευση των υπάρχουσών συνθηκών. Για παράδειγμα τόνισε πώς ένας ωφελούμενος μέσα στην ΚΕΔ Λέσβου με προβλήματα κινητικά ή υγείας χρόνια ή μη, όταν δε δέχεται τη βοήθεια που νιώθει ότι χρειάζεται, αιτείται για αναγνώριση της ευαλωτότητάς του στην κάρτα υγείας του, ώστε να βοηθηθούν και στο Άσυλό του. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι αιτούντες ευαλωτότητα αναφέρουν ή διεκδικούν τη μεταφορά τους σε μια άλλη δομή της χώρας πιο μικρή και πιο κοντά στην ενδοχώρα. Αυτό γίνεται διότι η ΚΕΔ Λέσβου είναι ιδιαίτερα μεγάλη και πολυάνθρωπη. Παρόλα αυτά υπάρχουν και οι περιπτώσεις όπου οι αιτούντες διεκδικούν την καλυτέρευση της αντιμετώπισης τους και μέσα στην δομή όπου ήδη παρευρίσκονται.

Τα κριτήρια για να αποκτηθεί η Ευαλωτότητα εξαρτώνται από τα έγγραφα ενός πολίτη τρίτης χώρας σε όσα αφορούν τις διαδικασίες Ασύλου βάσει προτεραιότητας, αλλιώς πάει σε επανεκτίμηση ευαλωτότητας από το Κλιμάκιο Ιατρικού Ελέγχου, δήλωσε η Σ3. Για παράδειγμα, αν ένας πρόσφυγας έρθει με χαρτί γιατρού ή αποδείξεις του προβλήματος που αντιμετωπίζει με τεκμηριωμένα παραδείγματα, προχωράει η διαδικασία για μεταφορά στην ενδοχώρα. Επιπλέον βασικό κριτήριο είναι το νομικό πλαίσιο των αιτημάτων καθώς πολλοί/ες αιτούντες/ούσες κάνουν αιτήματα πάνω σε θέματα για τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη τα

νομικά πλαίσια. Αν η Ευαλωτότητα βγει θετική σύμφωνα με την κρίση του εξεταστή, εκκινούν οι διαδικασίες επίλυσης ή μεταφοράς σε άλλη δομή. Αν βγει αρνητική, ο/η αιτών/ούσα έχει το δικαίωμα να προβεί σε προσφυγή ή μεταγενέστερο αίτημα κατόπιν εκ νέου συνεννόησης.

Αφηγήσεις/ εξιστόρηση εμπειριών

Ο χώρος στον οποίο πραγματοποιούνται οι αξιολογήσεις ευάλωτων περιπτώσεων είναι ένα κινητό Isobox (βλ. Εικόνα 1: Καταλύματα Μπλε Ζώνης). Μέσα σε αυτό είναι τοποθετημένα δύο γραφεία ξεχωριστά για τους Υπεύθυνους αξιολόγησης και καρέκλες για τους/τις διερμηνείς/μεταφραστές/στρίες και τους/τις υποψήφιους/ες προς αξιολόγηση. Τα δύο αυτά γραφεία εξετάζουν το καθένα διαφορετικές περιπτώσεις στον ίδιο χώρο, γι' αυτό και υπάρχει και η απαιτούμενη απόσταση μεταξύ τους. Οι αξιολογήσεις γίνονται κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή 8:00- 12:00 π.μ.

Μέσω της παρατήρησης έγινε εφικτή η φυσική καταγραφή των παρακάτω ευάλωτων περιπτώσεων.

Περίπτωση 1:

Πατέρας τετραμελούς οικογένειας με δύο παιδιά αποτέλεσαν θύματα των Taliban στο Αφγανιστάν. Κάνει παράκληση και αίτημα στους αρμόδιους από το γραφείο ευαλωτότητας να τους αλλάξει από τη στέγη τους σε RHU και να τους πάνε σε Isobox όπου θα έχει περισσότερη δροσιά (καλοκαιρινοί μήνες). Το αίτημα του στηριζόταν στο γεγονός ότι στη στέγη τους υπήρχε μεγάλος αριθμός από κατσαρίδες και ποντίκια που ενοχλούσαν όλη την οικογένεια κατά τις νυχτερινές ώρες.

- Απάντηση συμβούλου: Αρνητική καθώς η ΚΕΔ Λέσβου δεν έχει τις προδιαγραφές τόσο του να φιλοξενεί τόσο μεγάλο αριθμό ανθρώπων όσο και του να μετακινεί τους ήδη κατανεμημένους στις σκηνές. Ο χρόνος διαμονής τους στις ΚΕΔ δεν έχει χρονικό όριο, επομένως πολλοί άνθρωποι μένουν εκεί για χρόνια ανεξάρτητα από τις νέες αφίξεις. Επιπρόσθετα, πολλές οικογένειες πριν από τη συγκεκριμένη είχαν κάνει το ίδιο αίτημα και είχαν λάβει αρνητική απάντηση. Υπάρχει σειρά προτεραιότητας και αναμονής.
- Λύσεις συμβούλου: Μετακίνηση σε κέντρο υποδοχής με λιγότερο πληθυσμό, π.χ. σε κέντρο υποδοχής της ενδοχώρας όπου θα προσφέρει μεγαλύτερες ευκαιρίες από το camp της Μυτιλήνης.
- Ενέργειες συμβούλου: Επανεκτίμηση ευαλωτότητας, παραπομπή για επίσκεψη κατόπιν συνεννόησης σε γιατρό στο δημόσιο νοσοκομείο καθώς ο πατέρας ανέφερε κατά τη διάρκεια της συζήτησης πως χάνει την ακοή του.

Ο πατέρας μιλούσε Φαρσί και στην αίθουσα υπήρχε διερμηνέας που μετέφραζε από Φαρσί σε ελληνικά στον αρμόδιο της χορήγησης ευαλωτοτήτων και το αντίστροφο.

Περίπτωση 2:

Τριμελής οικογένεια από το Αφγανιστάν με παιδί 22 χρονών, ονομαζόμενο Basir, που πάσχει από 80% νοητική στέρηση. Το παιδί εκδήλωσε τις νευρικές κρίσεις όταν στα 15 του χρόνια εισέβαλαν οι Taliban στο σπίτι τους στο Αφγανιστάν και έριξαν χειροβομβίδα στον επάνω όροφο του σπιτιού όπου υπήρχαν τα υπόλοιπα 3 άτομα της οικογένειας του (αδέρφια και θείος). Ο λόγος της τρομοκρατικής ενέργειας οφείλεται στο γεγονός ότι ο θείος της οικογένειας ήταν καταταγμένος στον στρατό του Αφγανιστάν. Ο Basir αντίκρισε τα ανθρώπινα μέλη και από το σοκ δεν επανήλθε ποτέ, παρόλο που πριν δεν είχε καμία ένδειξη ατόμου με ειδικές ανάγκες. Στα 22 του χρόνια σήμερα και πλήρως εξαρτημένος από τους γονείς του, παθαίνει επιληψία 3-4 φορές την ημέρα, έχει ακράτεια και στις 2 ανάγκες, και ψυχολογικό τραύμα που εκδηλώνεται τόσο στον ύπνο του όσο και στη συνύπαρξη με μη οικείους του. Μπορεί να χαθεί μέσα στο camp και οι γονείς του να τον ψάχνουν και επίσης πολλές φορές αρνείται πεισματικά να φάει.

Η οικογένεια έκανε αίτημα αλλαγής περιβάλλοντος, δηλαδή να φύγουν από την ΚΕΔ και να πάνε σε δομή της Αθήνας όπου βρίσκονται συγγενικά πρόσωπα της οικογένειας. Αυτό προαπαιτεί τη συμπλήρωση πολλών εγγράφων προκειμένου η μετακίνηση της οικογένειας να γίνει νόμιμα.

- Απάντηση συμβούλου: θετική καθώς ο Basir έπρεπε να μετακινηθεί σε κέντρο αποκατάστασης που θα του παρείχε όλα τα απαραίτητα. Αυτό όμως στην πράξη αποδεικνύεται πιο δύσκολο καθώς τα νόμιμα έγγραφα καθυστερούν πάρα πολύ.
- Λύσεις συμβούλου: Μεταφορά σε άλλο camp στην Αθήνα με λιγότερο πληθυσμό και κοντά σε κλινικές που θα βοηθήσουν τον Basir. Μεταφορά του Basir στο δημόσιο νοσοκομείο Μυτιλήνης για πλήρη έλεγχο.
- Ενέργειες συμβούλου: προετοιμασία εγγράφων για τη μεταφορά της οικογένειας. Αίτημα για ιατρικές εξετάσεις του Basir.

Στο χώρο υπήρχε διερμηνέας που μετέφερε τις πληροφορίες των αιτούντων από Φαρσί σε ελληνικά και το αντίστροφο.

Περίπτωση 3:

Άνδρας ηλικίας 35 ετών εισέρχεται με πατερίτσες στο χώρο εξέτασης των ευαλωτοτήτων καθώς το δεξί του πόδι είναι ακρωτηριασμένο. Ο άνδρας είχε χάσει το πόδι του από βόμβα στο

Ιράκ στην προσπάθεια του να διαφύγει από τη χώρα. Είναι μόνος του χωρίς οικογένεια, συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα. Σύμφωνα με την αφήγησή του, διασκορπισμένοι Taliban έριχναν βόμβες στις κατοικημένες πόλεις με σκοπό τον εκφοβισμό και την τρομοκρατία. Το αίτημα του αφορούσε κυρίως την νοσοκομειακή του περίθαλψη καθώς υπέφερε από πόνους. Ήθελε περαιτέρω ιατρικές εξετάσεις ή και τη μεταφορά του σε νοσοκομείο εντός ή εκτός νησιού. Σε κάθε περίπτωση, όποιο από τα δύο αιτήματα και αν γινόταν δεκτό, ζήτησε του να του φέρνει κάποιος το φαγητό στη σκηνή του, καθώς είναι υπερβολικά δύσκολο για εκείνον τόσο να μεταφέρεται μέσα στο camp για να πάει να πάρει το φαγητό όσο και του να περιμένει στις μεγάλες ουρές για τη διανομή του.

- Απάντηση συμβούλου: Θετική στο αίτημα του για ιατρικές εξετάσεις και ταυτόχρονα η σύμβουλος κινήθηκε εγκαίρως για τη μεταφορά του και τα έγγραφα για να εισέλθει στο νοσοκομείο.
- Λύσεις συμβούλου: Στο αίτημα για κατανομή του φαγητού στην σκηνή του, η σύμβουλος δεν μπόρεσε να κάνει κάτι παραπάνω από επανεξέταση του αιτήματος Ευαλωτότητας, το οποίο στην πράξη σημαίνει να ξαναέρθει ο άνδρας στο συγκεκριμένο γραφείο σε συγκεκριμένη μέρα και ώρα.
- Επισημάνση συμβούλου: Σύμφωνα με τη σύμβουλο δεν υπάρχει αρμόδιος υπάλληλος στην ΚΕΔ που να μπορεί να κάνει τη συγκεκριμένη εξυπηρέτηση, καθώς σύμφωνα με τα λεγόμενα της στη συνέχεια θα θέλουν όλοι κατανομή φαγητού στο χώρο τους. Υπάλληλος με ειδική αρμοδιότητα για αυτή την δουλειά δεν υπάρχει, επομένως μπορεί να γίνει μόνο άτυπα μέσω άλλου πρόσφυγα στο camp.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο άνδρας είχε καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας επομένως μίλησε μόνος του χωρίς τη βοήθεια διερμηνέα.

Περίπτωση 4:

Άνδρας ηλικίας 50 ετών με καταγωγή από τη Σομαλία εισέρχεται στο γραφείο ευάλωτων και ξεκινάει να αφηγείται τη χρόνια πάλη του με τον διαβήτη και το πόσο δύσκολη ήταν, είναι και θα είναι η όλη διαδικασία της διαμονής του σε μια χώρα υποδοχής. Εξέφρασε το παράπονο ότι στα γραφεία σίτισης και κατά την χορήγηση του φαγητού δεν μεταφέραν το όνομα του από τη λίστα των κανονικών φαγητών στους διαβητικούς. Όσο και αν τους το έλεγε δεν υπήρχε κάποια αλλαγή, επομένως πήρε την πρωτοβουλία να το πει σε κάποιον ανώτερο, και στη συγκεκριμένη περίπτωση στους συμβούλους ευαλωτοτήτων προκειμένου να προλάβει κάποια έντονη αντίδραση του οργανισμού του σε φαγητά που δεν του κάνουν καλό να τρώει. Όσο και αν ακολουθεί σωστά την αγωγή των φαρμάκων του πρέπει να τρώει ειδικό γεύμα για διαβητικούς.

- Απάντηση συμβούλου: Θετική καθώς έπρεπε να καταχωριστεί το όνομα του άνδρα στις λίστες φαγητών με διαβητικούς.
- Ενέργειες συμβούλου: Την ίδια ώρα που ο άνδρας έδινε όλα του τα στοιχεία στην βοηθό του συμβούλου, ενημερώθηκαν τα κεντρικά της τροφοδοσίας. Ως δικαιολογία από την άλλη μεριά υπήρξε το γεγονός της τεράστιας εισροής ανθρώπων στην ΚΕΔ που πλέον αδυνατεί να φιλοξενεί και να τους περιθάλλει όλους ταυτόχρονα καθώς φιλοξενεί μεγαλύτερα ποσοστά από τα προκαθορισμένα.

Στο χώρο υπήρχε διερμηνέας που μετέφερε τις πληροφορίες του άνδρα από σομαλικά σε αγγλικά στον σύμβουλο. Ο σύμβουλος με τη σειρά του πάλι απαντούσε στον διερμηνέα στα αγγλικά και έπειτα μετέφερε το μήνυμα στον αιτούντα στα σομαλικά.

3.1.4) Αντιμετώπιση ειδικών περιστάσεων και αναπηρίας

Σύμφωνα με τον Σ5 την παρούσα στιγμή ένα ποσοστό περίπου 5-7% του πληθυσμού που φιλοξενείται στην ΚΕΔ Λέσβου είναι άτομα με ειδικές ανάγκες. Τα περισσότερα περιστατικά εντάσσονται στις κινητικές αναπηρίες καθώς πρόκειται για πρόσφυγες πολέμου που επέζησαν από εμπόλεμη ζώνη. Τα περισσότερα περιστατικά κινητικής αναπηρίας δεν είναι πιστοποιημένα ακόμα, πρόσθεσε ο Σ5, αλλά ένα ικανοποιητικό ποσοστό όπου η κινητική αναπηρία είναι εμφανής εντάσσονται στα πιστοποιημένα. Γίνονται ενέργειες προκειμένου να εξετασθούν τα περιστατικά ΑΜΕΑ, να πιστοποιηθούν και μετέπειτα να μεταφερθούν σε μια πιο κατάλληλη κλειστή ελεγχόμενη δομή. Παράλληλα, τα περιστατικά με νοητική αναπηρία και προβλήματα όρασης και ακοής, πολλές φορές είναι ήδη πιστοποιημένα από τη χώρα προέλευσης τους. Ξαναγίνονται όμως οι απαιτούμενες εξετάσεις για ταυτοποίηση. Όμως ο Σ5 δήλωσε πως και σε αυτή ακόμα τη περίπτωση υπάρχουν και περιστατικά προσωρινής διαμονής στην ΚΕΔ Λέσβου τα οποία δεν έχουν κάποιο πιστοποιητικό, γεγονός που απαιτεί εκ νέου διαδικασία για την αναγνώριση του συγκεκριμένου ατόμου με ειδικές ανάγκες.

Αντιμετώπιση περιστατικών:

Ο Σ5 δήλωσε πως η ΚΕΔ Λέσβου δεν τηρεί όλες τις απαραίτητες εγκαταστάσεις για άτομα με ειδικές ανάγκες που πρόκειται να φιλοξενηθούν στη δομή είτε προσωρινά είτε μακροπρόθεσμα. Πιο αναλυτικά, η συγκεκριμένη δομή εγκαινιάστηκε το 2020 σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω πυρκαγιάς. Η εσπευσμένη μετακίνηση των φιλοξενούμενων ατόμων έγινε τόσο γρηγορά που άφησε μεγάλα κενά. Παρόλα αυτά η δημιουργία δρόμων από τσιμέντο στο τότε ΚΥΤ το επόμενο διάστημα, έδωσε τη δυνατότητα πρόσβασης στους χώρους κατοικίας σε άτομα με κινητικά προβλήματα. Δηλαδή ένα αναπηρικό αμαξίδιο μπορεί να έχει πρόσβαση στους χώρους χωρίς τραχύ έδαφος ή σκαλοπάτια, εκτός των γραφείων των υπαλλήλων.

Επιπρόσθετα τα μπάνια, οι ντουζιέρες καθώς και μερικές τουαλέτες της δομής δεν έχουν προδιαγραφές ΑΜΕΑ.

Οι περιπτώσεις ΑΜΕΑ κάθε ηλικίας που καταφθάνουν στο νησί της Λέσβου και σε άλλα νησιά χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Στα εμφανή και στα μη εμφανή περιστατικά ΑΜΕΑ. Στα εμφανή περιστατικά όπου η δυσλειτουργία διαφόρων οργάνων του σώματος αποδεικνύει την αδυναμία αυτοσυντήρησης του ατόμου, εφαρμόζεται η άμεση προτεραιότητα για απαιτούμενες εξετάσεις υγείας. Ο Σ5 ως νοσηλευτής δήλωσε ότι πολλές είναι οι περιπτώσεις ανθρώπων με αναπηρίες που η υγεία τους ταλαιπωρήθηκε ιδιαίτερα μέχρι να φτάσουν στην χώρα υποδοχής. Ταυτόχρονα γίνονται οι απαραίτητες ενέργειες για έκδοση Ασύλου και Ευαλωτότητας για μεταφορά στην ενδοχώρα. Ακολουθείται μια σειρά ερωτήσεων για το αν το περιστατικό ΑΜΕΑ είναι εκ γενετής, αν προέκυψε μέσα στα χρόνια, τι πιστοποιητικό υπάρχει για να δοθεί μια πιο σαφής εικόνα στους μετέπειτα γιατρούς της χώρας υποδοχής ή αν τέλος το περιστατικό ΑΜΕΑ προέκυψε από πολεμική επιπλοκή στη χώρα καταγωγής του. Στα μη εμφανή περιστατικά όπου το άτομο έχει δυσλειτουργίες που δεν είναι φανερές στο ανθρώπινο μάτι π.χ. προβλήματα ακοής, όρασης, μερικής νοητικής δυσλειτουργίας και παθολογικά προβλήματα (π.χ. επιληψία) τα ίδια τα άτομα από την ώρα της άφιξης τους οφείλουν να αιτηθούν την άμεση και ανάλογη αντιμετώπισή τους κυρίως στο θέμα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, τόνισε ο Σ5. Επιπλέον είναι ιδιαίτερα σημαντικό, είτε σε εμφανείς περιπτώσεις είτε όχι, να είναι γνωστό αν αυτό το άτομο έχει έρθει μόνο του, με συγγενή ή με φιλικό γνωστό πρόσωπο γιατί σε κάθε περίπτωση αν χρήζει αναγκαιότητα συνοδού η μεταφορά δικαιολογείται μόνο για συγγενικό πρόσωπο ή οικογένειες, καθώς είναι σεβαστή η διατήρηση της οικογενειακής ενότητας. Εάν το περιστατικό ΑΜΕΑ αφορά σε ανήλικο παιδί, έπειτα από την εξέταση του και ανάλογα αν είναι συνοδευόμενο ή μη, τηρούνται όλα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως σχετικά με την αναγνώριση του είδους της αναγκαιότητας και τη μεταφορά του με συνοδεία αν έχει έρθει με την οικογένεια του ειδάλλως, σε περιπτώσεις που δεν έχει έρθει με συγγενικό πρόσωπο, το παιδί το αναλαμβάνει η εισαγγελία και μετέπειτα το γραφείο ασυνόδευτων ανηλίκων. Τα παιδιά πρόσφυγες με ειδικές ανάγκες στην ΚΕΔ Λέσβου δεν αποτελούν μεγάλο ποσοστό, ωστόσο δεν είναι μηδενικά. Ένα στα είκοσι παιδιά ανά τακτά χρονικά διαστήματα και συγκεκριμένα τη παρούσα χρονική στιγμή όπου επικρατούν μεγάλες εισροές εντοπίζεται με κάποια κινητική, νοητική δυσλειτουργία ή παθολογικό νόσημα. Αυτές οι περιπτώσεις κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τον βαθμό της κάθε ανάγκης. Υπάρχουν οικογένειες που τα παιδιά πάσχουν από κάποια βαριά νοητική δυσλειτουργία ενώ υπάρχουν και παιδιά με πλήρη λειτουργία του εγκεφάλου αλλά με κάποιο κινητικό πρόβλημα, ακοής ή

όρασης. Σε κάθε περίπτωση η ΚΕΔ Λέσβου, δήλωσε ο Σ5 πώς έχει φιλοξενήσει και φιλοξενεί ακόμα και τώρα ένα μικρό ποσοστό παιδιών ΑΜΕΑ που έρχονται με τις πρώτες αφίξεις.

Μετακίνηση/Μεταφορά

Σύμφωνα με τον Σ5, η μεταφορά όλων των περιστατικών ΑΜΕΑ κάθε ηλικίας γίνεται κατόπιν των διαδικασιών Ασύλου, των απαραίτητων εξετάσεων στο αρμόδιο νοσοκομείο ή κέντρο υγείας και έπειτα από έγκριση του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου όπου οι διευθυντές των ΚΥΤ/ΚΕΔ θα ενημερωθούν για την κάθε περίπτωση και θα βρεθεί η πιο κατάλληλη δομή για να φιλοξενήσει το κάθε περιστατικό. Η μετακίνηση τόσο για τις αναγκαίες εξετάσεις υγείας όσο και για την μεταφορά σε άλλη δομή γίνεται με έξοδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου

3.1.5) Εκπαιδευτική λειτουργία

Διαδικασίες παροχής εκπαίδευσης σε παιδιά πρόσφυγες

Σύμφωνα με τον Σ4, τα συνοδευόμενα παιδιά, εφόσον έχει αποφασιστεί πως θα διαμείνουν το επόμενο χρονικό διάστημα εντός της ΚΕΔ με τις οικογένειές τους πρέπει να εγγραφούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση με βάση την διαθεσιμότητα των θέσεων. Είτε τυπική σε σχολεία της εκάστοτε πόλης, είτε μη τυπική εντός και εκτός της ΚΕΔ, είτε και τα δύο ταυτόχρονα. Έπειτα ξεκινάει η εγγραφή των παιδιών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δημοτικό σχολείο) και στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο) που είναι η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Η λυκειακή εκπαίδευση βάσει των λεγόμενων του Σ4 δεν είναι υποχρεωτική, παρόλα αυτά η δομή μπορεί να βοηθήσει στα διαδικαστικά της εγγραφής για ένα παιδί εντός της δομής που θέλει να φοιτήσει σε Λύκειο. (πολύ σπάνιες περιπτώσεις). Τα παιδιά της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τοποθετούνται σε τάξεις υποδοχής (ΔΥΕΠ) που πραγματοποιούνται κατά τις απογευματινές ώρες καθημερινών ημερών και σε τάξεις ένταξης (ΖΕΠ) που πραγματοποιούνται πρωινές ώρες καθημερινών ημερών ταυτόχρονα με το δημόσιο σχολείο. Διερμηνείς κατά τη διάρκεια των μαθημάτων δεν υπάρχουν ακόμα, γεγονός που οδηγεί στη χρήση της αγγλικής γλώσσας για τα μεγαλύτερα ηλικιακά παιδιά που ήδη τη γνωρίζουν, είτε κατευθείαν με τη χρήση της ελληνικής. Επιπλέον, εντός της ΚΕΔ Λέσβου στεγάζεται Δημόσιο Νηπιαγωγείο ως παράρτημα του δημόσιου Νηπιαγωγείου της πόλης. Αυτό δίνει ιδιαίτερη στήριξη τόσο στα μικρά παιδιά που εντάσσονται από νωρίς στην κουλτούρα της χώρας Υποδοχής, όσο και στους γονείς τους που αισθάνονται μια μεγαλύτερη ασφάλεια όταν τα μικρά παιδιά τους βρίσκονται κοντά τους και εντός της κλειστής δομής της Λέσβου. Επιπρόσθετα, πριν ξεκινήσουν οι διαδικασίες εγγραφής στα σχολεία, οι γονείς και τα παιδιά ενημερώνονται για τους εμβολιασμούς που πρέπει να κάνουν τα παιδιά προκειμένου να

πάνε σχολείο, σε περίπτωση που δεν έχουν ήδη γίνει ήδη αυτοί οι εμβολιασμοί στη χώρα καταγωγής.

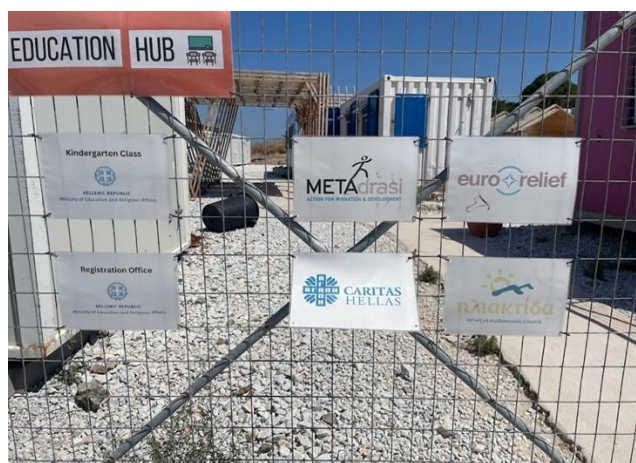
Η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων όπως και των γηγενών παιδιών διακρίνεται στην τυπική, τη μη τυπική και την άτυπη εκπαίδευση. Η τυπική εκπαίδευση ακολουθεί επακριβώς τη δομή του Υπουργείου Παιδείας μέσω των σχολικών προγραμμάτων ενώ η μη τυπική ακολουθεί κανονικά τη δομή που υπαγορεύει το Υπουργείο Παιδείας αλλά όχι σε σχολικές τάξεις, με συγκεκριμένο ωράριο και διορισμένους καθηγητές από το κράτος. Τη μη τυπική εκπαίδευση εντός της ΚΕΔ Λέσβου την έχει αναλάβει ο οργανισμός «Μετάδραση» και συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί και οι αρμόδιοι που έχουν οριστεί για τη δομή του νησιού της Λέσβου. Την άτυπη εκπαίδευση αποτελούν όλες οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν τα παιδιά εντός της ΚΕΔ (π.χ. βλ. εικόνα 14, Παράρτημα II) με γονείς, εκπαιδευτικούς και γενικότερα υπαλλήλους της δομής, διότι πέρα από το εκπαιδευτικό κομμάτι της ΚΕΔ Λέσβου διοργανώνονται διάφορες δραστηριότητες για μικρούς και μεγάλους τόσο εντός όσο και εκτός των ΚΕΔ. Επιπλέον σχετικά με την μη τυπική εκπαίδευση στην προσπάθεια να ευθυγραμμιστούν τα παιδιά όσο το δυνατόν περισσότερο με την δομή της τυπικής εκπαίδευσης από το Υπουργείο Παιδείας, πραγματοποιούνται 4 απογευματινά τμήματα και 2 πρωινά ανάλογα με τις ηλικίες των παιδιών στα οποία, με θετική τοποθέτηση, ο Σ4 δήλωσε πως συμμετέχουν πολλά παιδιά συγκριτικά με παλαιότερα. Με πρωτοβουλία των οργανισμών Μετάδραση, Eurorelief και Ηλιακτίδα και σε συνεργασία με την ΚΕΔ Λέσβου δημιουργήθηκαν χώροι που προσφέρουν μαθήματα αγγλικών, Η/Υ, ελληνικών, μαθηματικών, ζωγραφικής και σκακιού. Μάλιστα ο Σ4 δήλωσε πως τοποθετήθηκε και κουδούνι για διαλλείματα, όπως υπάρχει και στα σχολεία. Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων διανέμεται στα παιδιά και φαγητό.

Το πρόγραμμα που υλοποιείται τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή είναι το ACE All Children in Education το οποίο αποτελεί συνεργασία της UNICEF και του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου από το 2021 έως και το 2024. Την υλοποίησή του στην ΚΕΔ Λέσβου αναλαμβάνουν πρώτα οι συντονιστές εκπαίδευσης προσφύγων από το Υπουργείο Παιδείας, έπειτα αρμόδιοι συντονιστές εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων και τέλος εκπαιδευτικοί από οργανισμούς και κυρίως από τη Μετάδραση για την περίπτωση της Λέσβου.

Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων με ειδικές ανάγκες

Οι περιπτώσεις παιδιών με νοητικές και κινητικές αναπηρίες είναι από τις πρώτες προτεραιότητες για μετακίνηση σε μια πιο μικρή, πιο κλειστή και πιο ελεγχόμενη δομή όπου η διαμονή και η εκπαίδευση αυτών των παιδιών θα είναι πιο κοντά στις ανάγκες και την ευημερία τους, καθώς και τη διευκόλυνση των γονιών τους, αναφέρει ο Σ4. Υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών ΑΜΕΑ στα οποία ο βαθμός των κινητικών, νοητικών και μαθησιακών δυσκολιών είναι λιγότερο έντονος, με αποτέλεσμα η ΚΕΔ Λέσβου να μπορεί να ανταπεξέλθει και να μπορέσει να προσαρμοστεί για κάποιο χρονικό διάστημα. Οι περιπτώσεις μικρού βαθμού νοητικών προβλημάτων εντάσσονται μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά στην εκπαίδευση μέχρι νεοτέρας. Σε ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες όπου το παιδί δεν μπορεί να ενταχθεί, να προσαρμοστεί, να παρακολουθήσει λόγω ελαφρών κινητικών παθήσεων, ορίζονται συνοδοί το συνοδεύουν στην τυπική εκπαίδευση, μία πρακτική ιδιαίτερα δύσκολη, σύμφωνα με τον Σ4. Στην μη τυπική εκπαίδευση όπου τα τμήματα είναι πιο μικρά, υπεύθυνος ορίζεται ο εκπαιδευτής που διδάσκει στα παιδιά αυτήν την ώρα και βρίσκονται εντός της δομής. Τα παιδιά πρόσφυγες με ειδικές ανάγκες που πρόκειται να διαμείνουν στην ΚΕΔ, καθώς έχουν πιο ελαφρές παθήσεις, πρόκειται να ενταχθούν στη τυπική εκπαίδευση έπειτα από αξιολόγηση του πιστοποιητικού και των απαραίτητων εμβολιασμών. Υπάρχει όμως η πιθανότητα να ενταχθούν σε μικρότερη τάξη από ό,τι αρμόζει στην ηλικία τους. Εντός της ΚΕΔ όπου πραγματοποιείται η μη τυπική εκπαίδευση από αρμόδιους οργανισμούς τα παιδιά ΑΜΕΑ (για την περίπτωση της Μυτιλήνης) ακολουθούν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που έχει οριστεί και για τα υπόλοιπα παιδιά, στη συγκεκριμένη περίπτωση το ACE «All Children in Education». Σε γενικές γραμμές, η ΚΕΔ Λέσβου έχει την πρόθεση να γίνουν ενέργειες ανάλογα με την ευαλωτότητα του κάθε παιδιού, αλλά ο όγκος του πληθυσμού και η έκταση της δομής έχει ως αποτέλεσμα πολλές φορές κάποιες ανάγκες να περιθωριοποιούνται.

Παράλληλα και σύμφωνα με τον Σ4, τα εκπαιδευτήρια της ΚΕΔ Λέσβου είναι εν μέρει διαμορφωμένα για περιπτώσεις ΑΜΕΑ καθώς δεν υπάρχουν κάπου σκαλοπάτια, γεγονός που διευκολύνει την πρόσβαση σε παιδιά με κινητικά προβλήματα, ενώ υπάρχουν ράμπες ορθοστασίας για τη διευκόλυνση της μετακίνησης εντός των εκπαιδευτηρίων. Τέλος οι χώροι είναι διαμορφωμένοι με χρώματα, κατασκευές και ειδικό κήπο έτσι ώστε όλα τα παιδιά να νιώθουν οικειότητα και ασφάλεια τις ώρες που λαμβάνουν εκπαίδευση, κατάσταση που επαληθεύτηκε μέσω της παρατήρησης (βλ. εικόνες 7, 8 & 9)

Εικόνα 6-Συνεργαζόμενοι φορείς εκπαίδευσης

Εικόνα 7- Εκπαιδευτήρια

Εικόνα 8- Εκπαιδευτήρια II

Εικόνα 9-Εκπαιδευτήρια ΙΙΙ

Εικόνα 10- Χώρος δημιουργικής απασχόλησης εντός εκπαιδευτηρίων

3.2) Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και ειδικές περιπτώσεις

Ο Β' άξονας των συνεντεύξεων απευθύνθηκε σε έντεκα (11) άτομα που ασκούν το επάγγελμα του/της εκπαιδευτικού. Οι εκπαιδευτικοί δέχθηκαν μια σειρά ερωτήσεων, οι οποίες προαναφέρθηκαν στο κεφάλαιο 2 («Μεθοδολογία έρευνας») σχετικά με εκπαιδευτικά θέματα που αγγίζουν την διαπολιτισμικότητα καθώς και το συνδυασμό αυτής με παιδιά προσφύγων ΑΜΕΑ. Μέσα από τις απαντήσεις τους έγινε εφικτή η σκιαγράφηση των προφίλ τους, των απόψεων τους απέναντι σε διαπολιτισμικά θέματα, του ποσοστού κοινωνικής ένταξης των παιδιών προσφύγων και τέλος της προσπάθειας που γίνεται κάθε μέρα μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος για εξάλειψη της περιθωριοποίησης. Ο αριθμός των συνεντευξιαζόμενων είναι πολύ μικρός για να αποτυπώσει τη συνολική εικόνα πάνω στην εκπαίδευση προσφύγων

ΑΜΕΑ ή μη, αλλά υπήρχε εύρος στις ειδικότητες των εκπαιδευτικών προκειμένου να σκιαγραφηθούν ως ένα βαθμό οι υπάρχουσες συνθήκες εκπαίδευσης των παιδιών με προσφυγικό υπόβαθρο στην Ελλάδα του σήμερα, οι προσπάθειες, οι προκλήσεις και οι προοπτικές που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι που εκπαιδεύουν νεότερους ανθρώπους. Όλοι/ες οι συνεντευξιαζόμενοι/ες είχαν επαφές με περιπτώσεις παιδιών προσφύγων και οι έξι (6) από αυτούς/ες είχαν επαφή με περιπτώσεις παιδιών προσφύγων με ειδικές ανάγκες.

3.2.1) Ιδιότητες, ρόλοι και ευθύνες εκπαιδευτικών

Το πρώτο βήμα κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης ήταν μία πρώτη γνωριμία με τους συνεντευξιαζόμενους προκειμένου να καταγραφεί το προφίλ τους ως εκπαιδευτικών. Οι ερωτήσεις γνωριμίας συμπεριέλαβαν την ηλικία του/της, την ιδιότητα του/της στον εκπαιδευτικό κλάδο, σε ποια κατηγορία εκπαίδευσης ανήκει (τυπική/μη τυπική, πρωτοβάθμια/δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και τέλος την προϋπηρεσία του/της. Σημειώθηκαν επτά (7) εκπαιδευτικοί της τυπικής εκπαίδευσης, τέσσερις (4) στην πρωτοβάθμια και τρεις (3) στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και τέσσερις (4) εκπαιδευτικοί της μη-τυπικής εκπαίδευσης. Η επιλογή των έντεκα (11) εκπαιδευτικών έγινε με γνώμονα τη πρότερη γνώση της ερευνήτριας για επαφή των ίδιων με παιδιά πρόσφυγες, είτε με αναπηρίες είτε όχι, που φοιτούν σε δημόσια σχολεία της χώρας. Στη συνέχεια μέσω διερευνητικής επαφής με την ερευνήτρια επιβεβαιώθηκε ότι έξι (6) από τους εκπαιδευτικούς είχαν επαφή με παιδιά πρόσφυγες με αναπηρίες. Έπειτα οι συνεντευξιαζόμενοι/ες χωρίστηκαν κατόπιν των συνεντεύξεων τους στις υποκατηγορίες B1 και B2, όπως εξηγήθηκε στη Μεθοδολογία. Οι Σ6-Σ10 ανήκουν στην υποκατηγορία B1 και δεν είχαν επαφή με περιστατικά ειδικών αναγκών, ενώ οι Σ11-Σ16 ανήκουν στην υποκατηγορία B2, που είχαν επαφή.

- Σ6: Άνδρας, 33 ετών, φιλόλογος της Μη-τυπικής εκπαίδευσης με προϋπηρεσία 9 χρόνων.
- Σ7: Άνδρας, 42 ετών, μαθηματικός δευτεροβάθμιας/τυπικής εκπαίδευσης, σε δημόσιο Γυμνάσιο με προϋπηρεσία 15 χρόνων.
- Σ8: Γυναίκα, 36 ετών, καθηγήτρια αγγλικής φιλολογίας της Μη-τυπικής εκπαίδευσης με προϋπηρεσία 10 χρόνων.
- Σ9: Άνδρας, 40 ετών, δάσκαλος πρωτοβάθμιας/ τυπικής εκπαίδευσης σε δημόσιο Δημοτικό σχολείο με προϋπηρεσία 12 χρόνων.
- Σ10: Γυναίκα, 28 ετών, νηπιαγωγός τυπικής εκπαίδευσης σε παράρτημα δημόσιου νηπιαγωγείου εντός ΚΕΔ της χώρας με προϋπηρεσία στα 2 χρόνια.
- Σ11: Γυναίκα, 35 ετών, δασκάλα Μη-τυπικής εκπαίδευσης σε παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με προϋπηρεσία 7 χρόνων.

- Σ12: Γυναίκα, 45 ετών, δασκάλα θετικών επιστημών της Μη-τυπικής εκπαίδευσης σε παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με προϋπηρεσία 8 χρόνων.
- Σ13: Γυναίκα, 48 ετών, νηπιαγωγός τυπικής εκπαίδευσης σε Δημόσιο Ειδικό νηπιαγωγείο με προϋπηρεσία 18 χρόνων.
- Σ14: Άνδρας, 50 ετών, καθηγητής φυσικής αγωγής δευτεροβάθμιας/τυπικής εκπαίδευσης με προϋπηρεσία 17 χρόνων.
- Σ15: Γυναίκα, 50 ετών, φιλόλογος δευτεροβάθμιας/ τυπικής εκπαίδευσης με προϋπηρεσία 19 χρόνων.
- Σ16: Άνδρας, 37 ετών, δάσκαλος πρωτοβάθμιας/τυπικής εκπαίδευσης σε δημόσιο Δημοτικό σχολείο με προϋπηρεσία 9 χρόνων.
- ❖ Η τυπική εκπαίδευση η οποία συμπεριλαμβάνει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση εντάσσει και τα νηπιαγωγεία ως δομημένο εκπαιδευτικό σύστημα

Μέσα από την καταγραφή των προφίλ των εκπαιδευτικών καθίσταται σαφές το εύρος των ιδιοτήτων τους και του διαφορετικού εκπαιδευτικού περιεχομένου που προσφέρει ο καθένας ξεχωριστά σε μαθητές γενικότερα, και ειδικότερα σε ευάλωτους μαθητές. Μέσα από τις απαντήσεις της πρώτης ερώτησης σχετικά με το ρόλο και τις ευθύνες τους ως εκπαιδευτικών, έγινε αντιληπτό πως οι καθηγητές και δάσκαλοι της μη-τυπικής εκπαίδευσης έχουν ένα μεγαλύτερο βαθμό πρωτοβουλίας στο χώρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας που ανήκουν. Όχι τόσο σχετικά με την ασφάλεια και την ακεραιότητα των μαθητών, αλλά κυρίως για τον καθορισμό του εκπαιδευτικού υλικού υλικού, των ωρών διδασκαλίας, και των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων που έχουν να διαχειριστούν καθημερινά. Ειδικότερα στην τυπική εκπαίδευση, οι ώρες διδασκαλίας και η επαφή με τους μαθητές είναι λιγότερη και ταυτόχρονα απρόσωπη λόγω του αριθμού των μαθητών, και του ωρολόγιου προγράμματος των μαθημάτων. Στο συγκεκριμένο σημείο, αισθητή είναι η εξαίρεση των νηπιαγωγών οι οποίες, ενώ εντάσσονται στην τυπική εκπαίδευση, αλληλεπιδρούν με παιδιά πολύ μικρών ηλικιών με τρόπο τέτοιο, ώστε να μην αναφέρεται καθόλου το φαινόμενο της απρόσωπης αλληλεπίδρασης. Αντίθετα, στη μη-τυπική εκπαίδευση, οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι λιγότεροι/ες και αποκτούν μια πιο άμεση σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς. Ως βασική απάντηση στη δεύτερη ερώτηση «Διδάσκετε αποκλειστικά σε παιδιά πρόσφυγες ή συνδυαστικά μαζί με παιδιά γηγενή πληθυσμού;» και οι έντεκα εκπαιδευτικοί άφησαν να εννοηθεί πως διδάσκουν ή έχουν την προδιάθεση να διδάξουν στον/στην οποιονδήποτε μαθητή ή μαθήτρια ανεξάρτητα από το αν έχει προσφυγικό παρελθόν. Μερικοί από αυτούς/ες διδάσκουν συνδυαστικά, άλλοι αποκλειστικά πρόσφυγες και άλλοι/ες έχουν διδάξει

παλαιότερα μόνο παιδιά της ίδιας πολιτισμικής προέλευσης. Παρόλα αυτά, σε σχέση με το αντικείμενο της εργασίας τους, οι συνεντευξιζόμενοι/ες εκπαιδευτικοί ανέφεραν πως είναι εργαζόμενοι είτε σε προσφυγική δομή σε συνεργασία με οργανισμούς παροχής εκπαίδευσης σε παιδιά πρόσφυγες, είτε ανεξάρτητοι εκπαιδευτικοί (αφορά αυτούς/ες της μη-τυπικής), και σε δημόσια σχολεία και νηπιαγωγεία της χώρας, για αυτούς της Τυπικής. Σημειώθηκε όμως ότι οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί τόσο της τυπικής όσο και της Μη τυπικής διδάσκουν παράλληλα εκτός των ωρών της βασικής τους εργασίας σε μικρά τμήματα μαθητευόμενων.

3.2.2) Διαπολιτισμικότητα & Διαπολιτισμική εκπαίδευση

Σε σύνολο έντεκα (11) συνεντευξιζόμενων οι οχτώ (8) είχαν γνώση της έννοιας της Διαπολιτισμικότητας, της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και των αξιών της. Παρατηρήθηκε πως τρεις εκπαιδευτικοί ο Σ7, ο Σ14 και η Σ15 δεν είχαν οικειότητα με τη έννοια της Διαπολιτισμικότητας, και ταυτόχρονα ανήκαν στην Τυπική εκπαίδευση με προϋπηρεσία πάνω από δεκαπέντε (15) χρόνια ο καθένας σε δημόσια σχολεία της χώρας. Ο καθένας από αυτούς είχε διαφορετική ειδικότητα. Παρά την επαφή τους με προσφυγόπουλα λόγω της εγγραφής αυτών στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας, η σχέση τους με τα παιδιά δεν φαίνεται να έχει καλλιεργηθεί ιδιαίτερα. Αυτό προκύπτει από παράγοντες όπως η ηλικία των παιδιών και η τοποθέτησή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο, λύκειο), το γεγονός ότι δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα και παράλληλα η απουσία υπηρεσιών διερμηνείας. Επομένως οι τρεις εκπαιδευτικοί στις ερωτήσεις 3 και 4 σχετικά με τη Διαπολιτισμικότητα και την εκπαίδευση που αυτή εκπροσωπεί, απάντησαν εν συντομία σχετικά με την σημασία του όρου, δηλαδή τη διασύνδεση του με περιπτώσεις ανθρώπων διαφορετικών λαών, πολιτισμών, πεποιθήσεων και αντιλήψεων, προσφύγων/μεταναστών/ εκτοπισμένων. Συγκεκριμένα ο Σ7 ανέφερε «Η Διαπολιτισμικότητα έτσι όπως την αντιλαμβάνομαι εγώ, παρόλο που δεν έχω σταθεί ιδιαίτερα πάνω στο θέμα πιστεύω είναι μια κατάσταση η οποία προκύπτει όταν γίνονται συνέχεια προσφυγικές, μεταναστευτικές μετακινήσεις». Έπειτα ο Σ14 πρόσθεσε «Δεν γνωρίζω και πολλά για να σου απαντήσω αλλά σίγουρα πρεσβεύουν τη Διαφορετικότητα. Η μάλλον επιδιώκουν την ένταξη της Διαφορετικότητας στην καθημερινότητα της» και τέλος ο Σ15 «θα σε γελάσω γιατί ποτέ δεν έχω σταθεί στις ορολογίες των λέξεων. Προφανώς, η Διαπολιτισμικότητα αντιπροσωπεύει τη νέα πραγματικότητα με πρόσφυγες, μετανάστες, εκτοπισμένους κ.ο.κ. Πως συνυπάρχουμε όλοι μαζί καθημερινά στην κοινωνία που ζούμε. Τώρα σχετικά με τη Διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι η συμμετοχή εκείνων των παιδιών που έχουν έρθει από άλλες χώρες στην Ευρώπη και τείνουν να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα». Έπειτα διαμοιράστηκαν την εμπειρία τους με μαθητές πρόσφυγες/μετανάστες την

οποία και συνέδεσαν με την εξειδίκευσή τους, ως εξήγηση της λιγοστής επαφής και επικοινωνίας με παιδιά που δεν γνωρίζουν ελληνικά και είχαν μείνει για μεγάλα διαστήματα εκτός εκπαίδευσης. Η μία εκπαιδευτικός δεν απάντησε καθόλου στην ερώτηση τέσσερα (4).

Οι οχτώ από τους έντεκα συνεντευξιαζόμενους απάντησαν επιδεικνύοντας μία επίγνωση και εξοικείωση με την έννοια της «Διαπολιτισμικότητας». Μόνο ο ένας από τους οχτώ και συγκεκριμένα ο Σ9 είχε τη λιγότερη επαφή με προσφυγόπουλα και κατ' επέκταση δεν είχε ευρεία επίγνωση των αρχών της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Παρόλα αυτά ανέδειξε την σημασία του -δια στις έννοιες «Διαπολιτισμικότητα» και «Διαφορετικότητα». Συγκεκριμένα ανέφερε «η Διαπολιτισμικότητα δείχνει το διαφορετικό, το ΔΙΑ, ΔΙΑπολιτισμικότητα ΔΙΑφορετικότητα οπότε ουσιαστικά πιστεύω και θεωρώ μέσα από τα χρόνια που είμαι δάσκαλος ότι είναι όχι μόνο η συνύπαρξη αλλά και η αλληλεπίδραση» Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες στο σύνολό τους απάντησαν πως αντιλαμβάνονται την Διαπολιτισμικότητα ως το μέσο διαχείρισης της πολιτισμικής ετερότητας, των κοινών στοιχείων ή και διαφορών μεταξύ των διαφορετικών λαών και πολιτισμών με απώτερο σκοπό την ομαλή συνύπαρξη αλλά και συνεργασία παρά των όποιων διαφορών. Μάλιστα τονίσθηκε από αρκετούς/ες συνεντευξιαζόμενους/ες πως η Διαπολιτισμικότητα προϋπήρχε ή τουλάχιστον έκανε τα πρώτα της βήματα και πριν την προσφυγική κρίση του 2015 με προηγούμενα μεταναστευτικά κύματα προς την Ελλάδα. Πλέον όμως η σημασία και η υπόσταση του συγκεκριμένου όρου δίνει μια δυναμική η οποία υποστηρίζεται από διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα και ενισχύει την εκπαιδευτική διδασκαλία. Αξιοσημείωτες αναφορές θεωρήθηκαν του Σ6 «Την αντιλαμβάνομαι ως την θετική συνύπαρξη των πολιτισμών που ζουν μαζί. Τι εννοώ... όχι μόνο στο κομμάτι της εκπαίδευσης των παιδιών αλλά και γενικά στην ζωή το να αλληλοεπιδράς με άλλους πολιτισμούς μόνο καλά μπορεί να σου επιφέρει», της Σ8 «μια κατάσταση που ενώνει πολιτισμούς ενώνει θρησκείες μπορείς να δεις τα κοινά στοιχεία μεταξύ των διαφόρων λαών τις διαφορές τους αλλά αποσκοπεί κυρίως στο να υπάρχουν αρμονικά σε ένα κοινωνικό σύνολο όλες αυτές οι διαφορές και οι ενδεχόμενες ομοιότητες», της Σ11 «είναι να μη σε νοιάζει από που είναι ο άλλος αν φοράει κάτι στο κεφάλι του τι τρώει πώς κάνει προσευχή δεν πρέπει να σε νοιάζουν αυτά» και του Σ16 «όχι απλώς συνυπάρχουμε με άλλους πολιτισμούς αλλά κάνουμε και ενέργειες μαζί τους. Προσαρμόζεται ο καθένας από την πλευρά του». Παράλληλα σχετικά με την Διαπολιτισμική εκπαίδευση, οι πέντε από τους/τις οχτώ συνεντευξιαζόμενους/ες είχαν παρακολουθήσει σχετικά σεμινάρια ή διαλέξεις ή και είχαν κάνει προσωπική έρευνα σχετικά με την Διαπολιτισμική εκπαίδευση προκειμένου να μάθουν να διαχειρίζονται λεπτά ζητήματα όπως αυτά παιδιών προσφυγικού υποβάθρου σε συνδυασμό με την εκπαίδευση τους και την

προσγείωση τους στα νέα δεδομένα. Βέβαια αρκετά άτομα τόνισαν πως η θεωρία ή μία θεωρητική έρευνα δεν συνάδει με το πραγματικό πεδίο όπου θα έχεις ένα προσφυγόπουλο σε μία τάξη και θα πρέπει να το προσεγγίσεις ομαλά. Η γενική εικόνα των απαντήσεών τους παρουσιάζει την Διαπολιτισμική εκπαίδευση, μέσα από τα μάτια τους, ως μια θετική έννοια που χαρακτηρίζει πλέον το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και συμφιλώνει ανθρώπους ανεξαιρέτως ηλικίας με το διαφορετικό, το ξένο και το καινούριο που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι πολιτισμικές ομάδες με εντελώς διαφορετική κουλτούρα, θρησκεία, αξίες και δεδομένα. Ως βασικές αρχές της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης κατονόμασαν, ο/η καθένας/μία με τον δικό του/της τρόπο και ως εκπαιδευτικοί, την ισότητα που πρέπει να βλέπουν οι ίδιοι/ες μεταξύ των παιδιών «Αλλά σαν βασικές αρχές που έπρεπε να θεωρούμε ήταν η ισότητα, να υπάρχει ισότητα και ίσες ευκαιρίες μεταξύ των παιδιών και να προωθούνται από τον υπεύθυνο ο εκπαιδευτικό» (Σ8), την προσπάθεια για επικοινωνία παρά τις όποιες διαφορές και δυσκολίες, την κατανόηση και σαφώς τον περιορισμό των προκαταλήψεων και αποκλεισμών που μπορεί να προκύψουν από ανθρώπους οποιασδήποτε ηλικίας σε έναν εκπαιδευτικό οργανισμό «Εμείς ως εκπαιδευτικοί προωθώντας σωστά τη διαπολιτισμικότητα μπορούμε να φτιάξουμε μία διαπολιτισμική εκπαίδευση που θα της περιέχει όλους μέσα χωρίς προσχήματα, χωρίς δεύτερες σκέψεις και ειδικά στο κομμάτι των νηπιαγωγών όπου τα παιδιά είναι σε πρώιμη ηλικία αν πάρουν τα σωστά ερεθίσματα από τώρα θα μπορούν να καταρρίψουν τα στερεότυπα που επικρατούν στην κοινωνία της» (Σ10). Επιπλέον αξιοσημείωτες αναφορές σχετικά με τις αρχές που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός για επίτευξη της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ήταν αυτές του Σ6 «Να προσπαθεί να ωθήσει το παιδί στο να αγαπήσει τα πράγματα που το κάνουν ξεχωριστό. Να βοηθήσει το παιδί να εκφραστεί με τον οποιονδήποτε τρόπο» και του Σ14 «Σίγουρα ένας εκπαιδευτικός που έχει πιο άμεση επαφή με παιδιά και περιπτώσεις παιδιών προσφύγων οφείλει να τα προωθεί στην ανεκτικότητα και στην φιλία τους με το διαφορετικό».

3.2.3) Περιπτώσεις ευάλωτων παιδιών προσφύγων και εκπαίδευση

Όπως προαναφέρθηκε, οι συνεντευξιαζόμενοι/ες του Β' άξονα σχετικά με την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων χωρίστηκαν σε δύο υποκατηγορίες ανάλογα με την επαφή τους με παιδιά πρόσφυγες με ειδικές ανάγκες/αναπηρίες στην εκπαίδευση. Στη συγκεκριμένη ενότητα θα αναδειχθούν τα ευρήματα των 6 (έξι) συνεντευξιαζόμενων (Σ11-Σ16) οι οποίοι είχαν επαφή με προσφυγόπουλα ειδικών περιπτώσεων πάνω στον εκπαιδευτικό τομέα. Θα αναλυθούν οι

περιπτώσεις ειδικών αναγκών και αναπηρίας, καθώς διαφέρουν όλες μεταξύ τους, και το κατά πόσο αυτές επηρέασαν την εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από τα μάτια των εκπαιδευτικών.

Παρατηρήθηκε πως από τους/τις έξι συνεντευξιαζόμενους/ες της συγκεκριμένης υποκατηγορίας οι δύο ανήκουν στην Μη-Τυπική εκπαίδευση, και προσφέρουν περισσότερο φροντιστηριακή υποστήριξη και παράλληλα μαθήματα διαφόρων επιστημονικών πεδίων σε παιδιά εκτός σχολικών ωρών, ενώ οι υπόλοιποι τέσσερις τοποθετούνται στην Τυπική εκπαίδευση τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια. Αναλυτικότερα αναφέρθηκαν από τους εκπαιδευτικούς Μη-τυπικής εκπαίδευσης οι παρακάτω περιπτώσεις παιδιών:

1. Αγόρι, πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο φάσμα του αυτισμού. (με πιστοποίηση)

«Έχουμε ένα παιδί στον ξενώνα ναι. Είναι από της περιπτώσεις στο φάσμα του αυτισμού. Πιστοποιήθηκε και πρόσφατα. Το παιδί είναι επτά χρονών, θα πάει τώρα πρώτη Δημοτικού μόλις τελειώσουν οι διαδικασίες. Γι' αυτό προσπαθούμε από τώρα να του δείξουμε κάποια πράγματα στα ελληνικά γιατί ακόμα δε ξέρει. Είναι σχετικά καινούριος στον ξενώνα, ως ασυνόδευτο και είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση»

Στην περίπτωση αυτή η Σ11 ανέφερε πως τα μαθήματα που παρέδιδε στο συγκεκριμένο παιδί, διεξάγονταν αποκλειστικά σε εκείνο με απόφαση της ΑΜΚΕ που την είχε προσλάβει. Το αγόρι ως ασυνόδευτο ανήλικο 7 χρονών που μόλις είχε ενταχθεί στον ξενώνα φιλοξενίας της αναφερόμενης ΑΜΚΕ δεν είχε καλή γνώση της ελληνικής ούτε είχαν γίνει ακόμα οι διαδικασίες εγγραφής του στο σχολείο. Αυτή η απόφαση βασίστηκε στο γεγονός ότι στον συγκεκριμένο ξενώνα δεν φιλοξενούνταν πολλά παιδιά, επομένως υπήρχε η δυνατότητα ευελιξίας στα μαθήματα για κάποιο διάστημα. Μαθήματα εντός του ξενώνα γίνονταν ταυτόχρονα και με άλλα διαμένοντα παιδιά, ωστόσο μαθήματα όπως γλώσσα, μαθηματικά, ιστορία κ.α. πραγματοποιούνταν ξεχωριστά στο συγκεκριμένο παιδί. Η συνεντευξιαζόμενη σε προσωπικό επίπεδο λόγω παλαιότερης επαφής της με παιδιά που χρειαζόνταν μια πιο επιεική μεταχείριση δήλωσε πως ακολουθούσε ιδιαίτερο τρόπο διδασκαλίας προκειμένου να αποκτήσει την απαραίτητη οικειότητα με το παιδί για να μπορεί να του προσφέρει όσο περισσότερες γνώσεις. Η συνεντευξιαζόμενη ακολούθησε τακτικές όπως συχνά και δημιουργικά διαλείμματα, χρήση εικόνων κατά το μάθημα, όχι πολλές ώρες διδασκαλίες συνεχόμενα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν ιδιαίτερα ωφέλιμη η ελάχιστη γνώση της στη μητρική γλώσσα του παιδιού. Έπειτα από κάθε μάθημα υπήρχε επικοινωνία με την κοινωνική λειτουργό του ξενώνα.

2. Αγόρι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης/Δημοτικό σχολείο με έντονη απόσπαση προσοχής, δυσλεξία και κρίσεις πανικού(χωρίς πιστοποίηση)

«Είναι δέκα χρονών. Πάει σχολείο κανονικά απλώς το θέμα είναι ότι έχει απίστευτη απόσπαση προσοχής. Της φορές παθαίνει και κρίσεις πανικού και θέλει ιδιαίτερη προσοχή την ώρα που κάνουμε μάθημα για να μη χαθεί. Εγώ προσωπικά καταλαβαίνω ότι έχει και δυσλεξία. Κομπλάρει δε μπορεί να διαβάσει. Αλλά δεν έχουν γίνει αιτήσεις ακόμα για κάποια πιστοποίηση. Έχουμε ενημερώσει και της δικούς της υπεύθυνους μήπως μιλήσουν με της γονείς αλλά οι γονείς είχαν πει πως το πάθαινε αυτό από τότε που φύγαν από τη χώρα της. Ενδεχομένως είχαν φύγει πολύ βίαια»

Στη συγκεκριμένη περίπτωση η Σ12 δήλωσε πως το παιδί 10 ετών το οποίο διαμένει σε προσφυγική δομή της χώρας, παρακολουθεί μαθήματα σε δημοτικό σχολείο και πλέον έχει μια ικανοποιητική γνώση ελληνικών για την ηλικία του. Η έντονη απόσπαση προσοχής και η δυσλεξία που έχει κίνησαν το ενδιαφέρον της Σ12 καθώς τίποτα από αυτά δεν έχει διαγνωσθεί ή αναφερθεί ακόμα παρόλο που το παιδί αδυνατεί να συγκεντρωθεί εν ώρα μαθήματος. Συμπλήρωσε πως ακόμα δεν έχουν γίνει οι απαραίτητες ενέργειες για κάτι τέτοιο. Παράλληλα έχουν σημειωθεί κρίσεις πανικού ποικίλης έντασης κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, οι οποίες έπειτα από διάλογο με τους γονείς του παιδιού φάνηκε πως δημιουργήθηκαν και προϋπάρχουν από τη βίαιη μετακίνηση τους από τη χώρα καταγωγής τους. Οι ενέργειες της Σ12 την ώρα της διδασκαλίας ήταν η παρότρυνση του συγκεκριμένου παιδιού να κάθεται όσο το δυνατόν πιο κοντά σε εκείνη έτσι ώστε να έχει άμεση επαφή μαζί του, να τον βοηθάει περισσότερο στην ανάγνωση ασκήσεων και όπου αλλού κρίνει ότι χρήζει βοήθειας. Παρόλο που στον χώρο όπου γίνονταν τα μαθήματα υπήρχαν και άλλα παιδιά του ίδιου μαθησιακού επιπέδου, το μάθημα ξεκινούσε με επεξήγηση του προηγούμενου μαθήματος και μικρών ερωτήσεων πάνω σε αυτό. Η Σ12 είχε ζητήσει την παρουσία ψυχολόγου κατά τη διάρκεια των μαθημάτων κάτι το οποίο πραγματοποιήθηκε το πρώτο διάστημα αλλά μετέπειτα διακόπηκε.

Από τους εκπαιδευτικούς της Τυπικής εκπαίδευσης σημειώθηκαν οι παρακάτω περιπτώσεις:

1. Κορίτσι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/Γυμνάσιο με κινητικές δυσλειτουργίες

«Είναι ένα κορίτσι στο Β3 που είναι με ειδικές ανάγκες αλλά είναι μόνο κινητικά. Ξέρει κανονικά ελληνικά, πήγε εδώ Δημοτικό από όσο ξέρω. Δεν αντιμετωπίζει μαθησιακές δυσκολίες αλλά θέματα αυτοεξυπηρέτησης. Επικοινωνεί κανονικότητα. Τα θέματα που παλεύει είναι σε χέρια, πόδια, κινήσεις. Γι αυτό έχει πάρει και κάτι σαν απαλλαγή από το μάθημά μου. Μπορεί να το παρακολουθεί και να συμμετέχει όσο θέλει και όσο εκείνη

νιώθει. Αλλιώς της κάνει ό,τι θέλει την ώρα της γυμναστικής αρκεί να μη φεύγει ή να ξέρω που είναι π.χ. σε κάποιο άλλο μάθημα συναδέλφου»

Το αντικείμενο του Σ14 στην αναφερόμενη περίπτωση διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στο κομμάτι της κοινωνικής ένταξης που προσφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα. Μέσα από το μάθημα της φυσικής αγωγής επιδοκιμάζεται ένα έφηβο παιδί προσφυγικού υποβάθρου στον τρόπο που θα ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του μαθήματος της φυσικής αγωγής και του ποσοστού αποδοχής από το κοινωνικό σύνολο στο οποίο υπάρχει. Σημειώνεται πως το κορίτσι γνωρίζει ελληνικά καθώς φοίτησε σε ελληνικό δημοτικό σχολείο. Παρά τις κινητικές δυσλειτουργίες που αντιμετωπίζει σε χέρια, πόδια και περπάτημα, η επικοινωνία και η αντίληψή της δεν παρουσιάζουν αποκλίσεις. Ο Σ14 σε μια τέτοια περίπτωση προσαρμόζει με επιείκεια στις μαθησιακές απαιτήσεις του μαθήματος. Το συγκεκριμένο παιδί καλείται να παρακολουθεί το μάθημα και να συμμετέχει μέχρι εκεί που μπορεί ειδικά έχει το ελεύθερο να κάνει όποια άλλη δραστηριότητα επιθυμεί στο μάθημα της φυσικής αγωγής, αρκεί να μην φεύγει από τον χώρο. Συμπληρωματικά ο Σ14 δήλωσε πως έπειτα από συνεννόηση με τους υπόλοιπους καθηγητές του κοριτσιού, το ίδιο δεν αντιμετωπίζει κάποια μαθησιακή δυσκολία αλλά μόνο προβλήματα μετακίνησης και αυτοεξυπηρέτησης.

2. Αγόρι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης/Λύκειο με μερική κώφωση

«στην Πρώτη Λυκείου, τα αδέλφια.. το ένα είναι κωφός. Μας έχει φέρει και χαρτί. Εγώ τους κάνω έκθεση. Κάθονται μαζί πάντα, για να βοηθούνται»

Για αυτή την περίπτωση, η Σ15 ήταν ενημερωμένη με την άφιξη του αγοριού στο σχολείο. Το συγκεκριμένο παιδί είχε ικανοποιητική γνώση της ελληνικής μετά την άφιξη του στη χώρα σε μικρότερη ηλικία και τη διαμονή του σ' αυτή. Η Σ15 ως φιλόλογος λυκείου είχε αναλάβει το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας. Αναφέρει πως εντός των σχολικών ωρών το παιδί καθόταν μόνο μαζί με το συγγενικό του πρόσωπο, τον αδερφό του, ο οποίος ήξερε ελληνικά σε ένα πιο υψηλό επίπεδο και ενδεχομένως να του παρείχε μια μεγαλύτερη προστασία και επεξήγηση των πραγμάτων. Τα αδέλφια δεν είχαν την ίδια ηλικία με το ευάλωτο παιδί να φαίνεται ότι έχει χάσει εκπαιδευτικές χρονιές. Η Σ15 υιοθέτησε εκπαιδευτικές στρατηγικές όπως η προτροπή να κάθονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στην έδρα της τάξης, ερωτήσεις για επανάληψη των όσων είχε πει και ανάθεση εργασιών μικρότερης δυσκολίας. Σημειώνεται από την Σ15 πως τα παιδιά παρακολουθούσαν τμήματα ΔΥΕΠ μετά το σχολικό ωράριο, κάτι για το οποίο δήλωσε πως ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικό καθώς δέχονταν επιπλέον βοήθεια και δεν επηρεαζόταν η πορεία της τάξης.

3. Κορίτσι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης/Δημοτικό σχολείο σε αναπηρικό αμαξίδιο

«Το πιο πρόσφατο αλλά και το πιο εμφανές μου περιστατικό είναι πριν δύο χρόνια που είχαμε μια μαθήτριά στην Πέμπτης Δημοτικού τώρα είναι Γυμνάσιο λογικά, αν δεν έχει φύγει, που μετακινούταν με αναπηρικό καρότσι. Λογικά, δε ξέρω πρέπει έτσι να γεννήθηκε. Όταν γράφτηκε στο σχολείο ενημερωθήκαμε για την κατάσταση και εγώ προσωπικά ότι θα την έχω σε τάξη μου»

Η παραπάνω περίπτωση αποτελεί παράδειγμα εμφανούς ειδικής ανάγκης η οποία χρήζει αλλαγών της λειτουργίας ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος, τόσο για την πρόσβαση όσο και για την πρόληψη των αναγκών του ευάλωτου παιδιού στο σχολείο. Η ευαλωτότητα του κοριτσιού χαρακτηρίζεται από τη δυσλειτουργία των ποδιών της από τη μέση και κάτω. Το αν προϋπήρχε η δυσλειτουργία είναι άγνωστο. Ο Σ16 ο οποίος είναι δάσκαλος του κοριτσιού ενημερώθηκε για την περίπτωση έπειτα από την εγγραφή του στο σχολείο που εργαζόταν και έπειτα μέσα από την απόφαση για τη φοίτηση του κοριτσιού στην τάξη που του είχε ανατεθεί. Σύμφωνα με τον Σ16 επιλέχθηκε τάξη με την μεγαλύτερη προσβασιμότητα στο αναπηρικό αμαξίδιο, παρόλο που το υπόλοιπο σχολείο δεν είχε τις απαραίτητες προδιαγραφές για ΑΜΕΑ. Κατά τη διάρκεια των σχολικών ωρών το κορίτσι είχε αρμόδιο συντονιστή για την βοήθεια του κατά τη διάρκεια της ημέρας. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εφαρμοζόταν φυσιολογικά, με εξαίρεση τις εξωτερικές δραστηριότητες οι οποίες ήταν περιορισμένες. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι δραστηριότητες των υπόλοιπων παιδιών λάμβαναν χώρα κανονικά, ενώ ήταν επιλογή των γονέων του κοριτσιού το αν θα ερχόταν στον χώρο όπου θα διεξαγόταν οι δραστηριότητες ή οι εκδρομές. Αναφέρεται από τον Σ16 πως το κορίτσι είχε γνώση της ελληνικής καθώς γεννήθηκε στην Ελλάδα, στοιχεία που επίσης του έγιναν γνωστά για την επίτευξη της καλύτερης αντιμετώπισης της ευάλωτης περίπτωσης. Μια εκπαιδευτική στρατηγική που υιοθέτησε ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός ήταν η καλλιέργεια πρότερης γνώσης των υπόλοιπων παιδιών για τη «Διαφορετικότητα» σε σχέση με τη σωματική αναπηρία.

Τέλος η Σ13 η οποία είναι νηπιαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε δημόσιο Ειδικό νηπιαγωγείο της χώρας ανέφερε διάφορες περιπτώσεις εμφανών νοητικών ειδικών αναγκών και αναπηρίας, σε συνδυασμό και με κινητικές αναπηρίες, ενώ παράλληλα σχολίασε και την υποστήριξη που προσφέρεται προς τα παιδιά αυτά. Ενδεικτικά, ανέφερε «Στο χώρο φιλοξενούνται πολλές περιπτώσεις με παιδιά πρόσφυγες που χρειάζονται ειδική αγωγή. Είτε νοητικά, είτε κινητικά είτε και τα δύο αυτά μαζί. Έχουμε περιπτώσεις αυτισμού, νοητικής στέρησης, κινητικών προβλημάτων, σωματικές διαταραχές, και στην ομιλία. Έχουμε και κάποια κωφά παιδιά εκ γενετής. Συνολικά είναι 28 παιδιά στο νηπιαγωγείο, τα 10 από αυτά

είναι διαφορετικής καταγωγής όπως σου είπα. Κατατίθενται τα χαρτιά τους και οι πιστοποιήσεις τους, έπειτα οι διευθύνσεις τους και έτσι έρχονται σε εμάς. Η αντιμετώπιση προς όλα τα παιδιά είναι η ίδια. Δεν λαμβάνεται δηλαδή υπόψη η καταγωγή τους». Όλα τα παιδιά πρόσφυγες γνωρίζουν βασικό λεξιλόγιο της ελληνικής και δεν αντιμετωπίζουν επικοινωνιακό πρόβλημα. Η σχολική μέρα ξεκινάει με την προτροπή των παιδιών να τοποθετήσουν τα προσωπικά τους αντικείμενα στα ντουλάπια με το όνομά τους ή την κρεμάστρα με το όνομά τους αντίστοιχα. Στη περίπτωση αυτή γίνεται χρήση της προστακτικής προκειμένου να τα παιδιά να ανεξαρτητοποιηθούν γνωρίζοντας το όνομά τους και την ενέργεια στην οποία πρέπει να προβούν. Έπειτα τους γίνεται επαναλαμβανόμενη ερώτηση για τουαλέτα. Η ρουτίνα αυτή γίνεται μεταξύ 8:00-8:30 π.μ. Έπειτα από τις 8:45 ξεκινάει μια σειρά δραστηριοτήτων και ενεργειών είτε εντός του νηπιαγωγείου είτε εκτός. Πολλές είναι οι περιπτώσεις εξωτερικών δραστηριοτήτων όπου έπειτα από έντυπη συναίνεση του γονέα, αυτές γίνονται εκτός του νηπιαγωγείου και συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη του παιδιού. Σχετικά με το ολοήμερο καθημερινό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου σημειώθηκε από την Σ13 πως τα παιδιά χωρίζονται σε τέσσερα (4) τμήματα των επτά (7) παιδιών το κάθε ένα με υπεύθυνους δύο (2) νηπιαγωγούς ανά τμήμα. Επιπλέον, συνάδελφοι της Σ13 ήταν ένας βαρήκοος και μια κωφή νηπιαγωγοί, που επικοινωνούσαν στη νοηματική γλώσσα και είχαν αναλάβει τμήματα με παιδιά μερικής ή ολικής κώφωσης. Σχετικά με τις μαθησιακές τεχνικές που υιοθέτησε η Σ13, αναφέρθηκε πως η αναγνώριση του τόπου καταγωγής του κάθε παιδιού που είχε είτε σε τμήμα της είτε όχι αποτυπωνόταν μέσα από εικαστικά έργα που διαμορφώνονταν εντός σχολικής ώρας, σε εξωτερικές δραστηριότητες είτε σε διαλείμματα. Ανά τακτά χρονικά διαστήματα διοργανώνονταν διάφορες εκδηλώσεις στο νηπιαγωγείο με την ενεργή συμμετοχή όλων των προσφύγων-μεταναστών γονέων και την προσφορά αντικειμένων που εκπροσωπούσαν την καταγωγή τους.

Συνδυαστικά όλων των παραπάνω περιπτώσεων με εξαίρεση την περίπτωση της Σ13 γίνεται αντιληπτό πως η φύση των περιπτώσεων ειδικής ανάγκης δεν έχρηζε την εγγραφή των παιδιών σε ειδικό σχολείο. Οι εκπαιδευτικοί τις συγκεκριμένες χρονικές περιόδους που κλήθηκαν να διδάξουν υπό ευάλωτες συνθήκες φαίνονται ενήμεροι των καταστάσεων γεγονός θετικό για την πρόληψη ενδεχομένων δυσκολιών κατά τη διαδικασία. Έτσι καθίσταται σαφές πως τόσο η εκπαίδευση προσφύγων όσο και η εκπαίδευση προσφύγων ειδικών αναγκών επιτυγχάνεται εποικοδομητικά αλλά και με δυσκολίες από εκπαιδευτικούς που έχουν την προδιάθεση να είναι ευέλικτοι σε κάθε συνθήκη που μπορεί να προκύψει.

3.2.4) Στήριξη στην εκπαίδευση

Μιλώντας για στήριξη ευάλωτων παιδιών τόσο με προσφυγικό υπόβαθρο όσο και ιστορικό ειδικών αναγκών και αναπηρίας, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/ουσών έδειξαν μια διχασμένη σκέψη πάνω στην στήριξη που παρέχεται στις ευάλωτες περιπτώσεις παιδιών από το ελληνικό κράτος. «Οι σκέψεις είναι διάφορες. Πάντα υπάρχουν τα καλά σενάρια και κακά σενάρια. Προσπάθειες γίνονται.» (Σ8) Αναλυτικότερα η πλειονότητα των εκπαιδευτικών αναγνώρισε τις θετικές προσπάθειες που γίνονται στην Ελλάδα για την εκπαίδευση προσφύγων αλλά παράλληλα τόνισαν τις αδυναμίες που υπάρχουν, οι οποίες είναι αποθαρρυντικές για τη συνολική εξέλιξη του φαινομένου στην ελληνική εκπαίδευση. Ξεκινώντας με θετική χροιά, οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν θετικές τις ενέργειες του ελληνικού κράτους για εγγραφή των παιδιών στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και την προτροπή στην παρακολούθηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. « Φυσικά και υπάρχει στήριξη. Γίνονται συνέχεια πράγματα. Οι εγγραφές στα σχολεία πως γίνονται; Το κράτος τις αναλαμβάνει όπως και τις τάξεις εκπαίδευσης προσφύγων μετά το σχολείο. Τόσες ΜΚΟ τρέχουν ζητήματα πάνω στην εκπαίδευση, τόσα εκπαιδευτικά προγράμματα για πρόσφυγες και μετανάστες ειδικά.» (Σ7). Παράλληλα θεωρούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα είτε τυπικής είτε μη-τυπικής εκπαίδευσης που υλοποιούνται για την εκπαίδευση προσφύγων ως ιδιαίτερα υποσχόμενα και με απτά αποτελέσματα, ενώ εκτιμούν τη λειτουργία ΤΥ-ΖΕΠ και ΔΥΕΠ ως βοηθητική και υποστηρικτική. «Ναι υπάρχει κάποια στήριξη. Γίνονται προγράμματα. Ενημερώνονται οι γονείς αλλά και οι ίδιοι οι μαθητές όπως γίνονται και διάφορα προγράμματα που παρέχονται ακόμα ΖΕΠ και ΔΥΕΠ.» (Σ16), «Βασικό είναι το έργο που κάναμε όλοι εμείς δηλαδή η παροχή εκπαίδευσης εκτός σχολείου δηλαδή δεν είναι μόνο το σχολείο. Όπως δεν είναι μόνο και οι ΜΚΟ υπάρχουν και οι ΖΕΠ και οι ΔΥΕΠ που παραδίδουν μαθήματα συμπληρωματικά.» (Σ8), «Και πέρα από το σχολείο διάφοροι οργανισμοί συντονίζουν εκπαιδευτικά προγράμματα και τμήματα μη τυπικής εκπαίδευσης για τα παιδιά πρόσφυγες.» (Σ6). Στο σημείο αυτό και ιδιαίτερα εκ μέρους των εκπαιδευτικών Μη-τυπικής εκπαίδευσης, λόγος γίνεται για την ενημέρωση των γονέων σχετικά με την αναγκαιότητα για εκπαίδευση των παιδιών τους στα νέα δεδομένα της χώρας υποδοχής. «Βλέπω και το πρόγραμμα που ακολουθούμε γίνεται μια σχετικά αξιοποίηση του δουλειά. Και απέναντι στα παιδιά και της γονείς. Τους βοηθάμε γιατί είναι ανήσυχοι. Αλλά υπάρχουν και περιθώρια βελτίωσης πάντα σχεδόν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης στην εκπαίδευση.» (Σ10), «Και το ότι είμαστε σε επαφή με τους γονείς θετικό είναι για να καταλάβουν τι γίνεται με την όλη διαδικασία στην Ελλάδα πολλοί δε γνωρίζουν.» (Σ12). Θετική επίσης είναι πολλές φορές και η μετακίνηση παιδιών προσφύγων σε άλλες πόλεις και

σε άλλες δομές της χώρας, προκειμένου να λάβουν εκπαίδευση και να παρακολουθήσουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που τους αρμόζει ανάλογα με τις ανάγκες τους. «Εννοείται πως υπάρχει στήριξη από το ελληνικό κράτος μαθήματα προγράμματα μικρών εκπαιδευτικοί εργασίες που γίνονται πάνω σε αυτό το κομμάτι νόμοι όλη αυτή η μετακίνηση μέσα στη χώρα γίνεται από το ελληνικό κράτος» (Σ15), «γνώμη μου είναι πως και η άμεση μεταφορά τους από το νησί σε μια μικρότερη δομή με πιο ειδικούς εκπαιδευτικούς πάλι στήριξη είναι γιατί μεταφέρεται και όλη η οικογένεια μαζί.» (Σ6). Σε περιπτώσεις παιδιών με ειδικές ανάγκες ή αναπηρία, η στήριξη κρίνεται ως ικανοποιητική σε ένα βαθμό. Είναι θετική η προώθηση αυτών των παιδιών στην εκπαίδευση, ανάλογα βέβαια με τον βαθμό της ανάγκης. «Εμείς δεν έχουμε κάποιο πρόβλημα. Γίνονται αιτήσεις για φοίτηση στο νηπιαγωγείο και τα παιδιά ξεκινάνε κανονικά.» (Σ13). Ταυτόχρονα, μέσω των λεγόμενων της Σ13, χρειάζονται σημαντικές αλλαγές στις υποδομές και εγκαταστάσεις ΑΜΕΑ της χώρας για να αυξηθούν οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που διοργανώνει ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα. «Ίσως θα μπορούσαμε να επεκταθούμε στο θέμα της στήριξης στις ειδικές ανάγκες δηλαδή πιστεύω ότι σε γενικό επίπεδο η χώρα δεν έχει υποδομές για πρόσβαση σε άτομα με αναπηρία. Για τις παιδικές χαρές ούτε λόγος. Που πολλές φορές πάμε τα παιδιά στις παιδικές χαρές είναι πολύ επικίνδυνος ο χώρος για ΑΜΕΑ». Τέλος επισημαίνεται από τους συμμετέχοντες/ουσες πως οι πρόσφυγες μαθητές έρχονται εν μέρει με σχολικό εξοπλισμό στο σχολείο, όπως τσάντα και γραφική ύλη.

Από την άλλη, δεν είναι λίγες οι αρνητικές επισημάνσεις απέναντι στην στήριξη που δέχονται τα παιδιά πρόσφυγες και οι οικογένειες τους στο κομμάτι της εκπαίδευσης. Μια κοινή άποψη των εκπαιδευτικών που ανήκουν στην Τυπική εκπαίδευση αποτέλεσε η ελλιπής παροχή υπηρεσιών διερμηνείας σε σχολεία με αξιοσημείωτες αναφορές όπως του Σ9 «Τα παιδιά δεν ξέρουν καλά καλά ελληνικά αλλά τα στέλνουν κατευθείαν σχολείο είναι στηρίζει αυτό; Και αντ' αυτού έρχονται και μετά δεν μπορούν να συμμετάσχουν σε τίποτα. Επομένως δεν επιτυγχάνεται κάτι σωστό κάτι υγιές. Γιατί δεν διορίζουν και διερμηνείς στα σχολεία εφόσον είναι τόσο μεγάλη ζήτηση; Πώς να μάθουν; Ή έστω να ξεκινάνε από τάξεις εκτός σχολείου και μετά να έρχονται στο σχολείο κάποιες τάξεις πιο πριν. Τι σημασία έχει αν έχουν τσάντες και σχολικά είδη δεν μπορούν να πάρουν τα βασικά από την εκπαιδευτική διαδικασία;» και της Σ15 «Βέβαια ξέρω και από συναδέλφους μου που έχουν διδάξει σε παιδιά πρόσφυγες ότι πολλές φορές δεν γνωρίζουν ελληνικά οπότε κάθονται μέσα στην τάξη και δεν κάνουν τίποτα απλά είναι στα πίσω θρανία και έρχονται για να έρθουν». Παράλληλα τονίστηκε από τους/τις εκπαιδευτικούς της τυπικής εκπαίδευσης ότι η εκπαιδευτική διαδικασία και ειδικά της εκμάθησης νεοελληνικής γλώσσας επιτυγχάνεται ιδιαίτερα δύσκολα καθώς ενώ τα παιδιά εγγράφονται σε τάξεις βάσει των ηλικιών τους η γνώση τους πάνω στην γλώσσα της χώρας

υποδοχής είναι λίγη έως και μηδαμινή για τα παιδιά που εισέρχονται στη χώρα και δε γεννιούνται σε αυτή. Αυτό καθιστά δύσκολη τόσο τη θέση του εκπαιδευόμενου όσο και του εκπαιδευτικού με ταυτόχρονη πιθανότητα για αποκλεισμό από τον περίγυρο. Παράλληλα οι εκπαιδευτικοί της μη τυπικής εκπαίδευσης τονίζουν πως η στήριξη απέναντι στα παιδιά είναι λιγοστή, καθώς εκτός από την απλή συνύπαρξη με το σύνολο των υπόλοιπων παιδιών στην εκπαίδευση πρέπει να ενθαρρύνεται η Διαπολιτισμικότητα, μέσα από την υγιή αλληλεπίδραση. «Από την άλλη δεν προωθείται τόσο η Διαπολιτισμικότητα όπως την είπαμε πριν. Δηλαδή αντί να στεκόμαστε τόσο στο θεωρητικό κομμάτι και στη σημασία της Διαπολιτισμικότητας να γίνεται και πράξη που έχουν γίνει πράξεις αλλά στεκόμαστε στο ότι το προσφυγικό στην Ελλάδα θέλει πολλή δουλειά ακόμα» (Σ8). Οι γονείς των παιδιών οφείλουν να ενημερωθούν από αρμόδιους του κλάδου και εκπαιδευτικούς προκειμένου να αφουγκραστούν τη σημασία της εκπαίδευσης των παιδιών τους και ας αδυνατούν να καταλάβουν τη γλώσσα. Επίσης οι συχνές μετακινήσεις των παιδιών σε διάφορα μέρη της χώρας ανάλογα των περιπτώσεων από τη μία θεωρείται στήριξη προς τους ευάλωτους από την άλλη ένα παιδί δεν είναι σε θέση να προσαρμόζεται ξανά από την αρχή. Τέλος και σχετικά με τις ειδικές περιπτώσεις παιδιών προσφύγων, παρόλο που γίνονται ενέργειες για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους φαίνεται πως είναι σε πολύ πρωταρχικό στάδιο. Τονίσθηκε από συνεντευξιζόμενο πως ειδικά στο κομμάτι των ειδικών αναγκών πρωταρχικό ρόλο δεν έχει η καταγωγή και ενέργειες για άτομα με αναπηρίες γηγενή πληθυσμού είναι ακόμα σε πρωταρχικό στάδιο. (ράμπες, τουαλέτες αναπήρων, κάγκελα ορθοστασίας, προσβάσιμοι χώροι με ανελκυστήρα, πρόσβαση στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς κ.α.)

3.2.5) Κοινωνική ένταξη

Σχετικά με την ερώτηση περί ποσοστού κοινωνικής ένταξης παιδιών προσφύγων μέσω του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος οι συνεντευξιζόμενοι στην πλειονότητά τους ανέδειξαν τον προβληματισμό πως το ελληνικό κοινό ακόμα αδυνατεί να εντάξει στην σκέψη και καθημερινότητα του την σημασία του «Διαφορετικού». Είναι πολύ θετική η κινητοποίηση σχετικά με την αντιμετώπιση προσφυγικών ζητημάτων και ιδιαίτερα ανήλικων παιδιών ασυνόδευτων ή μη. Στην πράξη όμως, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και τα γηγενή παιδιά τα οποία αποτελούν το άμεσο κοινωνικό σύνολο με το οποίο έρχεται σε επαφή ένα ανήλικο προσφυγόπουλο δεν συμμερίζονται απαραίτητα τις αξίες της ισότητας για πλήρη ένταξη ενός ευάλωτου παιδιού στην κοινωνία του σήμερα. Μέσα από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών παρατηρήθηκαν διαφορές στις απόψεις μεταξύ αυτών της τυπικής με αυτούς της μη τυπικής

εκπαίδευσης. Σε πρώτο στάδιο οι εκπαιδευτικοί τυπικής εκπαίδευσης δίνουν μια θετική άποψη του έργου που παράγεται στα ελληνικά σχολεία.

Σ6: «...παρατηρώ μεγάλη πρόοδο στην ενημέρωση και την εγγραφή των παιδιών προσφύγων στα δημόσια σχολεία. Πολλά παιδιά πλέον είναι εγγεγραμμένα σε διάφορα σχολεία της χώρας και έτσι έχουν την ευκαιρία να εντάσσονται στην κοινωνία ενεργά. Μαθαίνουν τη γλώσσα και τις συνήθειες του πολιτισμού. Αυτό σίγουρα θα τους βοηθήσει σε οποιαδήποτε χώρα και αν αποφασίσουν να προχωρήσουν μετά.»

Σ7: «Ναι πιστεύω γίνεται καλή δουλειά. Θέλει χρόνο όμως δεν γίνεται από τη μία στιγμή στην άλλη. Αλλά με όλα τα προγράμματα που γίνονται και με τις δραστηριότητες ακόμα και η επαφή τους με παιδιά από δω τους εντάσσει στην κοινωνία παίρνουν ερεθίσματα ελληνικά.»

Σ16: «...θα σταθώ απλά στο γεγονός ότι γίνονται καθημερινά προσπάθειες. Απλώς δεν πρέπει να στεκόμαστε στο αν γίνονται απλά προσπάθειες αλλά και στο πως γίνονται. Αν το δεις και αλλιώς ναι εντάσσονται τα παιδιά πρόσφυγες στην κοινωνία το θέμα είναι το πως.»

Με εξαίρεση μερικές απόψεις που θεώρησαν τη στήριξη προς τα παιδιά πρόσφυγες ελλιπή ως προς το κομμάτι της διερμηνείας στην εκπαίδευση και της ψυχολογικής/ψυχιατρικής στήριξης για την ένταξη στα σχολεία, η τυπική εκπαίδευση τάσσεται υπέρ μιας υπάρχουσας υγιούς κοινωνικής ένταξης που λαμβάνουν ευάλωτα παιδιά πρόσφυγες. Από την άλλη όμως εκπαιδευτικοί της μη τυπικής εκπαίδευσης ευαισθητοποιούνται περισσότερο στην ποιότητα ζωής των παιδιών αν και εφόσον ενταχθούν πλήρως σε μια κοινωνία παρά στις ενέργειες που γίνονται για να ενταχθούν αυτά τα παιδιά σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Μάλιστα μία εκπαιδευτικός, και συγκεκριμένα η Σ12 τόνισε πως οι ώρες που περνούν μαζί με αυτά τα παιδιά είναι πιο προσωπικός και πολλές φορές τα παιδιά μοιράζονται τα συναισθήματα τους θετικά ή αρνητικά, σε αντίθεση με την τυπική εκπαίδευση. Όμως για να μπορέσει να ενταχθεί ένα ευάλωτο παιδί σε μια κοινωνία πρέπει να εφαρμοσθεί η αρχή της Διαπολιτισμικότητας τονίζει συνεντευξιαζόμενος της Μη τυπικής ανατρέχοντας σε προηγούμενο ερώτημα που του τέθηκε. «Πολλά παιδιά χαίρονται περισσότερο να έρχονται εδώ για μάθημα παρά να πηγαίνουν στο σχολείο. Εδώ είμαστε λιγότερα άτομα δε φοβούνται τόσο να μην τους κρίνουν. Η Διαπολιτισμικότητα που σου απάντησα πριν. Ξέρω να σου πω πάνω κάτω τι είναι Διαπολιτισμικότητα αλλά εφαρμόζεται στα σχολεία; Αν εφαρμοσθεί σωστά τότε ναι θα εντάσσονται κανονικά τα παιδιά στην κοινωνία». Σχετικά με τα παιδιά με αναπηρίες και ειδικές ανάγκες κάνουν λόγω δύο εκπαιδευτικοί οι οποίοι τόνισαν για ακόμα μία φορά πως η ένταξη των ΑΜΕΑ στην Ελλάδα είναι ήδη περιορισμένη πόσο μάλλον και η συνύπαρξη με ανθρώπους τριτοκοσμικών χωρών και χωρών σε εμπόλεμη ζώνη. Ο συνδυασμός αυτών στην

Ελλάδα αποτρέπει ακόμα περισσότερο μια υγιή κοινωνική ένταξη για ευάλωτους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν ένα εύρος δύσκολων καταστάσεων.

Σ13:

«...θα μπορούσαμε να επεκταθούμε στο θέμα της στήριξης στις ειδικές ανάγκες δηλαδή πιστεύω ότι σε γενικό επίπεδο η χώρα δεν έχει υποδομές για πρόσβαση σε άτομα με αναπηρία. Για τις παιδικές χαρές ούτε λόγος. Που πολλές φορές πάμε τα παιδιά στις παιδικές χαρές είναι πολύ επικίνδυνος ο χώρος για ΑΜΕΑ.»

«...σχετικά με τις περιπτώσεις ειδικών αναγκών δεν πιστεύω πως γίνεται κάτι ριζικό. Μικρά μικρά πραγματάκια με μεγάλα χρονικά διαστήματα στο μεταξύ δεν βοηθάνε κάποιον να ενταχθούν σε μια κοινωνία. Ένα παιδί που είναι πρόσφυγας ή μετανάστης και ταυτόχρονα έχει και ειδικές ανάγκες είναι δύο στα δύο. Και τα παιδιά που είναι στο νηπιαγωγείο μας λαμβάνουν μεγάλη φροντίδα όμως εμείς έχουμε μόνο δέκα παιδιά φαντάσου πόσα ακόμα παιδιά υπάρχουν που δεν έχει γίνει κάτι γι' αυτά.»

Σ8: «...αυτά τα παιδιά όταν γυρνάν σπίτι τους, αν είναι σπίτι και δεν είναι δομές ή ξενώνες δε σκέφτονται α σήμερα με κάναν παρέα στο σχολείο, τι καλά. Γι αυτό θέλει δουλειά ακόμα. Ο Έλληνας δεν έχει δεχτεί ακόμα την πραγματικότητα ότι ναι άνθρωποι μεταναστεύουν διαλυθήκαν τα σπίτια τους. Σκέφτεται μόνο αυτό που βλέπει χωρίς να κάνει κάτι να το αλλάξει για να ωφεληθούν και οι δύο πλευρές.»

3.2.6) Αποκλεισμός στην εκπαίδευση

Σύμφωνα με απαντήσεις προηγούμενων ερωτημάτων, δεν λείπουν οι περιπτώσεις αποκλεισμών και περιθωριοποίησης αλλά δεν είναι η κυρίαρχη εικόνα των ελληνικών δεδομένων. Αρκετές είναι οι περιπτώσεις εκπαιδευτικών χωρίς εμπειρίες περιθωριοποίησης παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση όπως αυτής της Σ10 η οποία δουλεύει αποκλειστικά με παιδιά πρόσφυγες εντός ΚΕΔ σε παράρτημα δημόσιου νηπιαγωγείου . Όμως στις περιπτώσεις αυτές παίζει ρόλο η ηλικία των παιδιών, και της επαφής τους με το εγχώριο κοινωνικό σύνολο στο οποίο έχουν τοποθετηθεί. Ξεκινώντας με τις περιπτώσεις περιθωριοποίησης και αποκλεισμού οι εκπαιδευτικοί τυπικής εκπαίδευσης δηλώνουν πως καθημερινά είναι αρκετές και ποικιλότροπες. Συνοπτικά, δίνουν παραδείγματα που προκλήθηκαν κυρίως από συνομήλικα γηγενή παιδιά και γονείς. Στις μικρότερες ηλικίες σύμφωνα με τα λεγόμενα δεν υπάρχει η οικειότητα για σύγκριση σε εθνικότητες, θρησκείες, φυλές κ.α.. Σε μεγαλύτερες ηλικίες όμως τα ανήλικα παιδιά έχουν διαμορφώσει ως ένα σημείο την κοινωνική τους ταυτότητα και είναι σε θέση να εκφράζουν τις σκέψεις τους. Οι σκέψεις αυτές, μπορεί να προκαλέσουν είτε άθελα είτε εσκεμμένα λεκτική και ψυχολογική περιθωριοποίηση σε ένα

ευάλωτο πρόσωπο. Αξιοσημείωτο γεγονός σύμφωνα με τον Σ9 ήταν όταν παιδιά δημοτικού και συγκεκριμένα κορίτσια στοχοποίησαν λεκτικά εντός σχολικού διαλλείματος κορίτσια με ενδυμασία χιτζάπ «Ήταν μια κοριτσοπαρέα τώρα στο Δημοτικό, δεν έχει πολύ καιρό, που ενώ κόβαν βόλτες μέσα στο σχολείο στοχοποίησαν το άλλο το κοριτσάκι επειδή φορούσε χιτζάπ και ενδεχομένως γιατί ήταν πιο σκούρο το δέρμα του». Αξιοσημείωτο περιστατικό επίσης είναι του Σ7 στην περίπτωση παιδιού γυμνασίου που εντός σχολικής ώρας χαρακτήρισε με αρνητική χροιά ένα άλλο παιδί προσφυγικού υποβάθρου «μετανάστη» χωρίς να έχει επίγνωση της σημασίας της έννοιας «Από ενήλικες όχι. Από παιδιά σίγουρα και συγκεκριμένα θυμάμαι πολύ χαρακτηριστικά ένα παιδί μέσα στην τάξη να μιλάει με την παρέα του σχετικά με το παιδί πρόσφυγα και να τον αποκαλεί μετανάστη εν γνώση ακοής του άλλου παιδιού. Εγώ τον ρώτησα ξέρεις τι σημασία έχει αυτό που λες; Αλλά προφανώς δεν απάντησε γιατί δεν ήξερε». Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός δήλωσε πως καθημερινά βιώνει περιπτώσεις αποκλεισμού κυρίως πρακτικά και κινητικά (π.χ. αποφυγή διπλανής θέσης, παιχνίδι στο διάλειμμα, ομάδα σε ομαδικές δραστηριότητες εντός τάξης) παρά λεκτικά. Ο ίδιος μάλιστα υπέθεσε πως «όλα ξεκινάν από το σπίτι» πράγμα που αποσκοπεί στην ανατροφή των αντιλήψεων των παιδιών από τους γονείς τους.

Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών μη-τυπικής εκπαίδευσης οι τρεις από τους/τις τέσσερεις συμμετέχοντες/ουσες εργάζονται εντός δομών και ξενώνων φιλοξενίας προσφύγων γεγονός που υποδηλώνει ότι η επαφή των παιδιών με γηγενή παιδιά περιορίζεται και δεν προβλέπει περιπτώσεις αποκλεισμού. Τα παιδιά εντός δομών και ξενώνων δεν φανερώνουν κάποιον αποκλεισμό μεταξύ τους ακόμα και στις περιπτώσεις ειδικών αναγκών. Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, επικρατεί περισσότερο μια αδελφικότητα παρά αποκλεισμός. Για παράδειγμα στις περιπτώσεις του Σ6, της Σ11 και της Σ12 όπου τα παιδιά λαμβάνουν εκπαίδευση σε χώρους όπου έχουν πρόσβαση συνομήλικα και προσφυγικού υποβάθρου παιδιά, τα ποσοστά αποκλεισμού είναι μηδαμινά συμπεριλαμβανομένων και των περιπτώσεων διπλής ευαλωτότητας. Σύμφωνα επίσης με την Σ8 εκπαιδευτικό μη-τυπικής, η οποία παραδίδει φροντιστηριακά μαθήματα τόσο σε γηγενή, όσο και σε παιδιά προσφυγικού-μεταναστευτικού υποβάθρου, σε μεικτό τμήμα παιδιών τα γηγενή παιδιά στην πρώτη επαφή εξέφρασαν μια απορία σχετικά με το ποιόν των υπόλοιπων παιδιών. Καμία διάκριση δεν παρατηρήθηκε παρά μόνο λίγο χρονικό περιθώριο για εξοικείωση το οποίο θα απέδιδε θετικά σε φιλία μεταξύ των παιδιών δημοτικού. Αντιθέτως παρατηρήθηκε από την ίδια μεγαλύτερη ανησυχία από τους γηγενείς γονείς σχετικά με την συνύπαρξη των παιδιών τους με διαφορετικούς πολιτισμούς. «Θα έλεγα πως περισσότερο έχουν θέμα οι γονείς και εκφράζουν ανησυχίες ώρες ώρες παρά

τα ίδια τα παιδιά που εντάξει σίγουρα στην αρχή και λόγω ηλικίας τους φάνηκε πρωτότυπο αλλά θέλαν λίγο χρόνο για να νιώσουν οικειότητα. Έχουν καταλήξει φιλαράκια».

Στις περιπτώσεις των εκπαιδευτικών με εμπειρία σε παιδιά ειδικών αναγκών αναφέρθηκαν αποκλεισμοί όπως στην περίπτωση του Σ14 ο οποίος δήλωσε ότι το ευάλωτο κορίτσι δεν έχει φίλους κατά τη διάρκεια των σχολικών ωρών και συγκεκριμένα «Το κοριτσάκι με τα κινητικά προβλήματα βλέπω δεν έχει φίλους, δεν έχει παρέες. Μόνο του κάθεται κάνει ότι μπορεί να περάσει η ώρα. Και στο μάθημα μου όλα τα παιδιά ξέρεις έχουν μια ευχάριστη ώρα κανείς δεν της κάνει παρέα. Ούτε καν τα υπόλοιπα κορίτσια». Επίσης παρόμοιο περιστατικό εκφράζει η Σ15, με την εξαίρεση πως το ευάλωτο παιδί συμβαδίζει με το συγγενικό του πρόσωπο σε οποιαδήποτε εξόρμηση και δραστηριότητα εντός των σχολικών ωρών «Η αλήθεια είναι ότι στην περίπτωση με τα αδέρφια αν δεν είχαν ο ένας τον άλλο πολύ πιθανό να μην είχαν παρέες. Ή το ανάποδο αν δεν είχαν ο ένας τον άλλον ίσως βγαίνουν από το καβούκι τους και βρίσκαν παρέες μεγάλα παιδιά είναι». Από την άλλη οι περιπτώσεις των Σ16 και Σ13 διαφέρουν από τις παραπάνω. Ο Σ16 συγκεκριμένα τονίζει πως παρόλο που το κορίτσι είναι σε αναπηρικό αμαξίδιο η γνώση της στην ελληνική γλώσσα παρά την καταγωγή της κέρδισε το ενδιαφέρον μίας παρέας άλλων 3 κοριτσιών με αποτέλεσμα το κορίτσι να έχει μια συντροφιά στο σχολείο γεγονός που την εξυπηρετεί και πρακτικά με τις ευαλωτότητες της. Τέλος η Σ13 στο δημόσιο ειδικό νηπιαγωγείο ανέφερε κάθε άλλο πέρα από αποκλεισμό και περιθωριοποίηση μεταξύ των παιδιών. Αντιθέτως τα παιδιά βάζουν στο περιθώριο οτιδήποτε θα μπορούσε να τους κάνει να διαφέρουν όπως χρώμα δέρματος, εθνικότητας, θρησκείας, πολιτισμού. Ταυτοχρόνως η ανταπόκριση των γονέων γηγενών και μη σε ομαδικές δραστηριότητες γονέων-παιδιών είναι πολύ μεγάλη και όλοι οι γονείς σύμφωνα με την Σ13 «δίνουν το καλύτερο τους εαυτό και στηρίζουν τόσο τα παιδιά τους, όσο και το δικό μας έργο».

3.2.7) Προτεινόμενες αλλαγές στην εκπαίδευση

Όλοι/ες οι συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδευτικοί αντέδρασαν αισιόδοξα στην τελευταία ερώτηση που τους απευθύνθηκε σχετικά με τις αλλαγές που έχουν να προτείνουν οι ίδιοι/ες για την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και για την αντιμετώπιση παιδιών με ευαλωτότητες. Ανεξάρτητα από τον τομέα εκπαίδευσης στον οποίο ανήκουν (τυπική ή μη τυπική) το σύνολό τους έδειξε θέληση και διάθεση για μείωση της περιθωριοποίησης εις βάρος ευάλωτων παιδιών και εξάλειψη των στάσεων προκατάληψης και ρατσισμού.

Παρατίθενται ομαδοποιημένα οι προτεινόμενες αλλαγές εκ μέρους του συνόλου των συνεντευξιαζόμενων εκπαιδευτικών.

- Αύξηση των ΤΥ-ZΕΠ και των ΔΥΕΠ.

- Έμφαση στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας προκειμένου να είναι κατανοητά στα παιδιά θέματα καθημερινότητας και εκπαιδευτικών στόχων.
- Έμφαση στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.
- Παροχές διερμηνείας σε τυπική και μη-τυπική εκπαίδευση.
- Υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης σε όλα τα παιδιά.
- Οργάνωση δραστηριοτήτων, ημερίδων και εκπαιδευτικών υλικών πάνω στη «Διαπολιτισμικότητα» και στη σχέση της με τη Διαφορετικότητα.
- Υλοποίηση συμπεριληπτικών προγραμμάτων ή αναθεώρηση των ήδη υπαρχόντων με σκοπό την άρτια και πλήρως δομημένη λειτουργία τους.
- Επιμόρφωση των εν ενεργεία εκπαιδευτικών, με ειδικά σεμινάρια σε θέματα συμπερίληψης και Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- Προτροπή στην αξία της Ισότητας και του θεσμού της Ειρήνης.
- Πλήρης αναθεώρηση των υπαρχουσών δομών για ΑΜΕΑ και εγκατάσταση νέων για αναβάθμιση της πρόσβασης τους σε κοινωνικά αγαθά.
- Μεταρρυθμίσεις στο χρονικό διάστημα έκδοσης πιστοποιήσεων για ΑΜΕΑ με σκοπό την έγκαιρη εγγραφή σε κατάλληλο εκπαιδευτικό ίδρυμα.
- Οικονομική στήριξη για αναβάθμιση των εκπαιδευτικών δομών για ΑΜΕΑ.
- Αξιόπιστη ενημέρωση γονέων για εγγραφή των ευάλωτων παιδιών τους σε Ειδικά σχολεία.

Αξιοσημείωτες αναφορές στην ερώτηση σχετικά με τις αλλαγές που έχουν να προτείνουν οι εκπαιδευτικοί πάνω στον εκπαιδευτικό κλάδο ήταν αυτές των:

Σ6: «Οι αλλαγές που θα πρότεινα για τα παιδιά πρόσφυγες είναι να δημιουργούνται περισσότερες τάξεις ΖΕΠ και ΔΥΕΠ όσο αυξάνεται η ζήτηση έτσι ώστε τα παιδιά να νιώσουν μεγαλύτερη οικειότητα καθώς δεν γνωρίζουν καλά τη γλώσσα ή την κουλτούρα της ελληνικής εκπαίδευσης. Ή και της εκπαίδευσης γενικότερα.»

Σ8: «Στο κομμάτι μου σίγουρα όσα παιδιά δεν ξέρουν αγγλικά να τα προωθούν μη πω πρώτα στα αγγλικά. Θα πρότεινα αν δεν γίνουν περισσότερα συμπεριληπτικά προγράμματα για πρόσφυγες στην Ελλάδα να γίνεται τουλάχιστον η άριστη λειτουργία των όσων πραγματώνονται αυτή τη στιγμή. Και κατάλληλοι εκπαιδευτικοί. Να γίνουν κάποιες αναθεωρήσεις γι' αυτό.»

Σ10: «Σίγουρα αυτό θα είναι να υπάρχει ισότητα στις ευκαιρίες που δίνονται στα παιδιά. Να αποφεύγονται δηλαδή διακρίσεις σε σχολεία μικρής κοινωνίας καλή ώρα σαν εδώ. Θα πρότεινα επίσης η δουλειά που γίνεται από άτομα μέσα στη δομή για την εκπαίδευση

προσφύγων να βγαίνει περισσότερο προς τα έξω. Ίσως έτσι πάρουν και κάποια παραδείγματα τα ακτουαλ σχολεία.»

Σ12: «Να ληφθεί υπόψη η πραγματική σημασία της συνύπαρξης με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Και ότι όλοι μπορούν να κάνουν ότι θέλουν εξάλλου ένας λόγος που ήρθαν εδώ και μετακινούνται τόσοι άνθρωποι είναι αυτός. Πολλά παιδιά τα πιάνουν πολύ καλά και τα μαθηματικά και τη φυσική απλά μπορεί να χαθούμε στη μετάφραση. Διερμηνεία ναι, ψυχολόγοι οπωσδήποτε να υπάρχουν στα σχολεία καθημερινά για όλα όλα τα παιδιά.»

Σ16: «...εκατό τα εκατό καλύτερες εγκαταστάσεις για πρόσβαση είτε αμαξιδίων είτε και για άνθρωπο με πατερίτσες που λέει ο λόγος. Θα πρότεινα παραπάνω ώρες δραστηριοτήτων γιατί εντάξει με την παράδοση των βασικών αλλά τα παιδιά ειδικά Δημοτικό θα μάθουν να μιλάνε μέσα από πράξεις. Στο κομμάτι της Διαφορετικότητας επίσης θα πρότεινα κάτι σαν ενημέρωση προς μαθητές ΚΑΙ γονείς. Και όχι μόνο θεωρητικά αλλά εν δράση να κανονιστεί κάποια εκδρομή σε ξενώνα με μικρά παιδιά.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν ενδιαφέροντα ζητήματα που σχετίζονται με τη σημασία μιας Ευαλωτότητας και ειδικότερα το τοπίο που αφορά την αντιμετώπισή της την εκπαίδευση στα ελληνικά δεδομένα. Στην ενότητα αυτή θα γίνει μια σύνοψη των ευρημάτων που αναλύθηκαν προηγουμένως προκειμένου να αρθρωθούν τα συμπεράσματα της έρευνας, οι αδυναμίες/περιορισμοί της, οι προκλήσεις, οι προβληματισμοί, η αξία και οι προτεινόμενες επεκτάσεις της.

Ξεκινώντας με την ιχνηλάτιση του πεδίου, την ΚΕΔ Λέσβου, έγιναν κατανοητές οι διαδικασίες που ακολουθούνται κατά την πρώτη άφιξη προσφύγων-μεταναστών οποιασδήποτε ηλικίας σε μία χώρα Υποδοχής. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσαν οι υπάλληλοι της ΚΕΔ, φαίνεται η κατηγοριοποίηση των αφίξεων σε ζώνες εγκατάστασης βάσει της ευαλωτότητας του καθενός. Μπλε Ζώνη για οικογένειες και σοβαρές ευαλωτότητες όπως αναπηρίες, Κόκκινη Ζώνη για οικογένειες και πολυμελείς οικογένειες, και Πράσινη Ζώνη για όσους έρχονται χωρίς οικογένειες και δεν φέρουν προβλήματα υγείας. Η διάκριση αυτών των ζωνών υπαγορεύει και την οργάνωση της ΚΕΔ σε σχέση με τις διαδικασίες αιτήματος Ασύλου, προκειμένου να αποφεύγεται η αποδιοργάνωση και η ανισομερής κατανομή των διαμενόντων/ουσών, ανεξάρτητα όμως από τις βιοτικές συνθήκες που επικρατούν στις παραπάνω ζώνες εγκατάστασης. Σημαντική πτυχή των διαδικασιών υποδοχής είναι η άμεση διαχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων που καταφθάνουν στην χώρα, διαδικασία που επιτυγχάνεται μέσω του γραφείου ασυνόδευτων ανηλίκων. Το Γ.Α.Α. τους εξασφαλίζει ασφαλή διαμονή εντός της χώρας, επανασύνδεση με τυχόν συγγενικά τους πρόσωπα στη χώρα και εισαγωγή τους στην εκπαίδευση τυπική ή μη τυπική. Κομβικό σημείο στην παρούσα έρευνα ήταν η αποτίμηση μιας Ευαλωτότητας. Σε σχέση με αυτήν, το γραφείο ευάλωτων περιπτώσεων δέχεται και αναγνωρίζει ευάλωτες καταστάσεις και τις προωθεί σε περαιτέρω ιατρικές εξετάσεις για τυχόν μεταφορά στην ενδοχώρα. Μέσω της παρατήρησης, η παροχή ευαλωτότητας αποτυπώθηκε με την καταγραφή πραγματικών περιπτώσεων. Οι περιπτώσεις ειδικών αναγκών και αναπηρίας χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Η ΚΕΔ Λέσβου, ενώ στο οργανωτικό σκέλος προσφέρει ευκαιρίες μετακίνησης/ μεταφοράς (έπειτα από συνεννόηση με το γραφείο ευαλωτότητας), ιατρικών εξετάσεων και επικοινωνίας με το αρμόδιο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, στο πρακτικό κομμάτι της διαμονής υστερεί, καθώς μια ευάλωτη περίπτωση αναπηρίας δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί όπως της αρμόζει. Στο σημείο αυτό γίνεται και αντιληπτή η διαφοροποίηση μεταξύ του νομοθετικού πλαισίου και των εθνικών σχεδίων δράσης με το αληθινό πεδίο υποδοχής προσφύγων. Σχετικά με την οργάνωση της εκπαίδευσης

εντός της ΚΕΔ, τα ευρήματα ήταν ενθαρρυντικά, καθώς τα προγράμματα που υλοποιούνται τόσο εντός όσο και εκτός της δομής προσφέρουν πλήθος ευκαιριών στους/στις ανήλικους/ες διαμένοντες/ουσες εντός της ΚΕΔ. Η εγγραφή τους στην τυπική εκπαίδευση στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ελπιδοφόρα σχετικά με τη διάδοση της Διαπολιτισμικότητας στην Ελλάδα. Σχετικά με την μη τυπική εκπαίδευση, η ΚΕΔ Λέσβου υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα συνεργασίας Υπουργείου και φορέων παροχής εκπαίδευσης, ενώ παράλληλα έχει διαμορφώσει τους χώρους και το υλικό εκπαίδευσης των εκπαιδευτηρίων της ώστε να υπάρχει ένα «Μη τυπικό σχολείο» εντός της δομής. Ωστόσο οι παροχές διερμηνείας στην ΚΕΔ Λέσβου τουλάχιστον στο κομμάτι της εκπαίδευσης έχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης, σύμφωνα με τη συνισταμένη των δηλώσεων των εργαζομένων και των εκπαιδευτικών της δομής.

Συνεχίζοντας, ιδιαίτερα ενδιαφέροντα ήταν τα ευρήματα που συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων σε εκπαιδευτικούς τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης που έχουν διδάξει η διδάσκουν σε ευάλωτα παιδιά πρόσφυγες. Αρχικά, για μεθοδολογικούς λόγους έγινε η διαφοροποίηση μεταξύ των εκπαιδευτικών της τυπικής και της μη τυπικής εκπαίδευσης. Βάσει αυτής, αναδείχθηκαν οι απόψεις τους πάνω σε ζητήματα Διαπολιτισμικότητας, Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στήριξης στην εκπαίδευση, κοινωνικής ένταξης ευάλωτων παιδιών προσφύγων ή μη, τυχόν αποκλεισμούς που καταγράφονται καθημερινά κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και τέλος προτεινόμενες αλλαγές που αυτοί προτείνουν. Η συλλογή δεδομένων από άτομα χωρίς μεγάλες ηλικιακές διαφορές αιτιολογεί τη σχετική σύγκλιση των απόψεων και των προοπτικών τους στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Όλες οι σχετικές απαντήσεις συνδυάστηκαν με το προφίλ τους ως εκπαιδευτικών, την ηλικία, το αντικείμενο/ιδιότητα και τα χρόνια προϋπηρεσίας τους. Ξεκινώντας με τη Διαπολιτισμικότητα και τη Διαπολιτισμική εκπαίδευση σημειώθηκαν θετικές απόψεις επί του θέματος, αναδεικνύοντας τη σημασία της συμμετοχής παιδιών προσφύγων στην ελληνική εκπαίδευση, με μερικές εξαιρέσεις συνεντευξιζόμενων που δεν ανταπεξήλθαν στο ερώτημα. Εκτιμάται ότι οι ελλειπείς γνώσεις δεν προκύπτουν από την ηλικία ή την ιδιότητα στον εκπαιδευτικό κλάδο αλλά από το προσωπικό ενδιαφέρον για μάθηση πάνω στο Διαπολιτισμικό κλάδο. Παρόλα αυτά παρατηρήθηκε πως και οι πληρέστερες απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση δεν εστίασαν στην πραγματική ουσία της έννοιας, η οποία πολύ δύσκολα είναι μεταφέρσιμη από το επίπεδο του ορισμού της στην αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων εντός τάξεων. Σε σχέση με την ανίχνευση ευάλωτων καταστάσεων ειδικής αγωγής και αναπηρίας σημειώθηκαν έξι (6) περιπτώσεις παιδιών προσφύγων, που αποτυπώνουν ως προφίλ τη «Διπλή ευαλωτότητα» και το συνδυασμό ειδικής ανάγκης και προσφυγικού υποβάθρου σε ένα

ανήλικο παιδί. Θετικό συμπέρασμα είναι η έγκαιρη ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τις ανάλογες περιπτώσεις διπλά ευάλωτων παιδιών που επρόκειτο να διδάξουν, με αποτέλεσμα την αφύπνισή τους για περιορισμό των αποκλεισμών και των στερεοτύπων. Επιπλέον φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί τόσο της τυπικής όσο και της μη τυπικής δεν είχαν κάποια εξειδίκευση στην Ειδική αγωγή. Το γεγονός αυτό ενισχύει την εικόνα απόκλισης μεταξύ εξαγγελιών νόμων και θεσμικών δράσεων με την πραγματικότητα, και συγκεκριμένα απόκλιση με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα άτομα με αναπηρία, το οποίο κανένας/καμία από τους συνεντευξιαζόμενους/ες δεν έδειξε να γνωρίζει. Παράλληλα και σχετικά με την στήριξη στην εκπαίδευση που δέχονται τα ευάλωτα παιδιά πρόσφυγες αλλά και το κατά πόσο εντάσσονται στην σημερινή κοινωνία παρατηρήθηκε έντονη διαφορά των απόψεων μεταξύ των εκπαιδευτικών τυπικής και μη τυπικής με τους πρώτους να κρίνουν τόσο θετικά όσο και αρνητικά τις ευκαιρίες που παρέχονται στα παιδιά πρόσφυγες, και με τους δεύτερους να εντάσσονται υπέρ των πιθανών μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση έτσι ώστε να γίνει ομαλότερη η κοινωνική ένταξη. Στο κομμάτι των αποκλεισμών από γηγενείς γονείς και παιδιά, αναδύθηκαν αρκετά τέτοια περιστατικά από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, με κυριότερο εύρημα εδώ ότι οι εκπαιδευτικοί της μη τυπικής δεν καταγράφουν αποκλεισμούς εντός δομών και ξενόνων όπου όλα τα παιδιά είναι προσφυγικού υποβάθρου. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η νηπιαγωγός παραρτήματος νηπιαγωγείου εντός της ΚΕΔ η οποία παρόλο που ανήκει στην τυπική εκπαίδευση καταγράφει μηδενικό ποσοστό αποκλεισμών. Αυτό οφείλεται ιδιαίτερα στο γεγονός ότι τα παιδιά που φοιτούν εκεί είναι διαμένοντες/ουσες δομής αλλά και επειδή η ηλικία των παιδιών βρίσκεται σε τόσο πρώιμο στάδιο όπου δεν υπάρχουν αποκλεισμοί. Επιπρόσθετα νηπιαγωγός ειδικού νηπιαγωγείου καταγράφει την αρμονική συνύπαρξη κάθε πολιτισμικού στοιχείου εντός του νηπιαγωγείου, ανεξαρτήτως ηλικίας, συμπεριλαμβανομένων και των γονέων. Θετικό είναι ωστόσο το συμπέρασμα ότι δεν καταγράφηκε καμία περίπτωση αποκλεισμού που να προήλθε από εκπαιδευτικό. Τέλος στο πλαίσιο των προτεινόμενων αλλαγών παρατηρήθηκε πως ο κάθε ένας ή κάθε μία εκπαιδευτικός πρότεινε αλλαγές βάσει του αντικειμένου, της εμπειρίας και των απόψεων με μερικούς μόνο να απευθύνονται στο γενικότερο σύνολο αλλαγών για άνοδο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Βασική προτεινόμενη αλλαγή από την πλειονότητα των συνεντευξιαζόμενων ήταν οι ελλείψεις δομές και εγκαταστάσεις για ΑΜΕΑ.

Σε συνδυασμό όλων των παραπάνω προκύπτουν συμπεράσματα όπως ελάχιστες υποδομές ΑΜΕΑ στη χώρα και αναγνώριση από εκπαιδευτικούς και εργαζόμενους σε κλάδους όπου κρίνονται αναγκαίες οι εν λόγω εγκαταστάσεις. Επιπλέον γίνεται σαφές πως η Διπλή Ευαλωτότητα ως όρος βρίσκεται σε πρωταρχικό στάδιο ακόμα, καθώς πλήθος απόψεων

δείχνει μία μεγάλη απόσταση μεταξύ των όρων πρόσφυγας και ΑΜΕΑ. Εν κατακλείδι σημειώνεται βασικό χάσμα εξαγγελιών πολιτικής με την πραγματική πράξη και παρά τις φιλότιμες προσπάθειες μεμονωμένων ατόμων, για την πολύ μεγάλη διαφορά, δεν επιτυγχάνεται αν δεν γίνει προώθηση θεσμικά.

Η έρευνα σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτική του συνολικού τοπίου σε όλη την Ελλάδα με δεδομένο ότι υπάρχουν σε πάρα πολλά σημεία της χώρας δομές φιλοξενίας και εκπαιδευτικοί τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης. Δεν πρόκειται για μια ποσοτική έρευνα που υποσχέθηκε να δώσει γενικευμένα αποτελέσματα αλλά για μια εις βάθος μελέτη περίπτωσης που στάθηκε δυνατή λόγω της καταγωγής και της πρόσβασης της ερευνήτριας στο πεδίο αλλά και λόγω της ισχυρής της δέσμευσης με αυτό. (εθελοντική εργασία σε ξενών φιλοξενίας, δράσεις εντός δομής στα πλαίσια έρευνας, πρακτική άσκηση στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου). Πρόκειται επομένως για μια ποιοτική έρευνα που είχε στόχο την ανάδειξη συγκεκριμένων ζητημάτων μέσα από έναν από τους πιο δυναμικούς αντιπροσωπευτικούς χώρους του προσφυγικού θέματος στην Ελλάδα. Η δυνατότητα για την εν λόγω ποιοτική έρευνα δόθηκε από το Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας που με την ίδρυση του το 2019 καλλιέργησε συγκριτικές σκέψεις μεταξύ θεωρίας και πράξης δημιουργώντας μία αξία της παρούσας εργασίας για μεταγενέστερες έρευνες πάνω στο προσφυγικό ζήτημα. Δεν ήταν λίγες παρόλα αυτά οι αδυναμίες, οι περιορισμοί και οι προκλήσεις που προέκυψαν. Ένας βασικός περιορισμός κατά την παρατήρηση της ΚΕΔ Λέσβου ήταν η αδυναμία εισόδου στην πράσινη Ζώνη εγκατάστασης όπως και στους χώρους λατρείας των διαμενόντων λόγω θερινής ενδυμασίας της ερευνήτριας (γυμναστήριο, εκκλησία). Επιπλέον στάθηκε εξαιρετικά δύσκολη η εύρεση περιπτώσεων παιδιών διπλής ευαλωτότητας σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, συγκεκριμένα Αθήνα, Βόλος και Μυτιλήνη, καθώς η μετακίνηση εντός της χώρας ήταν ταχεία ή δεν επιτρεπόταν η φυσική παρατήρηση των ίδιων λόγω περιορισμού από το θεσμικό πλαίσιο. Το γεγονός αυτό ενδυναμώνει μια πιθανή επέκταση της παρούσας έρευνας για εύρεση και φυσική παρατήρηση μεγαλύτερου δείγματος διπλά ευάλωτων παιδιών, αναζωπυρώνοντας την δυναμική του όρου «Διπλή Ευαλωτότητα». Ταυτόχρονα επεκτάσεις σε Διαπολιτισμικά σχολεία και camps της χώρας σε συνδυασμό με την βαθύτερη σημασία της Ειδικής αγωγής θα προσέφεραν σε μεγάλο βαθμό μια καθαρή εικόνα επί του θέματος της παρούσας έρευνας.

Καταληκτικά σε μια εποχή όπου η κινητικότητα δεν παρουσιάζει τους δραματικούς ρυθμούς του 2015 ωστόσο κυμαίνεται και συνεχίζεται στον παγκόσμιο χάρτη, και με δεδομένες και τις νέες πολεμικές κρίσεις στην περιοχή της Μεσογείου, το προσφυγικό ζήτημα είναι πιο επίκαιρο από ποτέ. Σε αυτό το πλαίσιο οργανώνονται δράσεις θεσμικά μέσω δυναμικών προγραμμάτων

σε διάφορους κλάδους της κοινωνικής συνύπαρξης. Ταυτόχρονα αρθρώνεται από την εκπαιδευτική πολιτική η ανάγκη συνεχούς υποστήριξης των εκπαιδευτικών στο πεδίο αυτό με δεδομένο ότι υπάρχουν εκατοντάδες άνθρωποι αυτή τη στιγμή σε εκπαιδευτική υπηρεσία που ασχολούνται με το προσφυγικό ζήτημα σε τυπικές ή μη τυπικές δομές εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Coombs, PA, & Ahmed, M. (1974): *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education Can Help*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Gundara, J. (1986): *Education for a multicultural society*.
- Gundara, J. (1997). *The way forward*, in D. Coulby
- Hansen, R. (2012). *The Centrality of Employment in Immigrant Integration in Europe*. Migration Policy Institute, pp.1-17.
- Jarvis, P. (1987). *Adult Learning in the Social Context*, Croom Helm, London
- Organization for Economic Cooperation and Development/OECD (2007). Groups at risk: The special case of migrants and minorities. In OECD, no more failures: ten steps to equity education. Paris: organization for economic cooperation and development
- Putnam, RD (2007). *E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. The 2006 Johan Skytte Prize Lecture*. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), pp.137–174.
- UNHCR. (2015). *Ελλάδα: Ενημέρωση αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης για τους πρόσφυγες (8-29 Νοεμβρίου - 31 Δεκεμβρίου 2015)*
<https://reliefweb.int/report/greece/greece-refugee-emergency-response-update-8-29-november-31-december-2015>
- UNHCR. (2015). *Ο θαλάσσιος δρόμος προς την Ευρώπη: Το μεσογειακό πέρασμα στην εποχή των προσφύγων*. <https://www.unhcr.org/media/sea-route-europe-mediterranean-passage-ag>
- UNHCR. (2022). *Τι είναι το άσυλο*; <https://help.unhcr.org/greece/el/applying-for-asylum/what-is-asylum/>
- UNICEF, Ελλάδα (2024): «Όλα τα παιδιά στην εκπαίδευση»
- United States Congress, Public Law 94 142/1985, Education for All Handicapped Children Act
- Γεωργογιάννης, Π. (2008). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Βηματισμοί για μια αλλαγή στην εκπαίδευση*.
- Γεωργογιάννης, Π. (2012). *Διαπολιτισμικότητα, Διοίκηση της Εκπαίδευσης και Οικονομική Κρίση στην Κοινωνία, το Σχολείο, την Οικογένεια και τα Ελληνικά ως Ξένη Γλώσσα*. 15ο Διεθνές Συνέδριο, Πάτρα, 23-25 Νοεμβρίου 2012.

- Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Άτραπος
- Δημητριάδου, Α. (2004). *Λίγες σκέψεις για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Τα Εκπαιδευτικά, 73-74, 185-189
- Δαμανάκης, Μ. (1989). *Πολυπολιτισμική – Διαπολιτισμική Αγωγή. Αφετηρία – Στοιχοι – Προοπτικές, στο Παγκόσμιο Συνέδριο Απόδημου Ελληνισμού*, Αθήνα 9-11 Μαρτίου 1989, 76-87.
- Δαμανάκης, Μ. (2005). *Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην Ελλάδα*, σ.30.
- Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Υ.ΠΑΙ.Θ (2023), Διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση μαθητών/τριών προσφύγων με αναπηρία
- Ελληνική Δημοκρατία, προεδρία της κυβέρνησης (2024), *Μια Ελλάδα με Όλους για Όλους: Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024-2030*
- Κανακίδου, Ε., & Παπαγιάννη, Β. (1998). *Διαπολιτισμική Αγωγή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα σ.45
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας με σχόλια για τη σωστή των λέξεων*, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212/ 23.08.2005). *Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια* (Κεφ. ΙΕ, άρθρο 72)
- Νόμος 4415 (ΦΕΚ Α' 159/06.09.2016). *Ρυθμίσεις για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις*.
<https://www.opengov.gr/ypepth/?p=5109>
- Νόμος ΥΠ' ΑΡΙΘ.2817, (ΦΕΚ Α'78/14.03.2000), *Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις*.
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/188694/nomos-2817-2000>
- Νόμος ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3699 (ΦΕΚ Α 199/2.10.2008), *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*.
https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/142858/nomos-3699-2008#google_vignette
- Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης, Συμβούλιο της Ευρώπης. (2020). *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης*.
- Παπαρρηγόπουλος, Ξ. (1999). *Η πολυπολιτισμικότητα ως σύγχρονο Πρόβλημα. Στο: Επιστήμη και Κοινωνία – Επιθεώρηση πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 2-3, σ. 1-27.

- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2003), Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες: Σύγχρονες τάσεις εκπαίδευσης και ειδικής υποστήριξης, Αθήνα
- Προεδρικό διάταγμα 220/2007 (ΦΕΚ Α' 251/ 13.11.2007). *Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες διατάξεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη* (Κεφ. Β', άρθρο 9).
- Στεργίου, Λ. (2015). *Εκπατρισμός και διαπολιτισμικότητα*. Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Τσαλίκη, Ε. (2012). *Το μέλλον των διαπολιτισμικών δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα – Η σημασία της διαγραφής του όρου 'Διαπολιτισμική Εκπαίδευση'*. 15ο Διεθνές Συνέδριο στη Διαπολιτισμικότητα, στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης, στην Οικονομική Κρίση και στη Διδασκαλία της Αγγλικής ως Ξένης Γλώσσας (23-25/11/2012), Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (Χ.Η.). *Διαδικασία ασύλου: Ποιοι έχουν δικαίωμα για άσυλο/διεθνή προστασία*; <https://migration.gov.gr/gas/diadikasia-asyloy/sychnes-erotisei>
- Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (Χ.Η). Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, Διαχείριση Ευάλωτων Ομάδων <https://migration.gov.gr/ris/diadikasies/>
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. (2016). *Ελληνόγλωσση εκπαίδευση – Διαπολιτισμική εκπαίδευση* <http://www.opengov.gr/ypepth/?p=3148>
- Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. (2011). *Άσυλο*. <https://www.minocp.gov.gr/2011/02/10/asy>
- Υπουργική Απόφαση 180647/ΓΔ4/2016 (ΦΕΚ Β' 3502/ 31.10.2016). *Ίδρυση, οργάνωση, λειτουργία, συντονισμός και πρόγραμμα εκπαίδευσης των Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσώπων (ΔΥΕΠ), κριτήρια και διαδικασία στελέχωσης των εν λόγω δομών* (Άρθρα 1,,2,5)
- Υπουργός Επικράτειας Γεώργιος Γεραπετρίτης, (2020), Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία <https://www.opengov.gr/ypep/?p=699>
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2021), «Στρατηγικό Σχέδιο για την Ισότιμη Πρόσβαση στην Εκπαίδευση των Ατόμων με Αναπηρία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση» file:///C:/Users/atdalla/Downloads/01_Stratigiko_Sxedio_gia_tin_Isotimi_Prosvasi_st

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Μέθοδος: Συνεντεύξεις

Α' Άξονας: Ιχνηλάτιση πεδίου έρευνας

Στοιχεία συνέντευξης:

Τόπος διεξαγωγής:

Ημερομηνία:

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία:

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης:

Προϋπηρεσία:

- ❖ Πραγματοποιήθηκε ημιδομημένη συνέντευξη και τα ερωτήματα τροποποιούνταν αναλόγως του αντικειμένου του κάθε συνεντευξιαζόμενου της ΚΕΔ Λέσβου

Συνέντευξη 1:ψευδώνυμο Σ1

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 16/08/2023

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου:

Φύλο: Γυναίκα

Ιδιότητα υπαλλήλου: Γραφείο Διαβατηρίων

Προϋπηρεσία στην ΚΕΔ: 4 χρόνια

•Μπορείτε να μου μεταφέρετε μερικές πληροφορίες για το προφίλ σας στην ΚΕΔ Λέσβου, το έργο και τις ευθύνες σας σε αυτόν τον χώρο;

Η Σ1 δήλωσε πως εργάζεται στο τομέα των διαβατηρίων και συγκεκριμένα στο γραφείο διαβατηρίων στο οποίο και έγινε η παρούσα συνέντευξη. Παλαιότερα είχε εργαστεί και σε διαφορετικούς κλάδους της ΚΕΔ Λέσβου καθώς εργάζεται σε αυτή τα τελευταία 4 χρόνια. Οι ευθύνες της στο κέντρο Υποδοχής περιορίζονται καθαρά στο γραφειοκρατικό κομμάτι καθώς αναλαμβάνει την ηλεκτρονική χαρτογράφηση των στοιχείων του κάθε νεοεισερχόμενου που έχει τις προϋποθέσεις για την έκδοση διαβατηρίου.

•Από που προέρχονται οι περισσότεροι νεοφερμένοι; Αναγνωρίζεται ο διαχωρισμός μεταξύ πολεμικού πρόσφυγα και οικονομικού μετανάστη;

Τόνισε πως η πλειοψηφία των εισροών στα ελληνικά νησιά προέρχονται από το Ιράν, το Αφγανιστάν, το Ιράκ και παλιότερα από τη Συρία λόγω πολέμου. Από το 2022 και έπειτα μεγάλα ποσοστά καταφθάνουν και από χώρες της Αφρικής και κατά κύριο λόγο από Σομαλία, Ερυθραία και Αίγυπτο για οικονομικούς, θρησκευτικούς και φυλετικούς λόγους. Έτσι σαφώς και υπάρχει ο διαχωρισμός προσφύγων πολέμου. που σημειώθηκαν ιδιαίτερα το 2015-2017, και οικονομικών μεταναστών κυρίως από το 2021 και έπειτα.

•Γνωρίζετε σχετικά με το σκεπτικό να περάσουν στην Ελλάδα και να προχωρήσουν στην υπόλοιπη Ευρώπη μέσω των Βορειοανατολικών νησιών του Αιγαίου και συγκεκριμένα στη Λέσβο;

Το σκεπτικό μιας καλύτερης ζωής στην Ευρώπη ξεκινάει από τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου επισήμανε η Σ1. Οι περισσότεροι άνθρωποι που αποφασίζουν είτε αναγκαστικά είτε με τη θέληση τους να έρθουν στην Ελλάδα βρίσκουν ως ευκολότερο τρόπο την είσοδο μέσω της παραθαλάσσιας πλευράς της Τουρκίας. Η Λέσβος ως το μεγαλύτερο νησί των Βορειοανατολικών νησιών του Αιγαίου αποτελεί κεντρικό στόχο διότι παρέχει μεγαλύτερη χωρητικότητα ανθρώπων σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά. Επιπλέον ανέφερε η Σ1 ότι διαθέτει περισσότερους τρόπους μετάβασης στην πρωτεύουσα της χώρας όπου από εκεί θα μπορούσαν να ετοιμάσουν όλα τα απαραίτητα έγγραφα μετάβασης σε κάποια άλλη Ευρωπαϊκή χώρα.

•Με ποιους τρόπους καταφθάνουν στην Λέσβο;

Επιπλέον η Σ1 διαχώρισε τους τρόπους με τους οποίους μπορεί κάποιος πρόσφυγας-μετανάστης να καταφθάσει στη Λέσβο σε 2 δύο. Παλαιότερα οι περισσότεροι πολεμικοί πρόσφυγες κατέφθαναν σε πολύ μεγάλα ποσοστά μέσω φουσκωτών λέμβων παραθαλάσσια σε ακτές των νησιών έπειτα από πολλές μέρες περπάτημα από τις χώρες προέλευσης που

προαναφέρθηκαν. Μέσω περιπολιών του Λιμενικού σώματος δέχονταν τις απαραίτητες ενέργειες για να καταφθάσουν ασφαλείς στα Ελληνικά νησιά. Αυτό ελαττώθηκε ραγδαία μετά το προσφυγικό κύμα του 2015 έως και το 2017 αλλά δεν σταμάτησε έως και σήμερα. Αρκετοί άνθρωποι εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να εισέρχονται με αυτόν τον τρόπο στα ελληνικά σύνορα πράγμα που το καθιστά παράνομο εκ μέρους της Τουρκικής πλευράς. Παράλληλα ακόμα ένας τρόπος άφιξης στα Ελληνικά εδάφη είναι σύμφωνα με τη Σ1 η αεροπορική μεταφορά των ανθρώπων από Αφρική στην Τουρκία όπου από εκεί μπορούν να ακολουθήσουν τα παραπάνω βήματα για διαφυγή στην Ελλάδα.

•Ποια στάδια ακολουθούν από την άφιξή τους στο νησί και έπειτα;

Έπειτα από την άφιξή τους στο νησί σύμφωνα με τη Σ1 οι πρόσφυγες δέχονται είδη πρώτης ανάγκης, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αν υπάρχει άμεση ανάγκη, ταυτοποιούν και καταγράφουν τα στοιχεία τους και τα ονόματά τους, ακολουθούν οδηγίες παραμονής στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στο camp της Μυτιλήνης, τους παραχωρείται στέγη εντός της Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής και έπειτα ξεκινούν οι διαδικασίες διεκδίκησης Ασύλου. Το Άσυλο το οποίο πρόκειται για Διεθνή προστασία, μπορούν να λάβουν όσοι έχουν εξαναγκαστεί να φύγουν από την πατρίδα τους ή φοβούνται να γυρίσουν πίσω σε αυτή για λόγους πολέμου ή τρομοκρατίας πρόσθεσε η Σ1. Οι περισσότερες αιτήσεις για παραχώρηση Ασύλου βγαίνουν θετικές με αποτέλεσμα οι πρόσφυγες εντός της ΚΕΔ να μπορέσουν να βγουν έξω από αυτό και να ακολουθήσουν ορισμένες διαδικασίες για να συνεχίσουν την πορεία τους στην Αθήνα και έπειτα σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Επιπλέον έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλα τα αγαθά της χώρας. Όμως υπάρχουν και περιπτώσεις, τόνισε η Σ1, όπου η αίτηση Ασύλου βγαίνει αρνητική. Σε αυτό παίζουν ρόλο τα έγγραφα που υποβάλλει ο κάθε άνθρωπος τα οποία θα μπορέσουν να τον αναγνωρίσουν ως πρόσφυγα. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο κάθε άνθρωπος κρατείται στην ΚΕΔ και συνήθως υποβάλλει αίτηση Ασύλου για δεύτερη φορά.

Σε ποια χρονικά πλαίσια κυμαίνονται οι διαδικασίες αίτησης Ασύλου;

Επιπλέον ανέφερε πως η διαδικασία Ασύλου παλαιότερα λόγω αυξημένου όγκου νεοφερμένων μπορούσε να διαρκέσει έως και 6 μήνες ή και περισσότερο, πλέον όμως οι διαδικασίες γίνονται γρηγορότερα και πιο στοχευμένα με αποτέλεσμα να διαρκέσει μέχρι 2 ή 3 μήνες η αίτηση για παραχώρηση Ασύλου.

Με ποια κριτήρια κατανέμονται οι νεοφερμένοι στις δομές και τους χώρους της ΚΕΔ;

Τα κριτήρια με τα οποία κατανέμονται οι νεοφερμένοι στις δομές και τους χώρους της ΚΕΔ συνδέονται κατά βάση με το οικογενειακό προφίλ και αν κάποιος έχει έρθει μόνος του ή με την οικογένειά του. Η ΚΕΔ χωρίζεται σε τρεις ζώνες εγκατάστασης, την μπλε, την πράσινη και την κόκκινη ζώνη. Η Μπλε Ζώνη διαμονής είναι η Ζώνη στην οποία τοποθετούνται πρώτα πολυμελείς οικογένειες με παιδιά και έπειτα οικογένειες με λιγότερα μέλη. Σε αυτή τοποθετούνται και ευάλωτες-ειδικές περιπτώσεις. Στη κόκκινη ζώνη τοποθετούνται πάλι οικογένειες, συνήθως με μεγαλύτερα παιδιά και χωρίς προβλήματα υγείας. Επιπλέον είναι δυνατόν να τοποθετηθούν ελαφρώς ευάλωτοι άνθρωποι όπως για παράδειγμα ηλικιωμένοι άνθρωποι αλλά χωρίς προβλήματα υγείας. Τέλος σύμφωνα με την Σ1 υπάρχει και η πράσινη ζώνη στην οποία τοποθετούνται όσοι εισέρχονται στη χώρα χωρίς κάποια συνοδεία επομένως διαμένουν όλοι μαζί ταυτόχρονα.

Συνέντευξη 2:ψευδώνυμο Σ2

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 16/08/2023

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου:

Φύλο: Γυναίκα

Ιδιότητα υπαλλήλου: Γραφείο ασυνόδευτων ανηλίκων

Προϋπηρεσία στην ΚΕΔ: 5 χρόνια

Μπορείτε να μου μεταφέρετε μερικές πληροφορίες για το προφίλ σας στην ΚΕΔ Λέσβου, το έργο και τις ευθύνες σας σε αυτόν τον χώρο;

Η Σ2 δήλωσε πως εργάζεται στην ΚΕΔ Λέσβου τα τελευταία 5 χρόνια. Ξεκίνησε ως συνοδός σε Μη Κυβερνητική οργάνωση και μέσα στα χρόνια εισέφερε παραγωγικά στην ΚΕΔ με αποτέλεσμα να εργαστεί σε διάφορους χώρους του camp. Από το 2021 έως και σήμερα (2023) έχει τοποθετηθεί στο «Γραφείο Ασυνόδευτων Ανηλίκων» το οποίο ειδικεύεται περιπτώσεις ανήλικων παιδιών που εισέρχονται στη χώρα χωρίς κάποια συνοδεία. Ο ρόλος της είναι κυρίως γραφειοκρατικός καθώς γνωρίζει και επεξεργάζεται την κάθε περίπτωση παιδιού χωρίς να έρχεται σε επαφή με τα ίδια τα παιδιά.

Ποιος είναι ο ρόλος του γραφείου ασυνόδευτων ανηλίκων;

Ο ρόλος του Γραφείου Ασυνόδευτων ανηλίκων σύμφωνα με την Σ2 είναι κυρίως συντονιστικός και οργανωτικός. Με λίγα λόγια το γραφείο Ασυνόδευτων Ανηλίκων φροντίζει για την καταγραφή των ασυνόδευτων παιδιών που θα καταφθάσουν στη Λέσβο και τις επακόλουθες ενέργειες που πρέπει να ακολουθήσει το κάθε ένα από αυτά. Αναλαμβάνει όλες τις διαδικασίες σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου που πρέπει να ακολουθήσουν, τις προληπτικές εξετάσεις και τα εμβόλια που πρέπει να κάνει το κάθε παιδί, τη μεταφορά του κάθε ασυνόδευτου σε ασφαλέστερους χώρους αναλόγως και αν υπάρχει κάποιος συγγενής εντός της παρούσας ΚΕΔ και τη τοποθέτηση των αρμόδιων υπαλλήλων στη κάθε ενέργεια (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, φροντιστές, νοσηλευτές). Επιπρόσθετα έχει τον βασικό λόγο στην ενημέρωση προς το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου καθώς μετέπειτα ακολουθούν ορισμένα αιτήματα για στέγαση σε ασφαλές μέρος είτε μαζί με κάποιον συγγενή σε άλλη ΚΕΔ ή ΚΥΤ της χώρας ή εκτός της χώρας είτε σε ξενώνα ασυνόδευτων ανηλίκων της Λέσβου ή άλλου μέρους της Ελλάδας.

Γνωρίζετε τον ακριβή αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων που έχει υπό την προστασία του σήμερα το Γραφείο Α.Α. στην ΚΕΔ Λέσβου;

Η Σ2 δήλωσε πως το Γ.Α.Α. έως σήμερα 18 Αυγούστου 2023 έχει υπό τον έλεγχο του 31 ασυνόδευτα ανήλικα. Τόνισε πως ο αριθμός αυτός εστιάζει στα τωρινά δεδομένα έως τον Αύγουστο του 2023 και ότι προηγούμενα ασυνόδευτα έχουν πλέον εξασφαλιστεί και ταυτόχρονα αποδεσμευτεί από το γραφείο Α. Α. της ΚΕΔ Λέσβου.

Πως αντιμετωπίζονται τα ασυνόδευτα και πως τα συνοδευόμενα ανήλικα από την ΚΕΔ Λέσβου; Συνεπώς πώς τοποθετούνται στις δομές του χώρου;

Σύμφωνα με την τοποθέτηση της Σ2 τα ασυνόδευτα με τα συνοδευόμενα ανήλικα παρόλο που και οι δύο κατηγορίες αφορούν παιδιά είναι δύο εντελώς διαφορετικές κατηγορίες. Τα συνοδευόμενα ανήλικα/παιδιά τα οποία καταφθάνουν σε μια χώρας Υποδοχής με τους γονείς ή τους συγγενείς τους αντιμετωπίζονται συνδυαστικά με εκείνους κάτω από το πλαίσιο της οικογένειας. Δεν γίνεται να χωριστεί μια οικογένεια που έρχεται μαζί σε μια χώρα Υποδοχής και ζητάει Άσυλο τόνισε η Σ2. Τα ασυνόδευτα από την άλλη αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο καθώς ορίζεται υπεύθυνος γι' αυτά ο εισαγγελέας. Σε πρώτο στάδιο τα ασυνόδευτα μεταφέρονται σε ένα "safe area", με χωρητικότητα έως και 60 άτομα στα δεδομένα του camp της Μυτιλήνης, όπου εκεί γίνεται η καταγραφή και ταυτοποίησή τους, οι προ απαιτούμενες και προληπτικές εξετάσεις υγείας όπως ο έλεγχος Mantoux για πιθανή έκθεση στο μικρόβιο της φυματίωσης και ο ανάλογος εμβολιασμός, οι διαδικασίες αίτησης Ασύλου, η αναζήτηση για ενδεχόμενους συγγενείς στο camp της Μυτιλήνης και η έναρξη αναζήτησης για πιθανή

στέγαση αυτών των παιδιών. Καθ' όλη αυτή τη διαδικασία στην ασφαλή δομή ή αλλιώς "safe area" πέρα από τα ασυνόδευτα παιδιά έως και 18 χρονών παρευρίσκονται επίσης και αρμόδιοι ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, συνοδοί, φροντιστές και νοσηλευτές. Τονίστηκε επίσης από την Σ2 πως το safe area βρισκόταν εκτός της ΚΕΔ Λέσβου και πολλοί από τους φροντιστές μέσα σε αυτό τοποθετούνται από τον ΔΟΜ (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης).

Η κατανομή των ασυνόδευτων ανηλίκων για στέγαση εξαρτάται για πιθανούς συγγενείς εντός της δομής της Μυτιλήνης. Σύμφωνα με την Σ2 πολλά είναι τα ασυνόδευτα ανήλικα που εισέρχονται στη χώρα εσκεμμένα προκειμένου να συναντηθούν με τους συγγενείς τους. Έτσι τοποθετούνται στη συγκεκριμένη δομή ή σε κάποια άλλη δομή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένο το συγγενικό τους πρόσωπο. Τα ασυνόδευτα παιδιά όμως τα οποία δεν έχουν κάποιο συγγενικό πρόσωπο στη χώρα Υποδοχής, κατόπιν ενημέρωσης και αιτήματος στο Υπουργείο Μετανάστευσης κατανέμονται σε διάφορους ξενώνες φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων είτε στη Λέσβο (π.χ. Ηλιακτίδα) είτε σε οποιονδήποτε άλλο ξενώνα εντός Ελλάδος.

Ποιοι είναι αρμόδιοι για όλα τα παιδιά ασυνόδευτα και μη;

Οι αρμόδιοι για τα παιδιά χωρίζονται σε κατηγορίες. Για τα ασυνόδευτα ανήλικα αρμόδιος είναι ο εισαγγελέας κάθε περιοχής στον οποίο παραβρίσκεται ένα ασυνόδευτο ανήλικο έως ότου να γίνει δεκτό το αίτημα για Άσυλο/Διεθνή προστασία. Στη συνέχεια αν το παιδί τοποθετηθεί μαζί με συγγενή του σε Ελληνική δομή και θεωρείται πλέον συνοδευόμενο αρμόδιοι είναι οι φροντιστές και εκπαιδευτικοί των ΜΚΟ που αναλαμβάνουν την εκπαίδευση και απασχόληση τους εντός ή εκτός του camp καθώς και οι τοποθετημένοι από το Υπουργείο Παιδείας εκπαιδευτές δεδομένου του ότι ένα ασυνόδευτο ανήλικο βρίσκεται σε σχολική ηλικία. Αντιθέτως αν το παιδί δεν έχει κάποιο συγγενή εντός της χώρας Υποδοχής

Τι συμβαίνει σε περιπτώσεις ψευδούς αναφοράς για ανηλικότητα;

Σύμφωνα με την Σ2 όταν κάποιο άτομο εισέλθει στη χώρα ως ασυνόδευτο ανήλικο, λαμβάνει μια ειδική μεταχείριση με ορισμένα προνόμια, τοποθετείται σε προστατευόμενο χώρο και παρακολουθεί προγράμματα εκπαίδευσης. Όταν μετά από κάποια αμφιβολία σχετικά με την ανηλικότητα του, αποδειχθεί μέσω εξετάσεων, ότι πρόκειται για ενήλικο άτομο, τότε θα παραπεμφθεί εκτός του πλαισίου που αφορά ανήλικα άτομα και θα τεθεί στο πλαίσιο μαζί με τους άλλους ενήλικες που αιτούνται διεθνή προστασία/Άσυλο. Αν αυτό το άτομο εν τέλει δεν αιτηθεί ούτε διεθνή προστασία ως ενήλικος σύμφωνα με το νόμο θα πρέπει να απελαθεί και να επιστρέψει ή στην χώρα από την οποία εισήλθε στη χώρα Υποδοχής πχ Τουρκία ή στην χώρα καταγωγής του πχ Σομαλία Πακιστάν κ.ο.κ.

Συνέντευξη 3: ψευδώνυμο Σ3

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 18/08/2023

Στοιχεία συνεντευξιζόμενου:

Φύλο: Γυναίκα

Ιδιότητα υπαλλήλου: Γραφείο ευάλωτων ομάδων

Προϋπηρεσία στην ΚΕΔ: 6 χρόνια

Μπορείτε να μου μεταφέρετε μερικές πληροφορίες για το προφίλ σας στην ΚΕΔ Λέσβου, το έργο και τις ευθύνες σας σε αυτόν τον χώρο;

Η Σ3 δήλωσε πως εργάζεται στην ΚΕΔ Λέσβου τα τελευταία 6 χρόνια λίγο μετά από το πρώτο έντονο κύμα προσφυγικών εισροών στη χώρα μας το 2015. Στην αρχή της συσπείρωσης του Κέντρου Υποδοχής και ταυτοποίησης της Μυτιλήνης η Σ3 εργαζόταν σε αυτό ως υπάλληλος στις διαδικασίες Ασύλου. Σύλλεγε τα έγγραφα των νεοφερμένων προκειμένου να προχωρήσουν γρηγορότερα οι διαδικασίες ασύλου λόγω μεγάλου φόρτου αιτούντων Άσυλο. Μέσα στα επόμενα χρόνια δήλωσε πως το γενικότερο πλαίσιο της αντιμετώπισης των προσφύγων πήρε άλλη τροπή επομένως άνοιξαν πολλές νέες θέσεις εργασίας. Μία από αυτές και ο τομέας των ευάλωτων περιπτώσεων και καθώς πληρούσε τις προϋποθέσεις εγκαταστάθηκε στη διαχείριση αυτών των περιπτώσεων. Η Σ3 πρόσθεσε πως ο ρόλος της κυμαίνεται γύρω από την εξέταση των αιτημάτων που κάνουν σε εκείνη και σε συνάδελφό της οι διαμένοντες στη Κλειστή Δομή είτε με Άσυλο είτε απορριφθείς ασύλου. Τα αιτήματα μπορούν να γίνουν σε εκείνη και το συνάδελφό της κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή κατά τις πρωινές ώρες και αφορούν την αναγνώριση ευαλωτότητας, τις παραπομπές σε δημόσια νοσοκομεία, τριτοβάθμια νοσοκομεία στην ενδοχώρα και παραπομπή σε ψυχολόγο, ψυχίατρο και ιατρική περίθαλψη. Το γραφείο επικοινωνεί με την Υπηρεσία Ασύλου τις προτεραιότητες στις ημερομηνίες συνέντευξης για ευπαθείς ομάδες.

Τι θεωρείται Ευαλωτότητα; Συνεπώς ποιος είναι ο απώτερος σκοπός ενός πρόσφυγα όταν τη κάνει αίτημα στο γραφείο ευάλωτων περιπτώσεων;

Η Σ3 εξήγησε πως η έννοια «Ευαλωτότητα» προσδιορίζει την κατάσταση ενός ανθρώπου που αντιμετωπίζει οι δυσκολίες του οποίου χρίζουν περαιτέρω βοήθειας από το κράτος. Πιο

συγκεκριμένα ανέφερε πως η Ευαλωτότητα που θα παραχωρηθεί σε έναν πρόσφυγα αποσκοπεί στην καλυτέρευση των υπαρχουσών συνθηκών. Για παράδειγμα τόνισε πως ένας ωφελούμενος μέσα στην ΚΕΔ Λέσβου με προβλήματα κινητικά ή υγείας χρόνια ή μη όταν δε δέχεται τη βοήθεια που νιώθει ότι χρειάζεται αιτείται για αναγνώριση της ευαλωτότητάς του στην κάρτα υγείας του, ώστε να βοηθηθούν και στο Άσυλό τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις δήλωσε η Σ3 πως οι αιτούντες ευαλωτότητας αναφέρουν ή διεκδικούν τη μεταφορά τους σε μια άλλη δομή της χώρας πιο μικρή και πιο κοντά στη πρωτεύουσα της Ελλάδας. Αυτό γίνεται διότι η ΚΕΔ Λέσβου είναι ιδιαίτερα ευρύ και με μεγάλο πληθυσμό μέσα σε αυτό πράγμα το οποίο προσπαθούν να αποφύγουν οι νεοφερμένοι. Παρόλα αυτά συμπλήρωσε πως υπάρχουν και οι περιπτώσεις όπου οι αιτούντες διεκδικούν την καλυτέρευση της αντιμετώπισης τους γιατί η διαδικασία Ασύλου μέσα στην ΚΕΔ γίνεται σε πιο γρήγορο διάστημα από ότι να φύγουν σε άλλη δομή.

Ποια είναι η διαδικασία για αίτηση ευάλωτης κατάστασης;

Στη συνέχεια η Σ3 συνέχισε με την απάντηση της ερώτησης σχετικά με το ποια είναι η διαδικασία για αίτηση Ευαλωτότητας. Περιέγραψε πως η διαδικασία προαπαιτεί την τήρηση των συγκεκριμένων ημερών και ωραρίων. Όμως για να τηρείται μία ενδεικτική σειρά προτεραιότητας οι αιτούντες οφείλουν να έχουν ενημερώσει για το ποια μέρα και ώρα θα παραβρεθούν στον αρμόδιο χώρο εξέτασης είτε τους ίδιους τους εξεταστές δηλαδή την Σ3 και το συνάδελφό της είτε κάποιον αρμόδιο σε Μη Κυβερνητικές Οργάνωσης είτε κάποιο γιατρό έτσι ώστε να το μεταφέρουν στους εξεταστές και να παραβρεθούν και οι αρμόδιοι διερμηνείς για όποιον δεν γνωρίζει καλά την αγγλική γλώσσα. Έπειτα της εξέτασης η Σ3 υποστήριξε πως γίνεται ο απαραίτητος έλεγχος της βαρύτητας του αιτήματος και κατά πόσο αληθεύει το αίτημα του καθενός έτσι ώστε να απευθυνθούν σε αρμόδιους γιατρούς, κοινωνικούς λειτουργούς ή θεραπευτές.

Ποια είναι τα κριτήρια για να αποκτήσει ένας πρόσφυγας μετανάστης ευαλωτότητα;

Συνεπώς τι γίνεται σε θετικές και αρνητικές περιπτώσεις;

Τα κριτήρια για να αποκτηθεί η Ευαλωτότητα εξαρτώνται από τα ενδεικτικά ενός πολίτη τρίτης χώρας σε όσα αφορούν τις διαδικασίες Ασύλου βάσει προτεραιότητας, αλλιώς πάει σε επανεκτίμηση ευαλωτότητας από το Κλιμάκιο Ιατρικού Ελέγχου δήλωσε η Σ3. Για παράδειγμα αν ένας πρόσφυγας έρθει με χαρτί γιατρού ή αποδείξεις του προβλήματος που αντιμετωπίζει με τεκμηριωμένα παραδείγματα προχωράει η διαδικασία για μεταφορά στην ενδοχώρα. Επιπλέον η Σ3 συμπλήρωσε πως βασικό κριτήριο είναι το νομικό πλαίσιο των αιτημάτων καθώς πολλοί αιτούντες κάνουν αιτήματα πάνω σε θέματα που πρέπει να

μεσολαβήσουν νομικά πλαίσια. Αν η Ευαλωτότητα βγει θετική γίνονται οι διαδικασίες των ταξιδιωτικών εγγράφων. Αν βγει αρνητική ο αιτών έχει το δικαίωμα να προβεί σε προσφυγή ή μεταγενέστερο αίτημα.

Με πόσα περιστατικά αίτησης για ευαλωτότητα έρχεστε αντιμέτωπη καθημερινά; Μπορείτε να μας πείτε μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά των αιτημάτων μιας ευαλωτότητας από έναν πρόσφυγα/μετανάστη;

Η Σ3 δήλωσε πώς τις αρμόδιες μέρες εξέτασης περιστατικών έρχεται σε επαφή με περίπου 15 περιπτώσεις. Αυτό όμως βασίζεται και στη διάρκεια του κάθε αιτήματος καθώς δεν υπάρχει χρονικός περιορισμός στη διαδικασία. Μερικά περιστατικά γίνονται με χρήση της αγγλικής γλώσσας επομένως υπάρχει επαφή πρόσωπο με πρόσωπο αιτών- εξεταστής με αποτέλεσμα να παίρνει λιγότερη ώρα. Από την άλλη όμως υπάρχουν και περιπτώσεις όπου μεσολαβεί διερμηνέας με αποτέλεσμα να διαρκούν περισσότερη ώρα τα αιτήματα που πρέπει να καταγραφούν και να κατανοηθούν πλήρως και από τις δύο γλώσσες. Η Σ3 ανέφερε πώς δεν μπορεί να μπει σε λεπτομέρειες των αιτημάτων χωρίς την συγκατάθεση των αιτούντων καθώς πρόκειται για προσωπικά δεδομένα. Παρ'όλα αυτά ανέφερε πώς τα περισσότερα αιτήματα αφορούν κάποιο περιστατικό προβλήματος υγείας, κινητικές ανεπάρκειες και αναπηρίες, περιστατικά συγγενών ΑΜΕΑ ως συνοδοί και ψυχολογικά προβλήματα που αποσκοπούν κατά κύριο λόγο στη μετακίνηση σε άλλη δομή της χώρας.

Συνέντευξη 4:ψευδώνυμο Σ4

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 18/08/2023

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου:

Φύλο: Άνδρας

Ιδιότητα υπαλλήλου: Συντονιστής εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Προϋπηρεσία στην ΚΕΔ: 3 χρόνια

Μπορείτε να μου μεταφέρετε μερικές πληροφορίες για το προφίλ σας στην ΚΕΔ Λέσβου, το έργο και τις ευθύνες σας σε αυτόν τον χώρο;

Ο Σ4 εργάζεται στην ΚΕΔ Λέσβου από το 2021. Ως εξειδίκευσή του δήλωσε πως είναι η διαχείριση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που οφείλει να ακολουθήσει το ΚΥΤ όπως και

κάθε άλλο KYT/ΚΕΔ της χώρας σύμφωνα με το υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και το Υπουργείο Παιδείας. Ως αρμοδιότητες του Σ4 ορίζονται οι ενέργειες για το ξεκίνημα και το συντονισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων εντός της ΚΕΔ Λέσβου. Πιο συγκεκριμένα η εγγραφή των παιδιών στην τυπική και μη-τυπική εκπαίδευση, η ενημέρωση των γονιών τους για την αναγκαιότητα εκπαίδευσης των παιδιών τους, ποιοι εκπαιδευτικοί είναι αρμόδιοι εντός της ΚΕΔ και σε ποιες υποδομές θα λάβουν χώρα αυτά τα προγράμματα καθώς γίνονται τόσο εντός της ΚΕΔ ως μη τυπική εκπαίδευση όσο και σε σχολεία τυπικής εκπαίδευσης (πολλά παιδιά εντός της ΚΕΔ είναι εγγεγραμμένα σε σχολείο της πόλης). Ταυτόχρονα επιλύει διάφορες επιπλοκές που μπορεί να προκύψουν κατά τη περίοδο υλοποίησης του εκπαιδευτικού προγράμματος. Σε γενικές γραμμές ο Σ4 δήλωσε ότι εξειδικεύεται γύρω από θέματα που αφορούν την εκπαίδευση στην ΚΕΔ Λέσβου και είναι ο σύνδεσμος ανάμεσα στις υπηρεσίες εντός της δομής και μέχρι την έκδοση σε τελικό βαθμό απόφασης Ασύλου

Πώς αντιμετωπίζονται τα παιδιά πρόσφυγες εντός της ΚΕΔ που πρόκειται να λάβουν εκπαίδευση; Συνεπώς τι ενέργειες γίνονται για τα ίδια και τις οικογένειές τους;

Τα συνοδευόμενα παιδιά που διαμένουν εντός ΚΕΔ σύμφωνα με τον Σ4 θα πρέπει να εγγραφούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση με βάση την διαθεσιμότητα των θέσεων. Τα υπόλοιπα παιδιά στην μη τυπική εκπαίδευση. Το Λύκειο τόνισε πως δεν είναι υποχρεωτικό παρόλα αυτά μπορούν να βοηθήσουν στα διαδικαστικά της εγγραφής για ένα παιδί εντός της δομής που θέλει να φοιτήσει σε σχολείο. (πολύ σπάνιες περιπτώσεις). Στη συνέχεια ο Σ4 δήλωσε πως τα παιδιά της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χωρίζονται σε τάξεις Υποδοχής (ΔΥΕΠ) που πραγματοποιούνται κατά τις απογευματινές ώρες καθημερινών ημερών και σε τάξεις Ένταξης (ΖΕΠ) που πραγματοποιούνται πρωινές ώρες καθημερινών ημερών ταυτόχρονα με το δημόσιο σχολείο. Επισήμανε πως δεν υπάρχουν διερμηνείς κατά τη διάρκεια των μαθημάτων γεγονός που οδηγεί στη χρήση της αγγλικής γλώσσας για τα μεγαλύτερα ηλικιακά παιδιά που ήδη γνωρίζουν είτε κατευθείαν τη χρήση της ελληνικής. Επίσης ο Σ4 δήλωσε πως εντός της ΚΕΔ Λέσβου στεγάζεται Δημόσιο Νηπιαγωγείο ως παράρτημα Δημόσιου Νηπιαγωγείου της πόλης. Αυτό δίνει ιδιαίτερη στήριξη τόσο στα μικρά παιδιά που εντάσσονται από νωρίς στην κουλτούρα της χώρας Υποδοχής όσο και στους γονείς του που αισθάνονται μια μεγαλύτερη ασφάλεια όταν τα μικρά παιδιά τους βρίσκονται κοντά τους και εντός της κλειστής δομής της Μυτιλήνης. Τέλος ο Σ4 συμπλήρωσε πως πριν ξεκινήσουν οι διαδικασίες εγγραφής στα σχολεία οι γονείς και τα παιδιά ενημερώνονται για τους εμβολιασμούς που πρέπει να κάνουν τα παιδιά προκειμένου να πάνε σχολείο σε περίπτωση που δεν έχουν ήδη γίνει ήδη αυτοί οι εμβολιασμοί από τη χώρα καταγωγής.

Τι γίνεται σε περιπτώσεις παιδιού με ειδικές ανάγκες, αναπηρίες ή ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες; Πληρούνται ειδικές συνθήκες για την εκπαίδευση των παιδιών αυτών;

Ο Σ4 ανέφερε πως οι περιπτώσεις παιδιών με αναπηρίες νοητικές και κινητικές είναι από τις πρώτες προτεραιότητες για μετακίνηση στην ενδοχώρα όπου η διαμονή αυτών των παιδιών θα είναι πιο κοντά στις ανάγκες και την ευημερία τους καθώς και τη διευκόλυνση των γονιών τους. Στο σημείο αυτό πρόσθεσε πως η ΚΕΔ Λέσβου είναι η μεγαλύτερη Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή της χώρας και κατά επέκταση της Ευρώπης καθώς οι πολυπληθείς εισροές από τις ανατολικές χώρες καταφθάνουν στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου και συγκεκριμένα στη Λέσβο που είναι το μεγαλύτερο από αυτά τα νησιά. Παρόλα αυτά υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών ΑΜΕΑ όπου ο βαθμός των κινητικών, νοητικών και μαθησιακών δυσκολιών τους είναι λιγότερα έντονος με αποτέλεσμα η ΚΕΔ να μπορεί να ανταπεξέλθει και να μπορέσει να προσαρμοστεί για κάποιο χρονικό διάστημα. Ο Σ4 στο σημείο αυτό συμπλήρωσε πως οι συνεχείς μεγάλες εισροές πολλές φορές αποδιοργανώνουν τη λειτουργία ολόκληρης της Δομής. Γίνονται επομένως κάποιες ενέργειες κυρίως στο κομμάτι της μετακίνησης και στην εκπαίδευση. Επιπλέον στα εκπαιδευτήρια της ΚΕΔ Λέσβου οι χώροι είναι προσβάσιμοι και για αναπηρικά αμαξίδια. Οι περιπτώσεις μικρού βαθμού νοητικών προβλημάτων εντάσσονται μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά στην εκπαίδευση μέχρι νεοτέρας. Σε ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες όπου το παιδί δεν μπορεί να ενταχθεί, να προσαρμοστεί, να παρακολουθήσει είτε αυτούσια είτε λόγω κάποιων ελαφρών κινητικών παθήσεων ορίζονται ορισμένοι συνοδοί που συνοδεύουν το παιδί στην τυπική εκπαίδευση, γεγονός ιδιαίτερα δύσκολο σύμφωνα με τον Σ4. Στην μη τυπική εκπαίδευση όπου τα τμήματα είναι πιο μικρά υπεύθυνος ορίζεται ο εκπαιδευτής που διδάσκει στα παιδιά αυτήν την ώρα και βρίσκονται εντός της δομής. Τα παιδιά πρόσφυγες με ειδικές ανάγκες που πρόκειται να διαμείνουν στην ΚΕΔ Λέσβου καθώς δε πάσχουν από μεγάλο ποσοστό ειδικών αναγκών πρόκειται να ενταχθούν στη τυπική εκπαίδευση σε σχολείο ειδικών αναγκών έπειτα από αξιολόγηση του πιστοποιητικού και των απαραίτητων εμβολιασμών. Υπάρχει όμως η πιθανότητα να ενταχθούν σε μικρότερη τάξη από ότι αρμόζει στην ηλικία τους. Εντός της ΚΕΔ όπου πραγματοποιείται η μη τυπική εκπαίδευση από αρμόδιους οργανισμούς τα παιδιά ΑΜΕΑ ακολουθούν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που έχει οριστεί και για τα υπόλοιπα παιδιά στη συγκεκριμένη περίπτωση το ACE “All Children in Education”.

Σε γενικότερες γραμμές ο Σ4 δήλωσε πως η ΚΕΔ Λέσβου έχει την προδιάθεση να γίνουν ενέργειες ανάλογα με την αναγκαιότητα του κάθε παιδιού αλλά όπως ανέφερε και νωρίτερα ο

όγκος του πληθυσμού και η έκταση της δομής αρμόζουν σε μεγάλο πλήθος αναγκών ταυτόχρονα με αποτέλεσμα πολλές φορές κάποιες ανάγκες να παραμεληθούν.

Πώς υλοποιείται η μη τυπική εκπαίδευση εντός της ΚΕΔ; Με ποιους τρόπους και με ποια μέσα;

Ο Σ4 απάντησε στην ερώτηση ξεκινώντας με τον διαχωρισμό της εκπαίδευσης των προσφύγων στην τυπική, την μη τυπική και την άτυπη εκπαίδευση. Η τυπική εκπαίδευση τόνισε πως ακολουθεί επακριβώς τη δομή του Υπουργείου Παιδείας μέσω των σχολείων ενώ η μη τυπική εξειδικεύεται σε πτυχές της δομής του Υπουργείου Παιδείας. Δηλαδή ακολουθεί κανονικά τη δομή που προτάσσει το Υπουργείο Παιδείας αλλά όχι σε σχολικές τάξεις, με συγκεκριμένο ωράριο και διορισμένους καθηγητές από το κράτος. Τη μη τυπική εκπαίδευση εντός της ΚΕΔ Λέσβου την έχει αναλάβει ο οργανισμός «Μετάδραση» και συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί και οι αρμόδιοι που έχουν οριστεί για τη δομή του νησιού της Λέσβου. Το πρόγραμμα που ακολουθούν τη συγκεκριμένη στιγμή είναι το ACE All Children in Education που αποτελεί συνεργασία της UNICEF με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου μέχρι τον Ιούλιο του 2024. Την άτυπη εκπαίδευση αποτελούν όλες οι δραστηριότητες που συμμετέχουν τα παιδιά εντός δομής με γονείς, εκπαιδευτικούς και γενικότερα υπαλλήλους της δομής, διότι πέρα από το εκπαιδευτικό κομμάτι η ΚΕΔ διοργανώνει διάφορες δραστηριότητες για μικρούς και μεγάλους τόσο εντός όσο και εκτός ΚΕΔ. Αυτό αποτελεί άτυπη εκπαίδευση για τα παιδιά τόνισε ο Σ4. Επιπλέον σχετικά με την μη τυπική εκπαίδευση συμπλήρωσε ο Σ4 πως στην προσπάθεια να φτάσουν όσο το δυνατόν περισσότερο την δομή της τυπικής εκπαίδευσης από το Υπουργείο Παιδείας πραγματοποιούνται 4 απογευματινά τμήματα και 2 πρωινά ανάλογα με τις ηλικίες των παιδιών στα οποία, με θετική τοποθέτηση, ο Σ4 δήλωσε πως συμμετέχουν πολλά παιδιά και συγκριτικά με παλαιότερα. Με πρωτοβουλία των οργανισμών Μετάδραση, Eurorelief και Ηλιακτίδα και σε συνεργασία με την ΚΕΔ Λέσβου δημιουργήθηκαν χώροι που προσφέρουν μαθήματα αγγλικών, Η/Υ, ελληνικών, μαθηματικών, ζωγραφικής και σκάκι. Μάλιστα ο Σ4 δήλωσε πως τοποθετήθηκε και κουδούνι για διαλλείματα όπως υπάρχει και στα σχολεία. Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων τους μοιράζεται και φαγητό.

Συνέντευξη 5: ψευδώνυμο Σ5

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 20/08/2023

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου:

Φύλο: Άνδρας

Ιδιότητα υπαλλήλου: Νοσηλευτής

Προϋπηρεσία στην ΚΕΔ: 5 χρόνια

Μπορείτε να μου μεταφέρετε μερικές πληροφορίες για το προφίλ σας στην ΚΕΔ Λέσβου, το έργο και τις ευθύνες σας σε αυτόν τον χώρο;

Ο Σ5 δήλωσε νοσηλευτής στην ΚΕΔ Λέσβου τα τελευταία 5 χρόνια. Πηγαίνει πρωινές ώρες και ακολουθεί πρόγραμμα εξετάσεων είτε προληπτικών είτε από περιστατικά που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της ημέρας. Η κυριότερη ευθύνη του είναι η εξασφάλιση της υγείας των διαμενόντων/ουσών της δομής καθώς και η άμεση δράση του σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης σε περίπτωση απουσίας γιατρού. Σε εύαλωτες περιπτώσεις και ειδικές ανάγκες ο Σ5 προσφέρει ιατρική βοήθεια και πολλές φορές μετακινήσεις στο χώρο ή σε περιπτώσεις μεταφοράς.

Τη παρούσα στιγμή τι ποσοστό ανθρώπων με ειδικές ανάγκες θεωρείται πως στεγάζεται στην ΚΕΔ Λέσβου; Συνεπώς είναι όλα πιστοποιημένα;

Ο Σ5 δήλωσε πως την παρούσα στιγμή ένα ποσοστό περίπου 5-7% του πληθυσμού που φιλοξενείται στην ΚΕΔ Λέσβου είναι άτομα με ειδικές ανάγκες. Τα περισσότερα περιστατικά εντάσσονται στις κινητικές αναπηρίες τόνισε ο Σ5 καθώς πρόκειται και για πρόσφυγες πολέμου που υπήρξαν και επέζησαν από εμπόλεμη ζώνη. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν και περιπτώσεις ανθρώπων που έχουν νοητική αναπηρία, προβλήματα όρασης και ακοής. Τα περισσότερα περιστατικά κινητικής αναπηρίας δεν είναι πιστοποιημένα ακόμα πρόσθεσε ο Σ5 αλλά ένα ικανοποιητικό ποσοστό όπου η κινητική αναπηρία είναι εμφανής εντάσσονται στα πιστοποιημένα. Γίνονται ενέργειες προκειμένου να εξετασθούν τα περιστατικά ΑΜΕΑ, να πιστοποιηθούν και μετέπειτα είτε να μεταφερθούν σε μια πιο κατάλληλη κλειστή ελεγχόμενη δομή. Παράλληλα τα περιστατικά με νοητική αναπηρία, προβλήματα όρασης και ακοής πολλές φορές είναι ήδη πιστοποιημένα από τη χώρα προέλευσης τους. Ξαναγίνονται όμως προαπαιτούμενες εξετάσεις για ταυτοποίηση. Όμως ο Σ5 δήλωσε πως και σε αυτή ακόμα τη περίπτωση υπάρχουν και κάποια περιστατικά προσωρινής διαμονής στην ΚΕΔ Λέσβου τα οποία δεν έχουν κάποιο πιστοποιητικό έγγραφο γεγονός που απαιτεί εκ νέου διαδικασία για την αναγνώριση του συγκεκριμένου ατόμου με ειδικές ανάγκες.

Πόσα από αυτά είναι ανήλικα παιδιά;

Τα παιδιά πρόσφυγες με ειδικές ανάγκες στην ΚΕΔ Λέσβου δεν αποτελούν μεγάλο ποσοστό παρόλα αυτά δεν είναι μηδενικά. Ένα στα είκοσι παιδιά ανά τακτά χρονικά διαστήματα και

συγκεκριμένα τη παρούσα χρονική στιγμή όπου επικρατούν μεγάλες εισροές εντοπίζεται με κάποια κινητική, νοητική δυσλειτουργία ή παθολογικό νόσημα. Αυτές οι περιπτώσεις κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τον βαθμό της κάθε ανάγκης. Υπάρχουν οικογένειες που τα παιδιά πάσχουν από κάποια βαριά νοητική δυσλειτουργία ενώ υπάρχουν και παιδιά με πλήρη λειτουργία του εγκεφάλου αλλά με κάποιο κινητικό πρόβλημα, ακοής ή όρασης. Σε κάθε περίπτωση η ΚΕΔ Λέσβου δήλωσε ο Σ5 πώς έχει φιλοξενήσει και φιλοξενεί ακόμα και τώρα ένα μικρό ποσοστό παιδιών ΑΜΕΑ που έρχονται με τις πρώτες αφίξεις.

Στην ΚΕΔ Λέσβου υπάρχουν οι ανάλογες εγκαταστάσεις για άτομα ΑΜΕΑ κάθε ηλικίας;

Ο Σ5 δήλωσε πως η ΚΕΔ Λέσβου δεν τηρεί όλες τις προ απαιτούμενες εγκαταστάσεις για άτομα με ειδικές ανάγκες που πρόκειται να φιλοξενηθούν στη δομή είτε προσωρινά είτε μακροπρόθεσμα. Πιο αναλυτικά η συγκεκριμένη δομή που εγκαινιάστηκε το 2020 έπειτα ακατάλληλων συνθηκών στη προηγούμενη δομή έλαβε χώρα σε πολύ δύσβατες καταστάσεις και κυρίως καταστάσεις έκτακτου ανάγκης λόγω πυρκαγιάς. Η εσπευσμένη μετακίνηση των φιλοξενούμενων έγινε τόσο γρηγορά που δεν προλάβαν να γίνουν οι απαραίτητες καινούριες εγκαταστάσεις. Παρόλα αυτά η δημιουργία δρόμων από τσιμέντο στο τότε ΚΥΤ τον επόμενο καιρό έδωσε τη δυνατότητα πρόσβασης στους χώρους κατοικίας σε άτομα με κινητικά προβλήματα. Δηλαδή ένα αναπηρικό καρότσι μπορεί να έχει πρόσβαση στους χώρους χωρίς τραχύ έδαφος η σκαλοπάτια εκτός των γραφείων των υπαλλήλων. Επιπρόσθετα τα μπάνια, οι ντουζιέρες καθώς και μερικές τουαλέτες της δομής δεν έχουν προδιαγραφές ΑΜΕΑ..

Πώς αντιμετωπίζονται τα περιστατικά ΑΜΕΑ οποιασδήποτε ηλικίας που καταφθάνουν στην ΚΕΔ Λέσβου;

Οι περιπτώσεις ΑΜΕΑ κάθε ηλικίας που καταφθάνουν στο νησί της Λέσβου και κατ' επέκταση σε άλλα νησιά χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Στα εμφανή και στα μη εμφανή περιστατικά ΑΜΕΑ. Στα **εμφανή περιστατικά** όπου η δυσλειτουργία διαφόρων οργάνων του σώματος αποδεικνύει την αδυναμία αυτοσυντήρησης του ατόμου, εφαρμόζεται η άμεση προτεραιότητα για απαιτούμενες εξετάσεις υγείας. Ο Σ5 ως νοσηλευτής δήλωσε ότι πολλές είναι οι περιπτώσεις ανθρώπων με αναπηρίες που η υγεία τους ταλαιπωρήθηκε ιδιαίτερα μέχρι να φτάσουν στην χώρα υποδοχής. Ταυτόχρονα γίνονται οι απαραίτητες ενέργειες για έκδοση Ασύλου και Ευαλωτότητας για μεταφορά στην ενδοχώρα. Ακολουθείται μια σειρά ερωτήσεων για το αν το περιστατικό ΑΜΕΑ είναι εκ γενετής, αν προέκυψε μέσα στα χρόνια, τι πιστοποιητικό υπάρχει για να δοθεί μια πιο σαφής εικόνα στους μετέπειτα γιατρούς της χώρας υποδοχής ή αν τέλος το περιστατικό ΑΜΕΑ προέκυψε από πολεμική επιπλοκή στη χώρα καταγωγής του. Στα **μη εμφανή περιστατικά** όπου το άτομο έχει δυσλειτουργίες που δεν είναι

φανερές στο ανθρώπινο μάτι π.χ. προβλήματα ακοής, όρασης, μερικής νοητικής δυσλειτουργίας και παθολογικά προβλήματα (π.χ. επιληπτικούς) τα ίδια τα άτομα από την ώρα της άφιξης τους οφείλουν να αιτηθούν την άμεση και ανάλογη αντιμετώπισή τους κυρίως στο θέμα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης τόνισε ο Σ5. Επιπλέον είναι ιδιαίτερα σημαντικό είτε σε εμφανείς περιπτώσεις είτε όχι να είναι γνωστό αν αυτό το άτομο έχει έρθει μόνο του, με συγγενή ή με φιλικό γνωστό πρόσωπο γιατί σε κάθε περίπτωση αν χρίζει αναγκαιότητα συνοδού η μεταφορά δικαιολογείται μόνο για συγγενικό πρόσωπο ή κατ' επέκταση οικογένειες καθώς είναι σεβαστή η διατήρηση της οικογενειακής ενότητας. Εάν το περιστατικό ΑΜΕΑ πρόκειται για ανήλικο παιδί έπειτα από την εξέταση του αν είναι συνοδευόμενο ή μη τηρούνται όλα όσα ειπώθηκαν προηγουμένως σχετικά με την αναγνώριση του είδους της αναγκαιότητας, τη μεταφορά του μαζί με συνοδεία αν έχει έρθει με την οικογένεια του ειδάλλως σε περιπτώσεις που δεν έχει έρθει με συγγενικό πρόσωπο το παιδί το αναλαμβάνει η εισαγγελία και μετέπειτα το γραφείο ασυνόδευτων ανηλίκων.

Γνωρίζετε για το πώς επιτυγχάνεται η μεταφορά/μετακίνηση των περιστατικών;

Σύμφωνα με τον Σ5 η μεταφορά όλων των περιστατικών ΑΜΕΑ κάθε ηλικίας γίνεται έπειτα των διαδικασιών Ασύλου, των απαραίτητων εξετάσεων στο αρμόδιο νοσοκομείο ή κέντρο υγείας και έπειτα από έγκριση του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου όπου οι διευθυντές των ΚΥΤ/ΚΕΔ θα ενημερωθούν για την κάθε περίπτωση και θα βρεθεί η πιο κατάλληλη δομή για να φιλοξενήσει το κάθε περιστατικό. Η μετακίνηση τόσο για τις προαπαιτούμενες εξετάσεις υγείας όσο και για την μεταφορά σε άλλη δομή γίνεται με έξοδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου

Β' Άξονας: Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και ειδικές περιπτώσεις

Στοιχεία συνέντευξης:

Τόπος διεξαγωγής:

Ημερομηνία:

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία:

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης:

Προϋπηρεσία:

Ερωτήματα συνέντευξης:

- Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας ως εκπαιδευτικός;
- Διδάσκετε αποκλειστικά σε παιδιά πρόσφυγες ή συνδυαστικά μαζί με παιδιά γηγενή πληθυσμού;

- Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση;
- Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;
- Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?
- Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)
- Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;
- Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίηση ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;
- Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και η αύξηση της ποιοτικότερης εκπαίδευσης;

B.1) Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων

Συνέντευξη 6: ψευδώνυμο Σ6

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 21/08/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, Ηλικία: Άνδρας, 33 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Φιλολόγος, Μη-τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 9 χρόνια

•Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;

Σ6: Εργάζομαι στην ... (ΜΚΟ) τα τελευταία 7 χρόνια στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων. Έχω αναλάβει την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε παιδιά τάξεων Γυμνασίου δηλαδή το μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας και κάνω και μαθήματα στα παιδιά μετά το σχολείο συμπληρωματικά. Έχω ένα μεγάλο ποσοστό ευθύνης απέναντι σε αυτά τα παιδιά. Είναι γεμάτα θέληση να μάθουν ελληνικά, προσπαθούν.. και δείχνουν να με εμπιστεύονται. Είναι δύσκολο βέβαια κάποιες φορές γιατί πολλά παιδιά φεύγουν στη μέση της χρονιάς και δεν ολοκληρώνεται το έργο μας. Πάντως έχει να κάνει και με την ηλικία του κάθε παιδιού, όσο πιο μικρό είναι τόσο πιο εύκολα εμπεδώνει την νέα για εκείνο γλώσσα.

•Διδάσκετε αποκλειστικά σε παιδιά πρόσφυγες ή συνδυαστικά μαζί με παιδιά γηγενή πληθυσμού;

Σ6: Πέρα από τη δουλειά μου πάνω στην εκπαίδευση προσφύγων, που ουσιαστικά μέσα στο camp είναι μόνο πρόσφυγες, διδάσκω και σε παιδιά που ζουν εδώ στην Ελλάδα. Αλλά αυτό είναι και σχετικό. Κάποιοι μαθητές μου είναι από την Αλβανία, περιπτώσεις που οι γονείς τους μεταναστεύσαν στην Ελλάδα για μια καλύτερη οικονομικά ζωή, δεν ξέρω αν σχετίζεται αυτό. Πάντως πάλι διδάσκω στην μη τυπική εκπαίδευση εκτός σχολικών ωρών, παραδίδω μαθήματα...

•Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ6: Η Διαπολιτισμικότητα είναι μια πολύ θετική έννοια έτσι όπως την έχω μελετήσει και εργάζομαι με αυτή. Την αντιλαμβάνομαι ως την θετική συνύπαρξη των πολιτισμών που ζουν μαζί. Τι εννοώ... όχι μόνο στο κομμάτι της εκπαίδευσης των παιδιών αλλά και γενικά στην ζωή το να αλληλοεπιδράς με άλλους πολιτισμούς μόνο καλά μπορεί να σου επιφέρει. Έτσι το βλέπω εγώ.

Σ6: Κάπου εκεί έρχεται και η Διαπολιτισμική εκπαίδευση την οποία ασκώ κιόλας. Έχω ασχοληθεί μαζί της και σε προσωπικό επίπεδο με σεμινάρια ή διαλέξεις ειδικών στον χώρο της Διαπολιτισμικότητας. Κάνω προσπάθεια να διδάσκω στα παιδιά χωρίς «ταμπέλα» καταγωγής. Όλοι οι πολιτισμοί μπορούν να προσφέρουν από κάτι στην εκπαίδευση καθώς και ο δικός μου πολιτισμός.

•Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ6: Οι αρχές που πρέπει να ακολουθεί ένας εκπαιδευτικός είτε είναι στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση είτε όχι είναι ίδιες. Να προσπαθεί να ωθήσει το παιδί στο να αγαπήσει τα πράγματα που το κάνουν ξεχωριστό. Να βοηθήσει το παιδί να εκφραστεί με τον οποιονδήποτε τρόπο. Και φυσικά να προωθούμε τη συμμετοχή των παιδιών σε κάθε δραστηριότητα, διάλογο και πολλά ακόμα ίδιας φύσης...

•Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ6: Με παιδάκι πρόσφυγα ΑΜΕΑ δεν έχει τύχει ακόμα να συνεργαστώ στο εκπαιδευτικό κομμάτι. Να του διδάξω ελληνικά δηλαδή διότι τα αναλαμβάνουν κατά κύριο λόγο εκπαιδευτικοί πιο έμπειροι στον τομέα της ειδικής αγωγής οπότε δεν μου έχουν αναθέσει ακόμα κάτι τέτοιο.

•Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ6: Τα χρόνια που εγώ εργάζομαι η αλήθεια είναι πως βλέπω μεγάλη εξέλιξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης των προσφύγων. Τόσο η ενημέρωση όσο και οι διαδικασίες για να πάνε τα παιδιά σχολείο σε όποια ηλικία και αν βρίσκονται. Και πέρα από το σχολείο διάφοροι οργανισμοί συντονίζουν εκπαιδευτικά προγράμματα και τμήματα μη τυπικής εκπαίδευσης για τα παιδιά πρόσφυγες. Οι γονείς ενημερώνονται και συμμετάσχουν σε δραστηριότητες. Επίσης υπάρχει και η οικονομική βοήθεια. Τα σχολικά είδη, τσάντες κτλ είναι ένα μέρος με έξοδα των οργανισμών και του Υπουργείου Παιδείας όπως και κάποιες μεταφορές από όσο γνωρίζω.

Σ6: Σχετικά με τα παιδάκια ΑΜΕΑ γνώμη μου είναι πως και η άμεση μεταφορά τους από το νησί σε μια μικρότερη δομή με πιο ειδικούς εκπαιδευτικούς πάλι στήριξη είναι γιατί μεταφέρεται και όλη η οικογένεια μαζί. Εκεί θα μπορέσουν να λάβουν εκπαίδευση που ταυτόχρονα θα καλύπτει τα προβλήματα υγείας του κάθε παιδιού.

•Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ6: Πέρα από τις υπηρεσίες που προσφέρω εγώ στην εκπαίδευση προσφύγων παρατηρώ μεγάλη πρόοδο στην ενημέρωση και την εγγραφή των παιδιών προσφύγων στα δημόσια σχολεία. Πολλά παιδιά πλέον είναι εγγεγραμμένα σε διάφορα σχολεία της χώρας και έτσι έχουν την ευκαιρία να εντάσσονται στην κοινωνία ενεργά. Μαθαίνουν τη γλώσσα και τις συνήθειες του πολιτισμού. Αυτό σίγουρα θα τους βοηθήσει σε οποιαδήποτε χώρα και αν αποφασίσουν να προχωρήσουν μετά.

•Έχετε παρατηρήσει κάποιον είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ6: Από ενήλικες γονείς ή συναδέλφους δεν έχω προσέξει ποτέ κάποιου είδους περιθωριοποίηση. Κυρίως παρατηρώ το αντίθετο καθώς συνάδελφοι ευαισθητοποιούνται σε παρόμοια ζητήματα. Από παιδιά πρόσφυγες που διδάσκω επίσης δεν έχω παρατηρήσει κάποιου

είδους αποκλεισμό καθώς όλα τα παιδάκια διαμένουν στην ίδια ελεγχόμενη δομή. Ίσως έχουν κάποια ξεσπάσματα είτε λόγω εφηβείας είτε λόγω της κατάστασης στην οποία βρίσκονται. Και πάλι όμως κάνουν παρεούλα μεταξύ τους.

•Προτείνετε αλλαγές στην αντιμετώπιση και στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και παιδιών προσφύγων με ειδικές ανάγκες; Αν ναι τι είδους αλλαγές;

Σ6: Σίγουρα η εκπαίδευση όλων των παιδιών προσφύγων είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι είναι επιδέξια αλλαγών. Όπως δηλαδή και η εκπαίδευση παιδιών γηγενή πληθυσμού στην Ελλάδα. Οι αλλαγές που θα πρότεινα για τα παιδιά πρόσφυγες είναι να δημιουργούνται περισσότερες τάξεις ΖΕΠ και ΔΥΕΠ όσο αυξάνεται η ζήτηση έτσι ώστε τα παιδιά να νιώσουν μεγαλύτερη οικειότητα καθώς δεν γνωρίζουν καλά τη γλώσσα ή την κουλτούρα της ελληνικής εκπαίδευσης. Ή και της εκπαίδευσης γενικότερα.

Σχετικά με τα παιδάκια με ειδικές ανάγκες οι αλλαγές που θα σύστηνα είναι να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην πιστοποίηση και άμεση βοήθεια απέναντι σε αυτά τα περιστατικά. Να μην χάνεται περαιτέρω χρόνος λόγω των διαδικαστικών. Αξίζουν και αυτά εκπαίδευση με τον μέγιστο δυνατό τρόπο. Και εννοείται εξυπακούεται όλα τα σχολεία να έχουν υποδομές για τυχόν περιστατικά ειδικής αντιμετώπισης από τουαλέτες μέχρι και ειδικούς στο χώρο την ώρα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Συνέντευξη 7: ψευδώνυμο Σ7

Τόπος διεξαγωγής: Διαδικτυακά

Ημερομηνία: 22/08/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Άνδρας, 42 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Μαθηματικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 15 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;

Σ7: Διδάσκω μαθηματικά στο ... Γυμνάσιο ... περίπου 10 χρόνια. Το σχολείο έχει εννιά τμήματα συνολικά με τρία τμήματα σε κάθε τάξη. Παραδίδω και στα εννιά τμήματα εγώ τις ώρες που έχει οριστεί από το πρόγραμμα για το μάθημα των μαθηματικών. Τα μαθήματα

βαδίζουν πάνω στην ύλη της χρονιάς και βάζω τα ανάλογα διαγωνίσματα. Ένα διαγώνισμα το εξάμηνο μπορεί και κανένα απροειδοποίητο τεστ μέσα στη χρονιά .. έτσι για να ξέρω περίπου τι γίνεται και σε τι επίπεδο βρίσκονται..

Σ7: Έχω οριστεί υπεύθυνος του τμήματος Γ1 στην Γ' γυμνασίου επομένως ό,τι αφορά το τμήμα έμμεσα αφορά και εμένα ως υπεύθύνό του. Απουσίες, παράπονα από άλλους καθηγητές και γενικώς τέτοια.. Όμως ό,τι γίνεται εντός σχολείου λύνεται και εντός σχολείου αλλά δυστυχώς μερικές φορές οι έφηβοι είναι ανεξέλεγκτοι και με άγνοια κινδύνου και επιπτώσεων.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;

Σ7: Βασικά τα περισσότερα χρόνια που διδάσκω σε σχολεία έρχομαι κυρίως σε επαφή με παιδιά που είναι από δω ή έχουν μεγαλώσει εδώ. Το ίδιο και στα ιδιαίτερα μαθήματα που παραδίδω. Μόνο τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει αυτό και βασικά από τον covid και μετά που έχει τύχει να διδάξω σε παιδί πρόσφυγα. Το 15' που είχε πρώτο-ξεσπάσει η κρίση με τους μετανάστες, πρόσφυγες όπως θες πέστο δεν δινόταν τόση βάση στο σχολείο τώρα όμως έχουμε αρκετές εγγραφές. Γενικώς δεν έχω εμπειρίες τόσο με παιδιά πρόσφυγες εκτός μερικών περιπτώσεων μόνο τα τελευταία χρόνια αλλά σε καμία περίπτωση δε θα αρνηθώ σε ένα παιδί να το διδάξω ότι και αν είναι αυτό. Αλλιώς θα ήμουν ρατσιστής.. απλώς είναι το μάθημα των μαθηματικών μερικές φορές απαιτητικό και προϋποθέτει να ξέρεις ελληνικά για να καταλάβεις την παράδοση που πρόκειται να κάνω εγώ ή οποιοσδήποτε άλλος.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ7: Η Διαπολιτισμικότητα έτσι όπως την αντιλαμβάνομαι εγώ, παρόλο που δεν έχω σταθεί ιδιαίτερα πάνω στο θέμα πιστεύω είναι μια κατάσταση η οποία προκύπτει όταν γίνονται συνέχεια προσφυγικές, μεταναστευτικές μετακινήσεις. Όταν δηλαδή συνεχώς νέοι λαοί, άνθρωποι από τις Ανατολικές χώρες με πόλεμο ή και εκείνοι χωρίς πόλεμο έρχονται σε μια άλλη χώρα με σκοπό να εγκατασταθούν σε αυτή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η χώρα μας. Όλοι από την Ελλάδα ξεκινάν. Αυτό είναι άλλη συζήτηση. Τώρα σχετικά με την εκπαίδευση της Διαπολιτισμικότητας θεωρώ πως πρόκειται για μια συμπεριληπτική εκπαίδευση η οποία ακόμα βρίσκεται σε εξέλιξη από τα ελληνικά σχολεία. Να συμμετέχουν όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως καταγωγής και θρησκείας κτλ στην εκπαίδευση.

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ7: Να ωθεί το παιδί στη συμμετοχή. Να μην το αφήνει να κλείνεται στον εαυτό του. Να τον ρωτάει ασπούμε πράγματα για τον τρόπο ζωής του έτσι ώστε να ανοιχτεί. Αλλά όχι να τον φέρνει και σε δύσκολη θέση. Βέβαια αυτό θέλει και αρκετό χρόνο και προφανώς το μάθημα που διεξάγεται να έχει τις προϋποθέσεις για Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το μάθημά μου ασπούμε , τα μαθηματικά, που είναι καθαρά θεωρία και έπειτα πράξη στο χαρτί δεν αφήνει πολλά περιθώρια, ειδικά και όταν το παιδί δεν ξέρει καλά ελληνικά ή και καθόλου. Μία διδακτική ώρα είναι 45 λεπτά που σε αυτή την ώρα πρέπει να τους διδάξω βασικές γνώσεις που θα τους ακολουθήσουν και μετά στο Λύκειο

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ7: Όχι δεν μου έχει τύχει.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ7: Φυσικά και υπάρχει στήριξη. Γίνονται συνέχεια πράγματα. Οι εγγραφές στα σχολεία πως γίνονται; Το κράτος τις αναλαμβάνει όπως και τις τάξεις εκπαίδευσης προσφύγων μετά το σχολείο. Τόσες ΜΚΟ τρέχουν ζητήματα πάνω στην εκπαίδευση, τόσα εκπαιδευτικά προγράμματα για πρόσφυγες και μετανάστες ειδικά. Σχετικά με τις ειδικές ανάγκες πάλι δεν έχω να σου πω κάτι γιατί δε ξέρω επί του θέματος.

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ7: Ναι πιστεύω γίνεται καλή δουλειά. Θέλει χρόνο όμως δεν γίνεται από τη μία στιγμή στην άλλη. Αλλά με όλα τα προγράμματα που γίνονται και με τις δραστηριότητες ακόμα και η επαφή τους με παιδιά από δω τους εντάσσει στην κοινωνία παίρνουν ερεθίσματα ελληνικά.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ7: Από ενήλικες όχι. Από παιδιά σίγουρα και συγκεκριμένα θυμάμαι πολύ χαρακτηριστικά ένα παιδί μέσα στην τάξη να μιλάει με την παρέα του σχετικά με το παιδί πρόσφυγα και να τον αποκαλεί μετανάστη εν γνώση ακοής του άλλου παιδιού. Εγώ τον ρώτησα ξέρεις τι σημασία έχει αυτό που λες; Αλλά προφανώς δεν απάντησε γιατί δεν ήξερε. Εγώ σε κάτι τέτοια πιστεύω ότι όλα ξεκινάν από το σπίτι δηλαδή που την έχει ακούσει αυτή τη λέξη να τη χρησιμοποιούν μικρό παιδί. Και άλλα πιο μικρά περιστατικά καθημερινά τα οποία είναι περισσότερο ασυναίσθητα παρά λεκτικά. Τύπου να μη παίζουν κάποιο παιδί στο διάλειμμα, να μη κάθονται σε διπλανές θέσεις ή όταν έρχεται η ώρα να διαλέξουμε ομάδες για δραστηριότητες εντός τάξης.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ7: Σίγουρα να γίνει κάτι για τα παιδιά που ενώ εγγράφονται σε τάξεις δεν γνωρίζουν καλά τη γλώσσα. Μεταφραστές, κάτι. Για να μπορούν να καταλαβαίνουν όχι τίποτα άλλο. Καλό θα ήταν επίσης αν όλα αυτά που λέμε για συμπεριληπτικότητα να τα έλεγε κάποιος ειδικός σαν εκπαιδευτική εκδρομή ίσως ετήσια ή κάποια ημερίδα, να μάθουμε και εμείς καλύτερα πως να συμπεριφερόμαστε. Για τα παιδιά ΑΜΕΑ σίγουρα κάτι πρέπει να γίνει με τις εγκαταστάσεις όχι μόνο στα σχολεία αλλά και γενικώς.

Συνέντευξη 8: ψευδώνυμο Σ8

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 25/08/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Γυναίκα, 36 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Καθηγήτρια Αγγλικής φιλολογίας, Μη τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 10 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;

Σ8: Λοιπόν, δεν ξέρω πως να ξεκινήσω όπως ήδη σου είπα είμαι καθηγήτρια αγγλικών, σπούδασα αγγλική φιλολογία. Από όταν αποφοίτησα τον πρώτο καιρό δούλεβα σε ένα

φροντιστήριο ξένων γλωσσών και έπειτα σε μία ΜΚΟ που παρέδιδε μαθήματα αγγλικών σε παιδάκια πρόσφυγες. Μετά ξεκίνησα τα ιδιαίτερα μαθήματα σε παιδάκια δημοτικού. Με τον καιρό άρχισα και μεγαλύτερες τάξεις, τα παιδιά ξεκίνησαν να δίνουν τα πρώτα τους πτυχία lower, advanced, proficiency... άγχος εγώ τότε.. όμως πλέον υπάρχει μεγαλύτερη εμπειρία. Στον χώρο είμαι μόνη μου όπως και οι ευθύνες είναι καθαρά δικιές μου. Θέλω τα παιδιά να με ρωτάνε όταν δεν καταλαβαίνουν κάτι, να το βλέπουμε ξανά μαζί.. για να μη δημιουργούνται και κενά στη γνώση τους. Σχετικά με τα πτυχία θέλω τα παιδιά να νιώθουν έτοιμα τα ίδια και μετά να ενημερώνω τους γονείς για τις πιθανές εξετάσεις. Με τους γονείς έχω μια επικοινωνία όταν οι ίδιοι το επιθυμούν και με καλούν για να ρωτήσουν για το παιδί τους.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;

Σ8: Όταν δούλευα στο φροντιστήριο ήμουν σε επαφή μόνο με παιδιά από Ελλάδα. Όταν δούλευα στην ΜΚΟ δίδασκα αγγλικά μόνο σε παιδιά πρόσφυγες. Όταν πάλι ξεκίνησα τα ιδιαίτερα μαθήματα ήταν μόνο με παιδιά από Ελλάδα. Δεν έχει κάποια διαφορά, τη δουλειά μου έκανα και κάνω σε κάθε περίπτωση απλώς τότε που δούλευα στη ΜΚΟ ως πιο νέα και άπειρη στο επάγγελμα πρόσεχα ιδιαίτερα τις κινήσεις και τις εκφράσεις μου εντός της δομής προσφύγων και με όλα τα μικρά παιδάκια. Πλέον όμως έχω ένα τμήμα που κάνω μάθημα σε δύο παιδιά πρόσφυγες μαζί με άλλα δύο γηγενή παιδιά. Είναι Γ' Δημοτικού και από όσο ξέρω ήρθαν σε ηλικία τριών ετών στην Ελλάδα γι' αυτό και γνωρίζουν καλά ελληνικά.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ8: Η Διαπολιτισμικότητα έτσι όπως την αντιλαμβάνομαι εγώ θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μια κατάσταση μια κατάσταση που ενώνει πολιτισμούς ενώνει θρησκείες μπορείς να δεις τα κοινά στοιχεία μεταξύ των διαφόρων λαών τις διαφορές τους αλλά αποσκοπεί κυρίως στο να υπάρχουν αρμονικά σε ένα κοινωνικό σύνολο όλες αυτές οι διαφορές και οι ενδεχόμενες ομοιότητες τώρα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορώ να πω ότι είναι όλα αυτά που σου είπα στο πλαίσιο το εκπαιδευτικό δηλαδή μέσα σε μια τάξη με καθηγητές δασκάλους ακόμα και πανεπιστημιακούς διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι να μπορείς να συνυπάρχεις με μαθητές όλων των κατηγοριών και να μην υπάρχει πρόβλημα με αυτό και ίσα ίσα να μαθαίνεις νέα πράγματα από αυτό

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ8: Τώρα που λες Διαπολιτισμική εκπαίδευση τότε στις αρχές του 2016 που είχε γίνει όλη αυτή η αναστάτωση και δούλευα σε αυτή την ΜΚΟ που σου ανέφερα προηγουμένως που δίδασκα αγγλικά είχα παρακολουθήσει κάποιες διαλέξεις σχετικά με τη συμπερίληψη στην εκπαίδευση, δεν ήταν ακόμα η έννοια της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης τόσο διαδεδομένη. Αλλά σαν βασικές αρχές που έπρεπε να θεωρούμε ήταν η ισότητα, να υπάρχει ισότητα και ίσες ευκαιρίες μεταξύ των παιδιών και να προωθούνται από τον υπεύθυνο ο εκπαιδευτικό. Βασική αρχή επίσης είναι η επικοινωνία να υπάρχει σωστή επικοινωνία μεταξύ και των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευόμενων, και όσο το δυνατόν καλύτερη αποφυγή ακατάλληλων λέξεων, λέξεων που μπορεί να εκφράσουν κάποια στερεότυπα ή κάποιες προκαταλήψεις

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ8: Όχι αν και έχω βρεθεί στον ίδιο χώρο με περιπτώσεις.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ8: Οι σκέψεις είναι διάφορες. Πάντα υπάρχουν τα καλά σενάρια και κακά σενάρια. Προσπάθειες γίνονται. Κάτι πολύ συγκεκριμένο που μου έρχεται είναι ότι στα παιδιά παρέχονται τετράδια, τσάντες γραφική ύλη γενικότερα. Τα θυμάμαι και από τότε που ήμουν στον χώρο. Βασικό είναι το έργο που κάναμε όλοι εμείς δηλαδή η παροχή εκπαίδευσης εκτός σχολείου δηλαδή δεν είναι μόνο το σχολείο. Όπως δεν είναι μόνο και οι ΜΚΟ υπάρχουν και οι ΖΕΠ και οι ΔΥΕΠ που παραδίδουν μαθήματα συμπληρωματικά. Επίσης οι γονείς ενημερώνονται όσο είναι εφικτό για την εκπαίδευση των παιδιών τους, και για τους ίδιους επίσης να μάθουν έστω τα βασικά. Ή και αγγλικά...δεν ξέρουν. Από την άλλη δεν προωθείται τόσο η Διαπολιτισμικότητα όπως την είπαμε πριν. Δηλαδή αντί να στεκόμαστε τόσο στο θεωρητικό κομμάτι και στη σημασία της Διαπολιτισμικότητας να γίνεται και πράξη που έχουν γίνει πράξεις αλλά στεκόμαστε στο ότι το προσφυγικό στην Ελλάδα θέλει πολλή δουλειά ακόμα.

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ8: Θέλει δουλειά, πολλά θέλουν δουλειά αλλά τέλος πάντων χαχαχα. Για να ενταχθούν τα παιδιά σε μια κοινωνία ή στον Δυτικό πολιτισμό που μου λες πρέπει να έχουν και μια ποιότητα ζωής. Δηλαδή να γίνονται πράγματα στην εκπαίδευση, στήριξη κτλ αλλά αυτά τα παιδιά όταν γυρνάν σπίτι τους, αν είναι σπίτι και δεν είναι δομές ή ξενώνες δε σκέφτονται α σήμερα με κάναν παρέα στο σχολείο, τι καλά. Γι αυτό θέλει δουλειά ακόμα. Ο Έλληνας δεν έχει δεχτεί ακόμα την πραγματικότητα ότι ναι άνθρωποι μεταναστεύουν διαλυθήκαν τα σπίτια τους. Σκέφτεται μόνο αυτό που βλέπει χωρίς να κάνει κάτι να το αλλάξει για να ωφεληθούν και οι δύο πλευρές.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ8: Σχετικά με τώρα που κάνω τα μαθήματα αγγλικών και παρακολουθώ καθημερινά τα παιδιά δεν έχω καταλάβει να έχει γίνει κάποιο κακό σχόλιο. Αλλά είναι και πολύ συγκεκριμένη περίπτωση. Θα έλεγα πως περισσότερο έχουν θέμα οι γονείς και εκφράζουν ανησυχίες ώρες ώρες παρά τα ίδια τα παιδιά που εντάξει σίγουρα στην αρχή και λόγω ηλικίας τους φάνηκε πρωτότυπο αλλά θέλαν λίγο χρόνο για να νιώσουν οικειότητα. Έχουν καταλήξει φιλαράκια.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ8: Στο κομμάτι μου σίγουρα όσα παιδιά δεν ξέρουν αγγλικά να τα προωθούν μη πω πρώτα στα αγγλικά. Θα πρότεινα αν δεν γίνουν περισσότερα συμπεριληπτικά προγράμματα για πρόσφυγες στην Ελλάδα να γίνεται τουλάχιστον η άριστη λειτουργία των όσων πραγματώνονται αυτή τη στιγμή. Και κατάλληλοι εκπαιδευτικοί. Να γίνουν κάποιες αναθεωρήσεις γι' αυτό.

Συνέντευξη 9: ψευδώνυμο Σ9

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 20/10/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Άνδρας, 40 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Δάσκαλος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 12 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες της στον χώρο εργασίας της;

Σ9: Φέτος έχω αναλάβει την Στ' τάξη του ... Δημοτικού σχολείου... της παλαιότερες χρονιές είχα κυρίως μικρότερες τάξεις αλλά φέτος έχω την Στ'. Προσπαθώ να κάνω το μάθημα όσο γίνεται πιο διαδραστικό παρόλο που της φορές δεν συμπίπτει το τμήμα. Βασικά δεν υπάρχει και τόση όρεξη, τα παιδιά διαφέρουν τόσο μεταξύ της που θέλει πολύ προσοχή στο χειρισμό των λάθος συμπεριφορών. Της φορές δεν έχουμε και λόγο στα σχολεία οι γονείς είναι ιδιαίτερα ευέξαπτοι. Τι άλλο;.. Κάνουμε διάφορες δραστηριότητες στα μαθήματα για να της κρατάω το ενδιαφέρον αλλά είναι και φορές που πρέπει να προχωράμε πιο γρήγορα. Γενικά της είναι ο ρόλος μου πάνω κάτω έχω άλλη τάξη κάθε χρόνο ή μπορεί να έχω μια τάξη δύο χρονιές.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;

Σ9: Δεν διδάσκω με κάποια προτίμηση. Ούτε διδάσκω έξω από της σχολικές αίθουσες. Αν μέσα στο τμήμα που μου αναλογεί κάθε χρόνο συμπεριλαμβάνονται παιδιά που είναι πρόσφυγες ή και μετανάστες εγώ θα της διδάξω αυτά που είναι για να της διδάξω. Παλαιότερα της πούμε τα τμήματα των σχολείων δεν είχαν ακόμα εντάξει τα παιδιά από της χώρες. Βασικά από της χώρες που γίνεται πόλεμος γιατί παιδιά από Αλβανία ανέκαθεν είχαμε εξάλλου δεν υπάρχει πια διαχωρισμός με την Αλβανία. Τώρα πλέον γίνονται της εγγραφές και από τη Μόρια και από ξενώνες.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ9: Η Διαπολιτισμικότητα παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχει γίνει ευρέως διαδεδομένη είναι μια συνθήκη που συμβαίνει πάρα πάρα πολλά χρόνια προϋπήρχε δηλαδή και πριν την προσφυγική κρίση του 2015 δηλαδή χρόνια τώρα έχουμε εντάξει τη διαπολιτισμικότητα στη ζωή της και εμείς οι εκπαιδευτικοί στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση καθώς πλέον της είπα και πριν τα παιδιά που είναι από την Αλβανία πλέον έχουν ενταχθεί στον τρόπο της ελληνικής κουλτούρας με λίγα λόγια η Διαπολιτισμικότητα δείχνει το διαφορετικό το ΔΙΑ Διαπολιτισμικότητα ΔΙΑφορετικότητα οπότε ουσιαστικά πιστεύω και θεωρώ μέσα από τα χρόνια που είμαι δάσκαλος ότι είναι όχι μόνο η συνύπαρξη αλλά και η αλληλεπίδραση.

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ9: Ότι βασικές αρχές για ένα εκπαιδευτικό θα θεωρούσα κι αν δεν ήταν διαπολιτισμική εκπαίδευση γενικότερα οι βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό πρέπει να είναι το να ακούει τα παιδιά, να της φέρεται ισάξια και ισότιμα, να προσπαθεί να το πλησιάσει ανεξάρτητα από την ηλικία, να της δίνει ευκαιρίες και όπου χρειάζεται υποστήριξη και βοήθεια να είναι πάντα εκεί.

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και της μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ9: Όχι... όχι.

• Θεωρείτε πως στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες της λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ9: Τα παιδιά δεν ξέρουν καλά καλά ελληνικά αλλά τα στέλνουν κατευθείαν σχολείο είναι στηρίζει αυτό; Και αντ' αυτού έρχονται και μετά δεν μπορούν να συμμετάσχουν σε τίποτα. Επομένως δεν επιτυγχάνεται κάτι σωστό κάτι υγιές. Γιατί δεν γνωρίζουν και οι διερμηνείς τα σχόλια εφόσον είναι τόσο μεγάλη ζήτηση; Πώς να μάθουν; Ή έστω να ξεκινάνε από τάξεις εκτός σχολείου και μετά να έρχονται στο σχολείο κάποιες τάξεις πιο πριν. Τι σημασία έχει αν έχουν τσάντες και σχολικά είδη δεν μπορούν να πάρουν τα βασικά από την εκπαιδευτική διαδικασία;

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη της στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ9: Θα συνεχίσω με ότι σου απάντησα πριν στην διερμηνεία. Πώς θα ενταχθούν αν οι παροχές σε βασικά κομμάτια στην εκπαίδευση δεν διευθετούνται. Ακούω και συναδέλφους μου που λένε ότι εξελίσσεται η εκπαίδευση προσφύγων και ότι τα πάμε καλά. Όχι δεν τα πάμε τόσο καλά. «Η κοινωνία της Ελλάδας» πρέπει να κάνει κ άλλα για την εκπαίδευση γενικότερα όχι μόνο με της πρόσφυγες.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ9: Κάτσε να θυμηθώ.....θυμάμαι ένα ναι, από παιδιά είχε γίνει, το είχα αναφέρει κιόλας γιατί μου είχε φανεί άσχημο. Ήταν μια κοριτσοπαρέα τώρα στο Δημοτικό, δεν έχει πολύ καιρό, που ενώ κόβαν βόλτες μέσα στο σχολείο στοχοποίησαν το άλλο το κοριτσάκι επειδή φορούσε χιτζάπ και ενδεχομένως γιατί ήταν πιο σκούρο το δέρμα του. Και εγώ προσπαθώ τώρα να προσέχω τις λέξεις μου. Δεν είχαν προσέξει προφανώς ότι τις άκουγα, αλλά ναι κάποια στιγμή την τελευταία ώρα τις μάζεψα και τις έβαλα να ζητήσουν συγγνώμη. Βέβαια μετά σκεφτόμουν αν έκανα καλά ή αν τις έκανα να στοχοποιήσουν και άλλο το παιδί. Δεν ξαναπρόσεξα κάτι μετά από αυτό το συμβάν.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ9: Περισσότερους διερμηνείς, μεταφραστές. Έστω κάποιο πρόγραμμα μεταφραστικό. Θα πρότεινα επίσης κάθε εκπαιδευτικό να παραμονεύει για περιστατικά όπως ανέφερα πριν και να κάνει κάτι γι' αυτό έστω και με τρόπο που κρίνει ο ίδιος.

-Προτείνετε αλλαγές στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων με ειδικές ανάγκες;

Σ9: Δεν γνωρίζω πως γίνεται τώρα για να προτείνω αλλαγές

Συνέντευξη 10: ψευδώνυμο Σ10

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 26/08/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Γυναίκα, 28 ετών

*Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Νηπιαγωγός παραρτήματος δημόσιου νηπιαγωγείου εντός ΚΕΔ,
Τυπική εκπαίδευση*

Προϋπηρεσία: 5 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες της στον χώρο εργασίας της;

Σ10: Δουλεύω δύο χρόνια στο παράρτημα του νηπιαγωγείου ... γι' αυτό και δεν έχω της βασικές ευθύνες σε πολλά πράγματα. Και όταν λέω βασικές ευθύνες εννοώ πως για το οτιδήποτε θα ρωτήσω κάποιον ανώτερο από εμένα αν και όταν χρειαστώ κάτι. Είτε σε σχέση με τα παιδιά είτε σε σχέση με κάποια δραστηριότητα ακόμα και γραφειοκρατικές διαδικασίες. Σκοπός μου και σκοπός της δουλειάς μου είναι η απασχόληση των παιδιών, η σωστή και δημιουργική απασχόληση. Έχουμε κανονικό πρόγραμμα διαβάσματος, παιχνιδιού, δημιουργικότητας. Θα κάνουμε εικαστικά με ταυτόχρονη μάθηση αριθμητικών πχ ένα μολύβι και ένα μολύβι είναι δύο μολύβια. Μετά διάλειμμα στην αυλή. Ερώτηση για τουαλέτα και συνεχίζεται κάπως έτσι καθημερινά. Είναι και άλλοι νηπιαγωγοί ταυτόχρονα στο χώρο οπότε διαμοιράζεται και κάπως.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε παιδιά πρόσφυγες ή συνδυαστικά μαζί με παιδιά γηγενή πληθυσμού;

Σ10: Αυτή τη στιγμή διδάσκω μόνο σε πρόσφυγες ναι.. Το παράρτημα βρίσκεται εντός της δομής άρα και τα παιδιά που έρχονται διαμένουν μέσα σε αυτή. Παλαιότερα της που ήμουν αναπληρώτρια σε νησιά είχα μόνο παιδιά από Ελλάδα. Τύχαινε έτσι γιατί στα νησιά πχ Σαντορίνη, Μύκονος κτλ δεν έχει πολλά παιδάκια σαν μόνιμοι κάτοικοι οπότε και αυτά που ήταν, ήταν ήδη λίγα.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ10: Ως νέα νηπιαγωγός έχω ψαχτεί πάρα πολύ στο κομμάτι της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι κάτι που μου αρέσει πάρα πολύ. Διαπολιτισμικότητα λοιπόν θεωρώ τον τρόπο με τον οποίο άτομα ή σύνολο ατόμων διαχειρίζονται την ετερότητα. Ετερότητα στη θρησκεία, στην καταγωγή, στον πολιτισμό, της πεποιθήσεις ακόμα και στην καθημερινότητα. Μέσω της της διαχείρισης μπορούν να φτιάξουν μια νέα ταυτότητα η οποία θα της χαρακτηρίζει συνολικά. Τώρα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση όλα αυτά μπορούν να επιτευχθούν σε πολλούς κλάδους της κοινωνικής ζωής αλλά κυρίως μέσω της εκπαίδευσης. Εμείς ως εκπαιδευτικοί προωθώντας σωστά τη διαπολιτισμικότητα μπορούμε να φτιάξουμε μία διαπολιτισμική εκπαίδευση που θα της περιέχει όλους μέσα χωρίς προσχήματα, χωρίς δευτερες σκέψεις και ειδικά στο κομμάτι των νηπιαγωγών όπου τα παιδιά είναι σε πρώιμη ηλικία αν πάρουν τα σωστά ερεθίσματα από τώρα θα μπορούν να καταρρίψουν τα στερεότυπα που επικρατούν στην κοινωνία της.

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ10: Βλέπουμε, ακούμε, ρωτάμε όπου πρέπει και επεμβαίνουμε προκειμένου να μην υπάρχουν ανισότητες και άσχημα νίβες. Μιλώ για το αντικείμενο μου που τα παιδιά είναι μικρά. Καταλαβαίνουν σχεδόν τα πάντα ειδικά τα συναισθήματα. Παρόλο που τώρα είμαι μόνο με πρόσφυγες οι οδηγίες αυτές εξακολουθούν να υπάρχουν γιατί στο μέλλον μπορεί να βρεθώ κάπου αλλού και να βρεθώ όντως με συνδυαστικές περιπτώσεις.

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και της μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ10: Δεν μου έχει τύχει ακόμα κάτι ανάλογο

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες της λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ10: Ναι μόνο του ότι είμαι εγώ σε νηπιαγωγείο μέσα στη δομή είναι κάτι. Βλέπω και το πρόγραμμα που ακολουθούμε γίνεται μια σχετικά αξιοποίηση του δουλειά. Και απέναντι στα παιδιά και της γονείς. Τους βοηθάμε γιατί είναι ανήσυχοι. Αλλά υπάρχουν και περιθώρια βελτίωσης πάντα σχεδόν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης στην εκπαίδευση. Σε άλλα τμήματα εκπαίδευσης με μεγαλύτερα παιδιά της φορές δεν υπάρχουν διερμηνείς οπότε υπάρχει μια αποδιοργάνωση. Της και στα κανονικά σχολεία υπάρχει περιθώριο βελτίωσης για συμπερίληψη παιδιών που είναι πρόσφυγες.

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη της στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ10: Πιστεύω γίνονται προσπάθειες. Στα μικρά παιδιά είναι πιο εύκολο γιατί μεγαλώνουν και παίρνουν τα πρώτα τους βιώματα από δω. Για τα πιο μεγάλα παιδιά είναι πιο δύσκολο. Και στο να κοινωνικοποιηθούν, να βρουν παρέες και ειδικά τα ασυνόδευτα που δεν έχουν την οικογένεια τους εδώ. Χρειάζεται πιστεύω να δώσουν βάση στο ψυχολογικό κομμάτι. Ψυχολόγοι, ψυχίατροι να υπάρχουν αν δεν υπάρχουν στα σχολεία. Να τα βγάλουν από μέσα τους για να μη τους βγούν άσχημα κάποια μέρα προς τα έξω.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ10: Να σου πω την αλήθεια όχι δεν έχω προσέξει τίποτα τέτοιο. Κάθε άλλο. Βέβαια τα παιδιά είναι όλα μέσα από τη δομή παίζει ρόλο αυτό. Αλλά όχι τίποτα, ούτε από εκπαιδευτικό.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ10: Σίγουρα αυτό θα είναι να υπάρχει ισότητα στις ευκαιρίες που δίνονται στα παιδιά. Να αποφεύγονται δηλαδή διακρίσεις σε σχολεία μικρής κοινωνίας καλή ώρα σαν εδώ. Θα πρότεινα επίσης η δουλειά που γίνεται από άτομα μέσα στη δομή για την εκπαίδευση προσφύγων να βγαίνει περισσότερο προς τα έξω. Ίσως έτσι πάρουν και κάποια παραδείγματα τα ακτουαλ σχολεία. Για την πρόσβαση ΑΜΕΑ σε χώρους σίγουρα πρέπει να γίνουν πολλές αλλαγές, το βλέπω και μέσα στο camp.

B.2) Εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και περιπτώσεις ειδικών αναγκών/ αναπηρίας

Συνέντευξη 11: ψευδώνυμο Σ11

Τόπος διεξαγωγής: Διαδικτυακά

Ημερομηνία: 15/9/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Γυναίκα, 35 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Δασκάλα σε παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Μη-τυπική εκπαίδευση (ξενώνας φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων, ΑΜΚΕ)

Προϋπηρεσία: 7 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες της στον χώρο εργασίας της;

Σ11: Εδώ στη ... (ονομασία ξενώνα φιλοξενίας) της βλέπεις ο αριθμός των παιδιών ανέρχεται στα δεκαέξι παιδιά. Τα έξι από αυτά ανήκουν σε τάξεις Δημοτικού, Δευτέρα και Πέμπτη Δημοτικού. Φέτος το καλοκαίρι είχαμε και νέες προσθήκες παιδιών δυο αδερφάκια. Μαζί κάνουμε τα μαθήματα του σχολείου όταν γυρίζουν από το σχολείο, τώρα το καλοκαίρι κάπου πρωινές ώρες κάνουμε ασκησούλες επανάληψης και εξάσκησης. Το καλοκαίρι έχουμε πιο χαλαρό πρόγραμμα το χειμώνα της τα βάζουμε σε σειρά. Κάνουμε και άλλα πράγματα της

ειδικά μέσα στο καλοκαίρι πάμε εκδρομές κάνουμε δραστηριότητες. Τα μεσημέρια τρώμε όλοι μαζί, έρχομαι σε επαφή και με τα πιο μεγάλα παιδιά που είναι περισσότερα ανεξάρτητα από τα μικρά. Δεν περιορίζεται το ωράριο σε καθαρή διδασκαλία. Εδώ είναι το σπίτι των παιδιών. Της φορές όταν ερχόμαστε της προκύπτουν και διάφορες εξωτερικές δουλειές της οποίες πρέπει να φεύγουμε για να διευθετηθούν π.χ. της φορές εγώ πηγαίνω να προμηθευτώ τα απαραίτητα εφόδια για το μάθημα ακόμα και μπογιές, μαρκαδόρους κ.α.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε παιδιά πρόσφυγες ή συνδυαστικά μαζί με παιδιά γηγενή πληθυσμού;

Σ11: Όταν είμαι στον ξενώνα διδάσκω συγκεκριμένα στα παιδιά του ξενώνα, που όλα είναι με κάποια ιστορία που έχουν έρθει με της αφίξεις των τελευταίων 7-8 χρόνων. Μπορεί και παραπάνω γιατί μέσα στη χρονιά έρχονται νέα παιδιά, φεύγουν τα παλιότερα κ.ο.κ. Έχω κάνει και μαθήματα σε, σε γηγενή παιδιά δηλαδή πριν ξεκινήσω την δουλειά εδώ στον ξενώνα. Ακόμα δηλαδή. Κάνω και κάποια μαθήματα τα απογεύματα σε παιδιά δημοτικού διάφορες μέρες της βδομάδας.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ11: Να τονισθεί πως γίνονται της προσπάθειες και μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ανάδειξη της διαπολιτισμικότητας και για υλοποίηση μιας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ακόμα και εμάς εδώ της είχαν προτείνει κάτι σαν δωρεάν μεταπτυχιακό ή πρόγραμμα πάνω της Διαπολιτισμικές σπουδές και εκπαίδευση για κάποιες ώρες. Θέλει δουλειά της ακόμα γιατί η θεωρία με την πράξη απέχουν λίγο. Βασική προϋπόθεση της διαπολιτισμικότητας είναι η ειρήνη κάτι το οποίο τα παιδιά και οι οικογένειες της που έρχονται στη χώρα της δεν το έχουν ζήσει. Μαζί με την ειρήνη δεν έχουν ζήσει ούτε την ισότητα ούτε σεβασμό της το φύλο της ούτε τίποτα, επομένως είμαστε εμείς που μπορούμε να της το προσφέρουμε. Και ερχόμαστε στο τι είναι Διαπολιτισμικότητα, είναι να μη σε νοιάζει από που είναι ο της αν φοράει κάτι στο κεφάλι του τι τρώει πώς κάνει προσευχή δεν πρέπει να σε νοιάζουν αυτά ίσα ίσα μπορείς να παίρνεις και μια άποψη για το πώς ζουν άλλοι πολιτισμοί πέρα από τον δικό σου και να επικοινωνείς μαζί της. Ανεξαρτήτως ηλικίας.

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ11: Πρώτα από όλα να έχει συμφιλιωθεί ο εκπαιδευτικός με την έννοια του «διαφορετικού», του «ξένου» και του «καινούριου». Δεν γίνεται να αναλάβει εκπαιδευτικός την νοητική ανατροφή ενός παιδιού και πρώτα από όλα ο ίδιος να μη γνωρίζει της αξίες που προωθεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή υλικό προς υλοποίηση. Και να θεωρεί και τον εαυτό του ισάξιο πομπό και δέκτη πολιτισμικών διαφορών. Δηλαδή να να προωθούμε τα παιδιά σε μια υγιή επικοινωνία, συμβίωση και αλληλεπίδραση αλλά και εμείς οι εκπαιδευτικοί να αλληλοεπιδράμε ισάξια.

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και της μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ11: Έχουμε ένα παιδί στον ξενώνα να. Είναι από της περιπτώσεις στο φάσμα του αυτισμού. Πιστοποιήθηκε και πρόσφατα. Το παιδί είναι επτά χρονών, θα πάει τώρα πρώτη Δημοτικού μόλις τελειώσουν οι διαδικασίες. Γι' αυτό προσπαθούμε από τώρα να του δείξουμε κάποια πράγματα στα ελληνικά γιατί ακόμα δε ξέρει. Είναι σχετικά καινούριος στον ξενώνα, ως ασυνόδετο και είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση. Τώρα γίνονται και ενέργειες για να νιώσει οικεία στο χώρο. Τώρα σχετικά με τα μαθήματα που προσπαθούμε να κάνουμε λόγω της κατάστασης του ξενώνα και της περίπτωσης του παιδιού έχει δοθεί το OK από πάνω το παιδί αυτό να κάνει για την ώρα κάποια μαθήματα μόνο του. Μέχρι να ενταχθεί. Πιο χαλαρά πραγματάκια ζωγραφική και τέτοια τα κάνουμε όλοι μαζί αλλά όταν κάνουμε πχ γλώσσα επειδή ακόμα δε ξέρει θέλει λίγη περισσότερη αφοσίωση. Και εγώ προσωπικά προσπαθώ να του προσφέρω μια ασφάλεια, να μη φοβάται.

-Στο κομμάτι της διδασκαλίας τι μεθόδους υιοθετήσατε;

Σ11: Κάνουμε συχνά διαλειμματάκια. Βγαίνουμε στην αυλή, παίζουμε ειδικά με καλό καιρό. Αποφεύγουμε γενικά να τον κουράζουμε με πολλές ώρες μάθημα. Ξέρω και εγώ κάνα δυο λεξούλες στα αραβικά και του της λέω κάτι καταλαβαίνει. Σίγουρα όταν τελειώνουμε τα μαθήματα μιλάω με την ..., την κοινωνική λειτουργό για τυχόν προβλήματα ή εξελίξεις.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες της λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ11: Γενικά οι διαδικασίες ένταξης της παιδιού σε ένα ξενώνα γίνονται σχετικά γρήγορα. Ανάλογα τη διαθεσιμότητα βέβαια. Τώρα πιστεύω ότι έχει να κάνει με το προσωπικό που προχωράει της διαδικασίες είτε για να πάνε τα παιδιά σχολείο είτε να παρακολουθήσουν

διάφορα μαθήματα εκτός σχολείου γενικά της τα παιδιά δεν διασφαλίζουν ένα σίγουρο μέλλον υπάρχει το άγνωστο. Εντάξει, στο κομμάτι των μεταφορών και τα λοιπά δικαιολογούνται αρκετά έξοδα.

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη της στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ11: Είμαι ντεμί. Θα πω ότι έχει να κάνει και με την εκπαίδευση που παρέχεται αλλά θα πω ότι έχει να κάνει και με το παιδί. Δηλαδή ότι παιδιά έχω εδώ στον ξενώνα που πάνε και σχολείο το ένα παιδί έχει ενταχθεί κανονικά βγαίνει, έχει φίλους κτλ και τα παιδιά στον ξενώνα είναι σαν αδέρφια του. Έχω και παιδί που πάει στο σχολείο και γυρνάει ερείπιο. Σίγουρα παίζουν ρόλο πολλά, και ο δάσκαλος που έχει και η ηλικία του παιδιού και η γνώση του στα ελληνικά. Το άλλο παιδί ήρθε πιο μικρό στην Ελλάδα βέβαια. Γενικά θα πω πως κάτι γίνεται αλλά για τα πιο μεγάλα παιδιά που είναι και στην εφηβεία η εκπαίδευση στα σχολεία πρέπει να είναι αρκετά προσεκτική.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ11: Στον ξενώνα δεν υπάρχουν τέτοια προβλήματα πέρα από κάποια θέματα συμβίωσης που είναι λογικό και επόμενο. Πιστεύω στο σχολείο τους μπορεί να συμβαίνει κάτι και να μη μας το λένε τα παιδιά, φροντίζουμε να μιλάμε που και που με τους δασκάλους και καθηγητές τους αλλά δεν έχει αναφερθεί κάτι από όσο ξέρω.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ11: Μακροπρόθεσμα θα πρότεινα κάποιες ώρες τη βδομάδα να θεσπίζονται για την διαφορετικότητα στα σχολεία. Είτε ως μάθημα είτε ως δραστηριότητες παιχνίδι κάτι. Ότι αυτές οι ώρες είναι «για τους φίλους και συμμαθητές μας που δε μεγάλωσαν εδώ, ή δε μεγάλωσαν όπως εμείς ας τους δείξουμε...» Σε μια ιδανική κοινωνία. Για την ώρα θα πρότεινα την ίση αντιμετώπιση από καθηγητές προς τα παιδιά πρόσφυγες και για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες να υπάρχουν άμεσες πιστοποιήσεις για εγγραφή σε κάποιο σχολείο είτε ειδικό είτε....

Συνέντευξη 12: ψευδώνυμο Σ12

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 26/08/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Γυναίκα, 45 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Δασκάλα θετικών επιστημών σε παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Μη-τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 8 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες της στον χώρο εργασίας της;

Σ12: Η ...(ΜΚΟ) στεγάζει τμήματα παράλληλης στήριξης στα σχολικά μαθήματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκτός της κεντρικής δομής φιλοξενίας που έχουμε εδώ στο νησί. Ο κάθε εκπαιδευτικός έχει τον ρόλο του. Εγώ στα παιδιά που έρχονται όταν έρχονται της κάνω μαθηματικά, φυσική τέτοια. Της συνάδελφος έχει αναλάβει τα θεωρητικά π.χ γλώσσα. Και είναι και διάφοροι συνάδελφοι που της κάνουν πληροφορική, αγγλικά, ζωγραφική εικαστικά.. Είναι της ενιαίος χώρος. Μέσα στη βδομάδα Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή έρχονται οι υποψήφιοι μαθητευόμενοι και χωριζόμαστε σε γκρουπάκια. Σχετικά με της ευθύνες που με ρώτησες, μμμ θα πω πως διαμοιράζονται ίσως? Είμαστε πολλοί μέσα στο χώρο, ο φόρτος εργασίας μοιράζεται, ο καθένας εδώ μέσα έχει το πρόγραμμα του και τη σχέση του με τα παιδιά. Μιλώντας για μένα πιστεύω έχω μια πολύ καλή σχέση με τα παιδιά και προσπαθώ να σκέφτομαι πως πρέπει να γίνεται σωστά η όλη διαδικασία για να μη πάρουν κάποιο κακό ερέθισμα.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε παιδιά πρόσφυγες ή συνδυαστικά μαζί με παιδιά γηγενή πληθυσμού;

Σ12: Τώρα ναι, τώρα είμαι μόνο με παιδιά που είναι από τη δομή, πρόσφυγες δηλαδή. Είναι και κοντά το κτήριο που κάνουμε τα μαθήματα. Παλαιότερα είχα και εργασία πάνω σε εκπαίδευση Ελλήνων μαθητών της ήταν μία μεταβατική περίοδος της ζωής μου και δε στάθηκα κάπου.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ12: Πάνω σε αυτό που με ρωτάς τώρα έχω μάθει πάρα πολλά από της συναδέλφους μου εδώ. Στην αρχή δε γνώριζα πολλά αλλά μετά έκατσα και το έψαξα και λίγο μόνη μου, διάβαζα κανένα βιβλίο. Εκεί που κατέληξα είναι ότι η Διαπολιτισμικότητα σαν Διαπολιτισμικότητα «δεν υπάρχει» αλλά εμείς προσπαθούμε να την φτάσουμε. Δηλαδή της το σκεφτούμε αλλιώς πως θα υπήρχε καν της ο όρος αν δεν υπήρχαν κινητοποιήσεις λαών. Δεν θα υπήρχε επαφή μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων. Αλλά είναι δυσάρεστος ο τρόπος που γίνεται αυτή η εξαναγκαστική μετακίνηση και όχι μόνο λόγω πολέμου. Χρόνια τώρα, δεκαετίες σημειώνονται πληθυσμιακές μετακινήσεις, άνθρωποι που ψάχνουν μια καλύτερη ζωή.

-Σχετικά με την Διαπολιτισμική Εκπαίδευση;

Σ12: Κάτι ιδεατό της, επιτυγχάνεται ως ένα σημείο πολύ επιτυχημένα κιόλας. Δηλαδή γίνονται και δράσεις και πρωτοβουλίες από σχολεία, εκπαιδευτικούς αλλά θεωρώ σε λιγοστά επίπεδα. Συγκριτικά με τα ποσοστά των παιδιών στα σχολεία.

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ12: Όσο δύσκολο και αν φαντάζει της εκπαιδευτικός πρέπει να είναι συνεχώς εκεί. Διαφέρουν τα λόγια από την πραγματικότητα αλλά πρέπει να είναι εκεί για να περιορίζονται τυχόν στερεότυπα ή προκαταλήψεις. Να έχει κατανόηση απέναντι στα παιδιά αλλά χωρίς άγνοια κινδύνου ότι μπορεί και τα ίδια να κάνουν κατάχρηση.

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και της μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ12: Έχουμε κατά καιρούς διάφορες περιπτώσεις αλλά συνήθως φεύγουν σχετικά γρήγορα από το νησί. Αυτή τη στιγμή το πιο κοντινό που μου έρχεται είναι ένα αγοράκι που έρχεται σε εμάς. Ξέρει ελληνικά γιατί μένει καιρό εδώ.

-Τι ηλικία είναι αν επιτρέπεται.

Σ12: Είναι δέκα χρονών. Πάει σχολείο κανονικά απλώς το θέμα είναι ότι έχει απίστευτη απόσπαση προσοχής. Της φορές παθαίνει και κρίσεις πανικού και θέλει ιδιαίτερη προσοχή την ώρα που κάνουμε μάθημα για να μη χαθεί. Εγώ προσωπικά καταλαβαίνω ότι έχει και δυσλεξία. Κομπλάρει δε μπορεί να διαβάσει. Αλλά δεν έχουν γίνει αιτήσεις ακόμα για κάποια πιστοποίηση. Έχουμε ενημερώσει και της δικούς της υπεύθυνους μήπως μιλήσουν με της

γονείς αλλά οι γονείς είχαν πει πως το πάθαινε αυτό από τότε που φύγαν από τη χώρα της. Ενδεχομένως είχαν φύγει πολύ βίαια.

-Σχετικά με της μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε;

Σ12: Γενικά του λέω συνέχεια να κάθεται διπλά μου για να τον έχω το νου μου μη πάθει τίποτα να είμαι σε ετοιμότητα. Να τον βοηθάω κιόλας σε ανάγνωση ασκήσεων κτλ. Πάντα το μάθημα το ξεκινάμε με επανάληψη τι είχαμε πει την προηγούμενη φορά. Αυτό βέβαια βοηθάει και τα υπόλοιπα παιδιά. Σχετικά της με αυτή τη περίπτωση επειδή είχαν γίνει κάποια ξεσπάσματα που με είχαν τρομάξει είχα ζητήσει μήπως υπάρχει κάποιος ψυχολόγος στην τάξη γιατί γενικά έχουμε ψυχολόγους στην ... (ΜΚΟ). Είχε γίνει 2-3 φορές μετά σταμάτησε.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες της λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ12: Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες σίγουρα δε δέχονται τη στήριξη που θα έπρεπε να δέχονται. Και στην περίπτωση που σου ανέφερα πριν δε δόθηκε τόση βάση γιατί; Επειδή δεν υπήρχε πιστοποίηση. Να γίνει κάτι γι' αυτό. Όμως σταδιακά γίνεται ανάκαμψη δηλαδή και εμείς προσπαθούμε για κάτι καλό. Να καταλαβαίνουν τα μαθήματα, να μάθουν ελληνικά να μπορέσουν να ζήσουν αύριο, μεθαύριο. Και το ότι είμαστε σε επαφή με τους γονείς θετικό είναι για να καταλάβουν τι γίνεται με την όλη διαδικασία στην Ελλάδα πολλοί δε γνωρίζουν. Όμως φτιάχνουμε αρκετές τάξεις για να συμπεριλάβουμε όλα τα παιδιά. Τώρα για το ελληνικό σχολείο δε ξέρω να σου πω γιατί δεν έχω υπάρξει σε σχολικές τάξεις όμως πιστεύω ότι γίνονται πράγματα.

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ12: Η εκπαίδευση γενικά, ναι κάνει πράγματα προσπαθεί να συμπεριλάβει όλα τα παιδιά αλλά στη θεωρία όλα έτσι είναι. Τι γίνεται στο δια ταύτα; Πολλά παιδιά χαίρονται περισσότερο να έρχονται εδώ για μάθημα παρά να πηγαίνουν στο σχολείο. Εδώ είμαστε λιγότερα άτομα δε φοβούνται τόσο να μην τους κρίνουν. Η Διαπολιτισμικότητα που σου απάντησα πριν. Ξέρω να σου πω πάνω κάτω τι είναι Διαπολιτισμικότητα αλλά εφαρμόζεται στα σχολεία; Αν εφαρμοσθεί σωστά τότε ναι θα εντάσσονται κανονικά τα παιδιά στην κοινωνία.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιον είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ12: Όταν κάνουμε μαθήματα εδώ δεν έχω παρατηρήσει ποτέ τίποτα τέτοιο. Μερικές φορές μας λένε τα παιδιά κάποια βιώματα τους από το σχολείο που δε τους αρέσαν ή τους στεναχώρησαν.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;πα

Σ12: Να ληφθεί υπόψη η πραγματική σημασία της συνύπαρξης με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Και ότι όλοι μπορούν να κάνουν ότι θέλουν εξάλλου ένας λόγος που ήρθαν εδώ και μετακινούνται τόσοι άνθρωποι είναι αυτός. Πολλά παιδιά τα πιάνουν πολύ καλά και τα μαθηματικά και τη φυσική απλά μπορεί να χαθούμε στη μετάφραση. Διερμηνεία ναι, ψυχολόγοι οπωσδήποτε να υπάρχουν στα σχολεία καθημερινά για όλα όλα τα παιδιά.

Συνέντευξη 13: ψευδώνυμο Σ13

Τόπος διεξαγωγής: Αθήνα

Ημερομηνία: 25/02/2024

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Γυναίκα, 48 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Νηπιαγωγός σε δημόσιο Ειδικό νηπιαγωγείο, Τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 18 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;

Σ13: Το τμήμα που έχω φέτος, συνολικά είναι τέσσερα(4), έχει επτά(7) παιδιά και το έχουμε αναλάβει μαζί με συνάδελφο. Είναι δύο νηπιαγωγοί σε κάθε τμήμα για καλύτερη διαχείριση. Βασική μέριμνα, που γίνεται κάθε σχολική μέρα, είναι η προσπάθεια για κάθε παιδί να μάθει μέχρι που είναι τα όρια του. Ανεξάρτητα από την ειδική ανάγκη του κάθε ενός. Να μάθουν τι τους ανήκει ή βασικά τι ενέργειες πρέπει να κάνουν για να εξυπηρετούνται τα ίδια και για όταν θα μεγαλώσουν. Μέχρι που είναι τα όρια τους; Για παράδειγμα να ξέρουν που να κρεμάσουν το μπουφάν τους, σε ποια θέση να κάτσουν, ποιο ντουλαπάκι είναι για τα παπούτσια τους, που θα βρουν τις μπογιές. Μετά ρόλος μας είναι να τους μάθουμε το πως και το πότε να ζητάν να πάνε τουαλέτα. Πολλές είναι οι φορές που δε προλάβαμε κάποιο παιδί στην ανάγκη του και

εκεί μετά έχουμε πρόβλημα με τις αλλαξιές τους. Αυτό ήταν παράδειγμα. Αλλά μετά από αυτό το κομμάτι, ευθύνη είναι η δημιουργικότητα που έχει το κάθε παιδί και πως την εκφράζει. Δηλαδή τις περισσότερες ώρες που κάνουμε δραστηριότητες επιβλέπουμε τα παιδιά, τα βοηθάμε να το κάνουν όπως θέλουν γιατί βλέπουν και καταλαβαίνουν. Όπως καταλαβαίνουν και αλλάζουν συμπεριφορές όταν θα κάνουμε κάτι διαφορετικό. Όταν έρχονται οι γονείς τους σε γιορτές ή όταν κανονίζεται μια εκδρομή εκτός νηπιαγωγείου.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;

Σ13: Το νηπιαγωγείο μας αυτή τη στιγμή φιλοξενεί αρκετά παιδιά που είναι είτε πρόσφυγες είτε μετανάστες. Για την ακρίβεια πρέπει να είναι κάπου στα δέκα(10) παιδιά. Τα υπόλοιπα παιδιά είναι εντόπια. Επομένως είναι μεικτό όλο αυτό που κάνω και κάνουμε. Πριν αρκετά χρόνια δεν είχαμε παιδιά άλλων χωρών αλλά αυτό δεν επηρεάζει καθόλου τη διαδικασία. Σκέφτομαι πως έχει ρόλο και η τοποθεσία του κτηρίου. Η περιοχή στεγάζει μεγάλο πλήθος προσφύγων και μεταναστών την τελευταία δεκαετία.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ13: Διαπολιτισμικότητα είναι αυτό που συμβαίνει μέσα στο νηπιαγωγείο μας. Όπως και Διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι αυτό που συμβαίνει μέσα στο νηπιαγωγείο μας. Όχι μόνο σε σχέση με το προσφυγικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο που έχει το κάθε παιδί αλλά και με τις ιδιαιτερότητες που αντιμετωπίζει στην ζωή του και στην εκπαίδευση του. Το κάθε παιδί. Όλοι μαζί κάνουμε ένα σύνολο που δε διαφέρει σε τίποτα. Περνάμε όμορφα και δημιουργικά. Και μέχρι στιγμής τα πάνε καλά και οι γονείς δηλαδή σε εκδηλώσεις γιορτές και τέτοια φτιάχνει ο καθένας ότι θέλει και έρχεται χωρίς διαφορές κτλ. Και το αναφέρω αυτό γιατί πολλές μαμάδες από άλλες χώρες πολλές φορές φτιάχνουν φαγητά των τόπων τους που εμείς εδώ δεν τα ξέρουμε. Αυτό είναι λοιπόν, συνύπαρξη και ευχάριστες στιγμές..

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ13: Ένα, είμαστε όλοι ίσοι, δύο, τυχόν άσχημες συμπεριφορές ρατσιστικές συμπεριφορές από οποιαδήποτε ηλικία να αναγνωρίζεται και να διευθετείται, τρία όσο τον δυνατόν περισσότερη επαφή με νέα πράγματα, κουλτούρες πολιτισμούς, Να διδάσκει σαφώς ένας Έλληνας εκπαιδευτικός την ελληνική κουλτούρα, ιστορία και πολιτισμό τα παιδιά χωρίς όμως να το προωθεί σε απόλυτες απόψεις.

• Μπορείτε να μου αναφέρετε τις εμπειρίες σας σχετικά με τα παιδιά πρόσφυγες με ειδικές ανάγκες που φιλοξενεί το Ειδικό νηπιαγωγείο και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετεί?

Σ13: Στο χώρο φιλοξενούνται πολλές περιπτώσεις με παιδιά πρόσφυγες που χρειάζονται ειδική αγωγή. Είτε νοητικά, είτε κινητικά είτε και τα δύο αυτά μαζί. Έχουμε περιπτώσεις αυτισμού, νοητικής στέρησης, κινητικών προβλημάτων, σωματικές διαταραχές, και στην ομιλία. Έχουμε και κάποια κωφά παιδιά εκ γενετής. Συνολικά είναι 28 παιδιά στο νηπιαγωγείο, τα 10 από αυτά είναι διαφορετικής καταγωγής όπως σου είπα. Κατατίθενται τα χαρτιά τους και οι πιστοποιήσεις τους, έπειτα οι διευθύνσεις τους και έτσι έρχονται σε εμάς. Η αντιμετώπιση προς όλα τα παιδιά είναι η ίδια. Δεν λαμβάνεται δηλαδή υπόψη η καταγωγή τους. Επίσης να τονίσω ότι επειδή τα παιδιά είναι μικρά ξέρουν κάποια ελληνικά έτσι ώστε να συνεννοηθούν, να απαντήσουν σε κάτι ή να καταλάβουν τι τους λέμε. Τώρα σχετικά με το πρωτόκολλο που ακολουθούμε όλοι μαζί είναι ότι στις 8:00 με 8:30 όταν μας έρχονται όλα τα παιδιά κάνουμε κάποιες συγκεκριμένες κινήσεις. Λέμε στα παιδιά να βγάλουν το μπουφάν τους, το σακιδιό τους ή ότι έχουν τέλος πάντων και να το τοποθετήσουν στην κρεμάστρα τους και στο ντουλάπι τους. Αλλά αυτό με καθαρή και φωναχτή φωνή για να το καταλάβουν «Βγάλτε το μπουφάν σας», «Κρεμάστε το στο όνομά σας» κοκ Κάθε παιδί έχει ντουλάπι και κρεμάστρα με το όνομα τους. Το έχουν γράψει τα ίδια. Μετά τους ρωτάμε συνέχεια αν θέλουν τουαλέτα. Τελειώνει αυτό. Στις 8:45 αφού έχουμε χωριστεί ο καθένας στο τμήμα του και στην τάξη του με τη βοήθεια των υπαλλήλων ξεκινάμε τις δραστηριότητες. Κάθε παιδί κάθεται στην καρέκλα του και είτε μια φορά ζωγραφίζουμε, είτε φτιάχνουμε κάτι, μαγειρεύουμε, ακούμε μουσική. Γενικά είναι πολύ ήρεμα παιδιά. Όλα τους και υπάκουα. Άλλες φορές βγαίνουμε εκτός νηπιαγωγείου, με συναίνεση των γονιών βέβαια μπορούν να έρχονται και εκείνοι αν θέλουν. Ξέχασα να σου αναφέρω πως από τα τέσσερα τμήματα το ένα που έχει και περιπτώσεις με κωφά παιδιά νηπιαγωγοί είναι μία κωφάλαλη και ένας βαρήκοος. Τώρα τι άλλο; Θέλουμε γενικώς όσο αφορά το θέμα των παιδιών προσφύγων που με ρώτησες και από τα ίδια και από τους γονείς τους να φαίνεται η καταγωγή τους. Να υπάρχει η Διαπολιτισμικότητα που είπαμε και πριν. Ζωγραφιές με θέμα τους γονείς μας, το φαγητό που μας αρέσει και διάφορα τέτοια. Ή όταν κάνουμε εξωτερικές δραστηριότητες επιδιώκουμε να έρχονται οι γονείς και πίστεψε με μέχρι τώρα δεν έχουμε εκλάβει κάτι αρνητικό από Έλληνες γονείς. Ναι και εμένα μου φαίνεται απίστευτο αλλά είναι αληθινό.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ13: Θα πω την άποψή μου πάνω στο θέμα που με απασχολεί. Εμείς δεν έχουμε κάποιο πρόβλημα. Γίνονται αιτήσεις για φοίτηση στο νηπιαγωγείο και τα παιδιά ξεκινάνε κανονικά. Ίσως θα μπορούσαμε να επεκταθούμε στο θέμα της στήριξης στις ειδικές ανάγκες δηλαδή πιστεύω ότι σε γενικό επίπεδο η χώρα δεν έχει υποδομές για πρόσβαση σε άτομα με αναπηρία. Για τις παιδικές χαρές ούτε λόγος. Που πολλές φορές πάμε τα παιδιά στις παιδικές χαρές είναι πολύ επικίνδυνος ο χώρος για ΑΜΕΑ.

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη της στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ13: Μμμμ 50-50. Και ναι και όχι. Σε άλλα πράγματα όπως σε σχολεία με πιο μεγάλα παιδιά πιστεύω πως γίνονται συμπεριληπτικές πρακτικές και προσπάθειες. Τώρα σχετικά με τις περιπτώσεις ειδικών αναγκών δεν πιστεύω πως γίνεται κάτι ριζικό. Μικρά μικρά πραγματάκια με μεγάλα χρονικά διαστήματα στο μεταξύ δεν βοηθάνε κάποιον να ενταχθούν σε μια κοινωνία. Ένα παιδί που είναι πρόσφυγας ή μετανάστης και ταυτόχρονα έχει και ειδικές ανάγκες είναι δύο στα δύο. Και τα παιδιά που είναι στο νηπιαγωγείο μας λαμβάνουν μεγάλη φροντίδα όμως εμείς έχουμε μόνο δέκα παιδιά φαντάσου πόσα ακόμα παιδιά υπάρχουν που δεν έχει γίνει κάτι γι' αυτά.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ13: Πάνω κάτω ότι σου είπα και πριν δεν υπάρχει κάτι τέτοιο ούτε από παιδιά ούτε από γονείς πόσο μάλλον από νηπιαγωγούς και υπαλλήλους. Τα παιδάκια είναι μικρά δε θα πω ότι δε καταλαβαίνουν αλλά βασική τους έννοια είναι να παίζουν. Τώρα τι χρώμα δέρματος έχει ο ένας και από που είναι ο άλλος ή τι γονείς έχει δεν υπάρχουν σαν σενάρια. Και οι γονείς δίνουν τον καλύτερο τους εαυτό και στηρίζουν τόσο τα παιδιά τους, όσο και το δικό μας έργο.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ13: Ίσως θα πρότεινα μια μελλοντική στήριξη στο οικονομικό κομμάτι. Για περαιτέρω υποδομές στην εκπαίδευση μέσα στους χώρους δηλαδή. Μιλώντας αποκλειστικά για μας. Γενικά οι υποδομές ΑΜΕΑ πρέπει να βελτιωθούν. Σχετικά με πιο μεγάλα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι απαραίτητη η καθημερινή ενημέρωση των γονέων για πιστοποίηση και σε παραπομπή σε ειδικό εκπαιδευτικό σχολείο.

Συνέντευξη 14: ψευδώνυμο Σ14

Τόπος διεξαγωγής: Διαδικτυακά

Ημερομηνία: 20/9/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Άνδρας, 50 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Καθηγητής φυσικής Αγωγής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,

Τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 17 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες της στον χώρο εργασίας της;

Σ14: Είμαι απόφοιτος Γυμναστικής Ακαδημίας Σερρών, και καθηγητής φυσικής αγωγής στο .. Γυμνάσιο... Έχω την ευθύνη όλων των τμημάτων του σχολείου για της εβδομαδιαίες ώρες που αναλογούν στο μάθημα της γυμναστικής. Στο μάθημα της φυσικής αγωγής προσπαθώ σε γενικό πλαίσιο να διδάξω σωστά της τεχνικές των αθλημάτων. Δεν έχει μεγάλη απήχηση της. Οι μαθητές δεν βλέπουν την ώρα να παίξουν τα αγόρια ποδόσφαιρο και τα κορίτσια βόλεϊ. Είναι της και μέρες που όταν δεν έχει πολύ καλό καιρό που της διδάσκω παραδοσιακούς χορούς.

Σ14: Είμαι υπεύθυνος για την ασφάλεια των παιδιών στο μάθημα μου, να μη χτυπήσουν, να μην τραυματιστούν σε ασκήσεις. Έχει συμβεί της φορές με απροσεξία. Να μην κάνουν κοπάνες στα μαθήματα μου, συνηθίζεται και αυτό. Της βλέπεις πλέον το μάθημα είναι «η ώρα του παιδιού», το βλέπουν σαν διάλειμμα. Μιλάω και με της υπόλοιπους καθηγητές αρκετές φορές γιατί της «ζωηρές» συμπεριφορές μαθητών πρέπει να είναι υπό έλεγχο και ειδικά στο μάθημα μου δημιουργούνται της συγκρούσεις πάνω στα ομαδικά παιχνίδια...

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;

Σ14: Στο σχολείο πολύ συχνά έχουμε και παιδιά που είναι παιδιά προσφύγων. Οπότε θα πω πως διδάσκω συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες πλέον. Παλαιότερα ήταν πιο σπάνιο.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ14: Δεν γνωρίζω και πολλά για να σου απαντήσω αλλά σίγουρα πρεσβεύουν τη Διαφορετικότητα. Η μάλλον επιδιώκουν την ένταξη της Διαφορετικότητας στην καθημερινότητα της. Συγκεκριμένα της μαθητές σχετικά με την εκπαίδευση. Να εντάξουν και της μαθητές που είναι από της χώρες και πολιτισμούς στην όλη πορεία της μαθητευόμενου.

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ14: Σίγουρα της εκπαιδευτικός που έχει πιο άμεση επαφή με παιδιά και περιπτώσεις παιδιών προσφύγων οφείλει να της προωθεί στην ανεκτικότητα και στην φιλία με το διαφορετικό. Δεν είναι το Διαφορετικό το κακό ούτε το γεγονός ότι δύο συμμαθητές ενδεχομένως να μην κατάγονται από την ίδια χώρα. Το κακό προέρχεται από απόψεις απόλυτες. Ότι μόνο ο δικός της λαός είναι και κανένας της. Πιστεύω σε μαθήματα της η Ιστορία, τα αρχαία, η νεοελληνική γλώσσα είναι μαθήματα πιο άμεσα στο να μοιραστούν μαθητές της εμπειρίες της. Στο μάθημα της φυσικής αγωγής είναι πιο περιορισμένες αυτές οι ευκαιρίες παρόλο που έχουμε μαθητές της της κατηγορίας στο σχολείο.

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και της μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε;

Σ14: Είναι ένα κορίτσι στο Β3 που είναι με ειδικές ανάγκες αλλά είναι μόνο κινητικά. Ξέρει κανονικά ελληνικά, πήγε εδώ Δημοτικό από όσο ξέρω. Δεν αντιμετωπίζει μαθησιακές δυσκολίες αλλά θέματα αυτοεξυπηρέτησης. Επικοινωνεί κανονικότατα. Τα θέματα που παλεύει είναι σε χέρια, πόδια, κινήσεις. Γι αυτό έχει πάρει και κάτι σαν απαλλαγή από το μάθημά μου. Μπορεί να το παρακολουθεί και να συμμετέχει όσο θέλει και όσο εκείνη νιώθει. Αλλιώς της κάνει ό,τι θέλει την ώρα της γυμναστικής αρκεί να μη φεύγει ή να ξέρω που είναι π.χ. σε κάποιο άλλο μάθημα συναδέλφου.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες της λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ14: Πιστεύω πως ναι ότι υπάρχει στήριξη. Γίνονται και προσπάθειες από εμάς που είμαστε καθηγητές σε αυτά τα παιδιά. Να τα προσέχουμε και να προσπαθούμε να αποφεύγουμε τυχόν ρατσιστικές συμπεριφορές. Όμως σχετικά με την κοπέλα που σου ανέφερα πριν που έχει κινητικά προβλήματα πιστεύω ότι κάτι θα έπρεπε να είχε γίνει από μεριάς του κράτους έτσι ώστε αυτό το κορίτσι να μην έρχεται στο μάθημα και να μην ξέρει τι να κάνει επειδή έχει κάποια προβλήματα στην κίνηση του. Αυτό αφορά βέβαια και παιδιά που θα μπορούσαν να ήταν Έλληνες συγκεκριμένη περίπτωση και δεν θα χρειαζόταν να πάει σε ειδικό σχολείο από τη στιγμή που μπορεί και επικοινωνεί και σκέφτεται. Όμως το ότι καταφέρνουν εν τέλει και έρχονται πολλά παιδιά πρόσφυγες στα σχολεία είναι θετικό δεν είναι;

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ14: Επαρκής ναι. Τα φροντίζουμε τα παιδιά όσο γίνεται. Και εγώ δηλαδή με ότι παιδί έρχεται του συμπεριφέρομαι χωρίς κάποια προτίμηση ή αποκλεισμό. Είναι μαθητές. Τώρα πιστεύω το να ενταχθούν σε μια κοινωνία δε παίζει ρόλο μόνο η εκπαίδευση. Παίζουν ρόλο και το πως κινητοποιούνται οι ίδιοι για να ενταχθούν σε μια κοινωνία. Προσπάθειες να γίνονται από όλες τις πλευρές. Βέβαια είναι ένα θέμα οι δουλειές που υπάρχουν στην Ελλάδα εκεί πρέπει να υπάρχει μεγάλο ζόρι. Είναι ζόρι και για τους Έλληνες βασικά .

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ14: Από ενήλικες όχι ίσα ίσα βλέπω και συναδέλφους που προσπαθούν για μια καλή εκπαίδευση των παιδιών. Το κοριτσάκι με τα κινητικά προβλήματα βλέπω δεν έχει φίλους, δεν έχει παρέες. Μόνο του κάθεται κάνει ότι μπορεί να περάσει η ώρα. Και στο μάθημα μου όλα τα παιδιά ξέρεις έχουν μια ευχάριστη ώρα κανείς δεν της κάνει παρέα. Ούτε καν τα υπόλοιπα κορίτσια.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ14: Ε γενικά είναι λάθος που δε μπορεί τώρα το παιδί να κάνει κάτι στην ώρα της γυμναστικής. Εφόσον είναι για να είναι σε κανονικό σχολείο πρέπει να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για να φιλοξενηθεί ένα παιδί με κινητικά ή οτιδήποτε τέτοιο. Ναι είναι λίγες

περιπτώσεις αλλά τι θα μένει στο περιθώριο; Δεν είναι άδικο; Αυτό το παιδί τώρα έχει αποκλειστεί δεν έχει παρές και ακόμα ψάχνουμε τους λόγους.

Συνέντευξη 15: ψευδώνυμο Σ15

Τόπος διεξαγωγής: Αθήνα

Ημερομηνία: 15/02/2024

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Γυναίκα, 50 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Φιλολόγος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 19 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;

Σ15: Το αντικείμενο μου είναι τα φιλολογικά μαθήματα. Παραδίδω μαθήματα και στις τρεις τάξεις του Λυκείου. Σε κάποια τμήματα κάνω Έκθεση και Λογοτεχνία, σε άλλα Ιστορία, Αρχαία, έχω και ένα τμήμα που τους κάνω Αντιγόνη. Είμαι υπεύθυνη και στο Β1. Στο τμήμα Β1 της Δευτέρας Λυκείου. Προσπαθώ να είμαι υπεύθυνη για ό,τι αφορά το τμήμα και σε συνεννόηση και με τους συναδέλφους. Μου επαναλαμβάνεις την ερώτηση;

- Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;

Σ15: Μάλιστα... Ευθύνη λοιπόν έχω τόσο στην σωματική ακεραιότητα των παιδιών όσο είναι στο σχολείο, μην μας ξεφύγουν στους δρόμους χαχα. Φυσικά και έχω ευθύνη στο να απορροφήσουν κάτι από αυτά που τους λέω όσο δύσκολο και αν είναι. Είναι και έφηβοι και θέλει ειδικό χειρισμό. Πολλά παιδιά ετοιμάζονται για πανελλαδικές φέτος, προσπαθώ όσο μπορώ να τους παραδώσω την ύλη και να τους ρωτάω συνεχώς για απορίες.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;

Σ15: Έχω μια περίπτωση προσφύγων φέτος σε τμήμα μου. Αλλά ξέρουν ελληνικά εντάξει, είχαν έρθει πιο μικρά εδώ. Στη πρώτη Λυκείου. Είναι δύο αδέρφια. Παλαιότερα μου είχε ξανά τύχει αλλά όχι δε συμβαίνει συχνά. Σε εμένα τουλάχιστον η στο σχολείο που εργάζομαι τώρα,

γιατί παλαιότερα ήμουν σε άλλο σχολείο. Αλλά και σε εξωτερική δουλειά που ασκώ τόσα χρόνια δεν έχει τύχει να διδάξω σε παιδί αλλοδαπό.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ15: Πώς αντιλαμβάνομαι την έννοια... λοιπόν θα σε γελάσω γιατί ποτέ δεν έχω σταθεί στις ορολογίες των λέξεων. Προφανώς, η Διαπολιτισμικότητα αντιπροσωπεύει τη νέα πραγματικότητα με πρόσφυγες, μετανάστες, εκτοπισμένους κ.ο.κ. Πως συνυπάρχουμε όλοι μαζί καθημερινά στην κοινωνία που ζούμε. Τώρα σχετικά με τη Διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι η συμμετοχή εκείνων των παιδιών που έχουν έρθει από άλλες χώρες στην Ευρώπη και τείνουν να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα. Όπως σου είπα και πριν έχω ένα παιδί στην τάξη μου αλλά δεν μου τυχαίνει συχνά και θα πω πως δεν γνωρίζω πολλά πάνω σε αυτό

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ15: Ας περάσουμε στην επόμενη ερώτηση μιας και δεν έχω γνώση επί του θέματος

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ15: Τα αδέρφια που σου είπα πριν στην Πρώτη Λυκείου, τα αδέρφια.. το ένα είναι κωφός. Μας έχει φέρει και χαρτί. Εγώ τους κάνω έκθεση. Κάθονται μαζί πάντα, για να βοηθούνται. Είναι καλό αυτό που δεν είναι μόνος του παρόλο που είναι μεγαλύτερος σε ηλικία. Εγώ τους κάνω έκθεση οπότε την ώρα του μαθήματος τους λέω «Ελάτε πιο κοντά» για να είναι κοντά στην έδρα και να ακούγομαι. Μερικές φορές τους ρωτάω να τα επαναλάβω ή τα επαναλαμβάνω μόνη μου όταν κρίνω. Α επίσης όταν βάζω δύσκολες ασκήσεις στους υπόλοιπους σε εκείνους βάζω ντάξει λίγο πιο εύκολα πράγματα γιατί έχουν μεγαλύτερα κενά. Είναι όμως βοηθητικό που πάνε σε τάξεις που τους βοηθάνε με τα μαθήματα μετά το σχολείο, τουλάχιστον έτσι μου έχει πει ο Διευθυντής.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ15: Εννοείται πως υπάρχει στήριξη από το ελληνικό κράτος μαθήματα προγράμματα μικρών εκπαιδευτικοί εργασίες που γίνονται πάνω σε αυτό το κομμάτι νόμοι όλη αυτή η μετακίνηση μέσα στη χώρα γίνεται από το ελληνικό κράτος. Βέβαια ξέρω και από συναδέλφους μου που έχουν διδάξει σε παιδιά πρόσφυγες ότι πολλές φορές δεν γνωρίζουν ελληνικά οπότε κάθονται μέσα στην τάξη και δεν κάνουν τίποτα απλά είναι στα πίσω θρανία και έρχονται για να έρθουν. Ειδικές ανάγκες τώρα σου είπα εγώ που έχω αυτή την περίπτωση παιδιού και του λέω να έρχεται να κάθεται πιο κοντά μου για να με ακούει τώρα το αν έχει ακουστικό ή αν μπορεί να κάνει κάτι για να το αποκτήσει πιστεύω πρέπει να το διεκδικήσει και ο γονιός;

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ15: Όσο περίεργο και αν σου ακούγεται πιστεύω πως ναι. Όσο κάνουν προσπάθεια οι εκπαιδευτικοί για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν αυτά τα παιδιά έτσι και τα ίδια τα παιδιά πρέπει να κάνουν ένα μικρό κόπο. Να μάθουν καλά ελληνικά για να καταλαβαίνουν το κάθε μάθημα. Εμείς σε 3-4 ώρες τη βδομάδα σε μια τάξη που έχει και άλλα παιδιά δε μπορούμε να πηγαίνουμε με πολύ αργούς ρυθμούς. Θα μπορούσε όμως να υπάρχει κάποιος μεταφραστής όμως για πιο πρακτικά μαθήματα μαθηματικά, φυσική...

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ15: Η αλήθεια είναι ότι στην περίπτωση με τα αδέρφια αν δεν είχαν ο ένας τον άλλο πολύ πιθανό να μην είχαν παρέες. Ή το ανάποδο αν δεν είχαν ο ένας τον άλλον ίσως βγαίνουν από το καβούκι τους και βρίσκαν παρέες μεγάλα παιδιά είναι.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ15: Τάξεις που να τους διδάσκουν συμπληρωματικά γλώσσα και κείμενα, αν δεν υπάρχει η δυνατότητα για φροντιστήρια. Και καλό θα ήταν να έχουν να μιλάν κάπου τα παιδιά, για να μπορέσουν να βγάλουν ότι έχουν από μέσα τους.

Συνέντευξη 16: ψευδώνυμο Σ16

Τόπος διεξαγωγής: Μυτιλήνη, Λέσβος

Ημερομηνία: 5/12/2023

Στοιχεία εκπαιδευτικού:

Φύλο, ηλικία: Άνδρας, 37 ετών

Ιδιότητα/Τύπος Εκπαίδευσης: Δάσκαλος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Τυπική εκπαίδευση

Προϋπηρεσία: 9 χρόνια

• Ποιος είναι ο ρόλος και οι ευθύνες σας στον χώρο εργασίας σας;

Σ16: Αυτή τη χρονιά έχω την Τετάρτη Δημοτικού. Είναι τα ίδια παιδιά που είχα και πέρυσι στην Τρίτη Δημοτικού. Πιστεύω πως ο ρόλος ανεξάρτητα από αυτό που είναι πρέπει να είναι ενθαρρυντικός, συμπονετικός αλλά και αυστηρός όταν χρειάζεται. Μέχρι στιγμής προσπαθώ να κάνω ένα συνδυασμό αυτών. Μερικές φορές νιώθω τα καταφέρνω άλλες φορές αισθάνομαι και μια παραίτηση. Σίγουρα βεβαία έχω ευθύνη, ευθύνες.. απέναντι και στα μαθητευόμενα παιδιά, και στους γονείς, να γυρίζουν σπίτι τους ασφαλή υγιή και χαρούμενα. Ευθύνη και απέναντι στους συναδέλφους, να έχουμε μια ισορροπία μεταξύ των μαθημάτων.

• Διδάσκετε αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό ή συνδυαστικά με παιδιά πρόσφυγες;

Σ16: Αυτό είναι σχετικό. Έχω διδάξει και αποκλειστικά σε γηγενή πληθυσμό έχω διδάξει και αποκλειστικά σε παιδάκια πρόσφυγες. Εθελοντικά βέβαια τότε που είχε γίνει η μεγάλη αναστάτωση το 2015 και δεν υπήρχε κάποια οργάνωση επί του θέματος. Τους κάναμε μαθήματα στο πρώτο camp, σε αυτό της Μόριας. Πλέον όμως αν το δεις στατιστικά κάνω κυρίως σε παιδιά Έλληνες. Η πλειοψηφία των παιδιών μίας τάξης είναι ελληνικής καταγωγής. Αλλά είναι και πολλές οι περιπτώσεις που έχουμε και παιδιά με προσφυγικό ιστορικό. Εγγράφονται κανονικότερα στα σχολεία και είναι θετικό αυτό.

• Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «Διαπολιτισμικότητα» και μετέπειτα «Διαπολιτισμική εκπαίδευση»;

Σ16: Είναι δύο όροι αλληλένδετοι μεταξύ τους. Και συμβολίζουν τη διασύνδεση των διαφόρων πολιτισμών. Οι σημερινές κοινωνίες ανέκαθεν χαρακτηρίζονται ως πολυπολιτισμικές. Κάπως έτσι έρχεται η Διαπολιτισμικότητα να δείξει ότι όχι απλώς συνυπάρχουμε με άλλους πολιτισμούς αλλά κάνουμε και ενέργειες μαζί τους. Προσαρμόζεται ο καθένας από την πλευρά του. Και αυτό πρώτον και κύριον γίνεται μέσα από την εκπαίδευση γι αυτό τη βαφτίζουμε Διαπολιτισμική εκπαίδευση.

• Ποιες θεωρείτε βασικές αρχές για έναν εκπαιδευτικό στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

Σ16: Την αρμονία, την ηρεμία, να δίνει ευκαιρίες ίσες. Υπάρχουν και θα υπάρξουν εξαιρέσεις και αναποδιές αλλά πρέπει να επιλύνονται άμεσα. Ευημερία να υπάρχει στην τάξη. Αυτά κερδίζονται όταν και σαν εκπαιδευτικός κάνεις λίγο πίσω αλλά πολλές φορές μπορεί να αποδιοργανωθούν τελείως τα πράγματα. Και να αποφεύγονται λέξεις και φράσεις που κρύβουν νοήματα ρατσιστικά. Π.χ. τι να σου πω,,, μαύρος.

• Έχετε υπάρξει ποτέ εκπαιδευτικός σε παιδί πρόσφυγα με ειδικές ανάγκες; Αν ναι μπορείτε να αναφέρετε την εμπειρία/ες και τις μεθόδους διδασκαλίας που υιοθετήσατε?

Σ16: Τότε που έκανα εθελοντικά μαθήματα περνούσαν αρκετά περιστατικά παιδιών με ειδικές ανάγκες. Κάθε είδους. Το πιο πρόσφατο αλλά και το πιο εμφανές μου περιστατικό είναι πριν δύο χρόνια που είχαμε μια μαθήτρια στην Πέμπτης Δημοτικού τώρα είναι Γυμνάσιο λογικά, αν δεν έχει φύγει, που μετακινούταν με αναπηρικό καρότσι. Λογικά, δε ξέρω πρέπει έτσι να γεννήθηκε. Όταν γράφτηκε στο σχολείο ενημερωθήκαμε για την κατάσταση και εγώ προσωπικά ότι θα την έχω σε τάξη μου. Μου είπαν ότι εδώ είχε γεννηθεί. Βρέθηκε και η πιο κατάλληλη ας το πούμε έτσι αίθουσα για να έχει πρόσβαση το καροτσάκι παρόλο που το σχολείο έχει γενικώς πολλά σκαλοπάτια και ανεβοκατεβάσματα. Ευτυχώς είχε βοηθό, για τουαλέτα, μεταφορά δε ξέρω αν ήταν εθελοντής βέβαια ή κάτι. Σε δραστηριότητες που κάναμε μέσα στη χρονιά ερχόταν σε όσες ήθελε ή μπορούσε να το πω έτσι, στέλναμε και χαρτί στον γονέα όπως κάνουμε και σε όλα τα παιδιά. Τι άλλο; Ήταν καλή περίπτωση όμως και για να εξοικειωθούν τα υπόλοιπα μικρά παιδιά με αυτή την εικόνα. Του ότι μια συμμαθήτρια τους δε περπατάει. Να το θεωρούν δηλαδή φυσιολογικό και ότι συμβαίνει.

• Θεωρείτε πώς στην Ελλάδα τα παιδιά πρόσφυγες είτε με ειδικές ανάγκες είτε όχι και οι οικογένειες τους λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη στο κομμάτι της εκπαίδευσης; (Αν ναι τι είδους στήριξη)

Σ16: Την απαραίτητη στήριξη λοιπόν.. Ναι υπάρχει κάποια στήριξη. Γίνονται προγράμματα. Ενημερώνονται οι γονείς αλλά και οι ίδιοι οι μαθητές όπως γίνονται και διάφορα προγράμματα που παρέχονται ακόμα ΖΕΠ και ΔΥΕΠ. Παιδιά με ανάγκες πιστεύω γράφονται και αυτά κανονικά στην εκπαίδευση. Η στη συγκεκριμένη περίπτωση με το κορίτσι υπήρχε ανάλογος βοηθός μαζί της. Ίσως με μια παραπάνω καθυστέρηση. Αλλά είναι και πολλά που έχουν να γίνουν ακόμα από μεριάς κράτους στα διαδικαστικά θέλει δουλειά.

• Πιστεύετε πως η εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα είναι επαρκής για την ομαλή ένταξη τους στη κοινωνία της Ελλάδας και γενικότερα στον Δυτικό πολιτισμό;

Σ16: Δεν θα κρίνω αν είναι επαρκής ή όχι, θα σταθώ απλά στο γεγονός ότι γίνονται καθημερινά προσπάθειες. Απλώς δεν πρέπει να στεκόμαστε στο αν γίνονται απλά προσπάθειες αλλά και στο πως γίνονται. Αν το δεις και αλλιώς ναι εντάσσονται τα παιδιά πρόσφυγες στην κοινωνία το θέμα είναι το πως.

• Έχετε παρατηρήσει κάποιου είδους περιθωριοποίησης ή αποκλεισμού των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση είτε από παιδιά είτε και από ενήλικες;

Σ16: Στην πιο μπαμ περίπτωση που έχω και στην ανέφερα προηγουμένως το κορίτσι έχει κανονικά παρέα. Τρία άλλα κορίτσια από την τάξη της. Μαζί με τον συνοδό της. Σημασία ίσως είχε που είχε γεννηθεί εδώ δηλαδή ήταν Ελληνίδα το κορίτσι απλά ξέρεις η διαφορά στο μάτι ήταν διακριτή. Αλλά όχι τα πηγαίνουν καλά κάνουν βόλτες και με το καρτσάκι. Ήθελε προσοχή. Μετά από αυτό το περιστατικό στο σχολείο έχουν ξαναέρθει πρόσφυγες κτλ και ναι σίγουρα έχω δει ή ακούσει από άλλους περιπτώσεις που κορόιδεψαν παιδί, ή άλλαξε κάποια συμπεριφορά απέναντί του.

• Τι αλλαγές προτείνετε στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων και στην αντιμετώπιση παιδιών με ειδικές ανάγκες προκειμένου να διασφαλιστεί η εξάλειψη της προκατάληψης και του αποκλεισμού καθώς και η ποιοτικότερη εκπαίδευση;

Σ16: Α ωραία πριν σου ανέφερα τι θεωρώ σαν στήριξη από το κράτος.. αυτά που θα ήθελα ή θα πρότεινα εγώ είναι εκατό τα εκατό καλύτερες εγκαταστάσεις για πρόσβαση είτε αμαξιδίων είτε και για άνθρωπο με πατερίτσες που λέει ο λόγος. Θα πρότεινα παραπάνω ώρες δραστηριοτήτων γιατί εντάξει με την παράδοση των βασικών αλλά τα παιδιά ειδικά Δημοτικό θα μάθουν να μιλάνε μέσα από πράξεις. Στο κομμάτι της Διαφορετικότητας επίσης θα πρότεινα κάτι σαν ενημέρωση προς μαθητές ΚΑΙ γονείς. Και όχι μόνο θεωρητικά αλλά εν δράση να κανονιστεί κάποια εκδρομή σε ξενώνα με μικρά παιδιά.

Μέθοδος: Παρατήρηση

- Η μέθοδος της παρατήρησης πραγματοποιήθηκε στην ΚΕΔ Λέσβου κατά τα τέλη Αύγουστο του έτους 2023 με σκοπό την επαλήθευση των συνεντεύξεων του Α΄ Άξονα οι οποίες σημειώθηκαν το διάστημα 16-20 Αυγούστου 2023.

ΚΕΔ ΛΕΣΒΟΥ: 2023

Εικόνα 11-ΚΕΔ Λέσβου

Ο χώρος της ΚΕΔ αποτελείται από **A)** μια έκταση η οποία χρησιμοποιείται μόνο σε περιπτώσεις πρώτης θαλάσσιας άφιξης προσφύγων στο νησί της Λέσβου, **B)** τρεις ζώνες εγκατάστασης για τους διαμένοντες, **Γ)** χώρους των υπαλλήλων της ΚΕΔ συμπεριλαμβανομένων και του ειδικού χώρου για την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, **Δ)** χώρους για την αξιολόγηση ευάλωτων περιπτώσεων προσφύγων που χρίζουν ειδικής μεταχείρισης ή και μεταφοράς σε άλλη δομή, **Ε)** κοινόχρηστα μπάνια- τουαλέτες για τους/τις διαμένοντες/ουσες, **Στ)** τα εκπαιδευτήρια παιδιών κάτω των 18 ετών, **Ζ)** χώρους προσωπικού χρόνου και αφοσίωσης π.χ. γυμναστήριο, μουσουλμανική εκκλησία, γήπεδο καλαθοσφαίρισης και αυτοσχέδιο γήπεδο ποδοσφαίρου, **Η)** καντίνες και εσωτερικά μαγαζιά που παρέχουν γρήγορα γεύματα και τέλος **Θ)** αποθήκες ειδών πρώτης ανάγκης (τρόφιμα, ρούχα, κουβέρτες, φάρμακα).

A) Χώρος πρώτης άφιξης προσφύγων:

Ο χώρος πρώτης άφιξης προσφύγων (βλ. εικόνα 1) παρατηρείται ως ένα τεχνητά φουσκωτό κατασκεύασμα που χωράει έως και 150 άτομα σε σύνολο. Είναι ένας ενιαίος χώρος στον οποίο εισέρχονται άτομα τα οποία μόλις έχουν καταφθάσει στη χώρα Υποδοχής με οποιοδήποτε μέσο και βρίσκονται σε άγνοια των δεδομένων κανόνων και νόμων της χώρας Υποδοχής. Στο συγκεκριμένο χώρο οι πρόσφυγες έπειτα από την ταυτοποίησή τους, δέχονται είδη πρώτης ανάγκης (φαγητό, κουβέρτες, ρούχα) και παραμένουν σε καραντίνα μέχρι να γίνουν οι απαραίτητες προληπτικές εξετάσεις προς αποφυγή ασθενειών και μεταδιδόμενων νόσων. Ταυτόχρονα με αυτή τη διαδικασία γίνονται ευθείς ερωτήσεις για το αν υπάρχουν περιπτώσεις σοβαρών καταστάσεων (έγκυος γυναίκες, τραυματισμένοι σωματικά) και ασθενειών (άσθμα, ζάχαρο, καρκίνο, διαβήτη, επιληψία) για να μεταφερθούν άμεσα στο νοσοκομείο της πόλης. Ανάλογα με τα αποτελέσματα των προληπτικών εξετάσεων όσοι πάσχουν από διάφορες ασθένειες και συχνότερα από covid-19 μεταφέρονταν σε μικρότερο χώρο για να παραμείνουν κάποιες μέρες σε καραντίνα. Όσοι δεν πάσχισαν από κάποια ασθένεια παραμένουν στον φουσκωτό χώρο όπου θα τους δοθούν απαραίτητες οδηγίες για τα δικαιώματά, τις υποχρεώσεις, τους κανόνες αλλά και τους νόμους που επικρατούν τόσο στη χώρα Υποδοχής, συγκεκριμένα στην Ελλάδα, αλλά και στο χώρο διαμονής τους στην Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή.

B) Ζώνες εγκατάστασης διαμενόντων

Η συγκεκριμένη ΚΕΔ λόγω της μεγάλης εισροής προσφυγικών κυμάτων καθημερινά, έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να φιλοξενεί μεγάλο αριθμό προσφύγων μεταξύ των οποίων πολυμελείς οικογένειες με μικρά παιδιά. Προκειμένου να αποφευχθεί η συμφόρηση αλλά και να κατανεμηθούν όσο το δυνατόν καλύτερα οι οικογένειες με παιδιά χωρίς να χωριστούν η ΚΕΔ Λέσβου χωρίζεται σε τρεις ζώνες είτε προσωρινής είτε μακροπρόθεσμης διαμονής. Χωρίζονται σε Μπλε ζώνη, Κόκκινη ζώνη και Πράσινη ζώνη.

ΜΠΛΕ ΖΩΝΗ:

Η Μπλε Ζώνη διαμονής είναι η Ζώνη στην οποία τοποθετούνται σε φορητά σπίτια μικρού μεγέθους Isobox πρώτα πολυμελείς οικογένειες με παιδιά και έπειτα οικογένειες με λιγότερα μέλη. Στην περίπτωση οικογενειών με λιγότερα των 4 ατόμων είναι πιθανό να τοποθετηθούν σε ένα Isobox δύο οικογένειες ταυτόχρονα. Επιπλέον στην μπλε ζώνη τοποθετούνται οι βαριά ευάλωτες ομάδες με έντονα κινητικά ή παθολογικά προβλήματα προκειμένου να έχουν πιο άμεση πρόσβαση στα γραφεία του προσωπικού της ΚΕΔ για να ζητήσουν βοήθεια. Η θιγόμενη

ζώνη διαμονής παρατηρείται κοντά στη κεντρική είσοδο της δομής όπου και εκεί εργάζονται οι περισσότεροι υπάλληλοι, έχει ολόημερη φύλαξη και τα Isobox είναι τοποθετημένα πάνω σε τσιμέντο, προκειμένου να είναι πιο σταθερά και συνεπώς πιο ασφαλή.

Εικόνα 12- κινητό Isobox Μπλε Ζώνης

Εικόνα 13- Γεωγραφικός χώρος Μπλε Ζώνης

ΚΟΚΚΙΝΗ ΖΩΝΗ:

Στην κόκκινη Ζώνη διαμονής παρατηρούνται τοποθετημένα RHU σκηνές. Πρόκειται για σκηνές διαμονής έως και τεσσάρων οικογενειών ταυτόχρονα. Οι συγκεκριμένες σκηνές στήνονται με στύλους στήριξης, έχουν εξαερισμό αλλά αποτελούν ενιαίο χώρο δηλαδή δεν διαχωρίζονται εσωτερικά σε μικρότερους χώρους. Στη Ζώνη αυτή τοποθετούνται πάλι οικογένειες, συνήθως με μεγαλύτερα παιδιά και χωρίς προβλήματα υγείας. Επιπλέον είναι δυνατόν να τοποθετηθούν ελαφρώς ευάλωτοι άνθρωποι όπως για παράδειγμα ηλικιωμένοι άνθρωποι αλλά χωρίς προβλήματα υγείας. Η κόκκινη Ζώνη είναι τοποθετημένη πιο κεντρικά στη δομή αλλά ως ένα βαθμό θεωρείται απομακρυσμένη από τη Μπλε Ζώνη. Είναι στημένη πάνω σε χαλίκια και χωματόδρομο. Διαθέτει τις δικές της τουαλέτες και ντουζιέρες.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΖΩΝΗ:

Η Τρίτη και τελευταία Ζώνη Διαμονής είναι η Πράσινη στην οποία είναι τοποθετημένες μεγάλου μήκους σκηνές Raphall. Σε αυτές τις μεγάλες σκηνές, οι οποίες είναι στημένες με δοκάρια και στύλους για να μένουν όρθιες, μπορούν να φιλοξενηθούν όσα άτομα εισέρχονται στη χώρα Υποδοχής μόνα τους χωρίς συνοδεία (οικογένεια/μακρινούς συγγενείς). Χωρίζονται σε γυναικείες και αντρικές σκηνές. Τους παρέχεται ένα κρεβάτι στο μεγάλο Raphall το οποίο μπορεί να είναι είτε το ένα κρεβάτι δίπλα στο άλλο κατά μήκος του χώρου είτε το Raphall να είναι διαχωρισμένο με γυψοσανίδες σε μικρότερους χώρους που χωράν έως και 4 κουκέτες συνεπώς χώροι των 8 ατόμων. Η πράσινη Ζώνη είναι τοποθετημένη υπερυψωμένα της μπλε και της κόκκινης Ζώνης καθώς η ΚΕΔ βρίσκεται σε ανηφορικό έδαφος βουνού. Σε αυτή τη Ζώνη παρατηρείται επιπλέον έλεγχος και ασφάλεια από αρμόδιο προσωπικό για τυχόν αναταραχές. Για λόγους ασφαλείας δεν επιτράπηκε η είσοδος στο εσωτερικό του Raphall.

Γ) Χώροι υπαλλήλων

Εισερχόμενος στην ΚΕΔ Λέσβου μπορεί να διακρίνει κανείς τους χώρους στους οποίους εργάζονται οι υπάλληλοι της δομής σε αντίθεση με τα καταλύματα των διαμενόντων παρόλο που χρησιμοποιούνται τα ίδια Isobox με την Μπλε Ζώνη διαμονής.

Στην είσοδο λοιπόν της ΚΕΔ σημειώνονται οι χώροι με αρμόδιους ανθρώπους της Ελληνικής Αστυνομίας που καθιστούν την ασφάλεια και την ευημερία του χώρου κατά την είσοδο και έξοδο διαμενόντων ή μη από τον χώρο του Κέντρου Φιλοξενίας. Μια σειρά από security με μηχανήματα ανίχνευσης αιχμηρών μεταλλικών αντικειμένων δεν επιτρέπουν την

είσοδο στην ΚΕΔ χωρίς προληπτικό έλεγχο. Στη συνέχεια για τα επόμενα 100 μέτρα είναι τοποθετημένα τα γραφεία

Δ) Χώροι αξιολόγησης ευάλωτων περιπτώσεων

Ο χώρος στον οποίο πραγματοποιούνται οι θιγόμενες αξιολογήσεις ευάλωτων περιπτώσεων πρόκειται για ένα κινητό Isobox (βλ Εικόνα 1:Καταλύματα Μπλε Ζώνης). Μέσα σε αυτό το Isobox συνήθως είναι τοποθετημένα δύο γραφεία ξεχωριστά για τους Υπεύθυνους αξιολόγησης και καρέκλες για τους διερμηνείς/μεταφραστές και τους υποψήφιους προς αξιολόγηση. Τα δύο αυτά γραφεία εξετάζουν το καθένα διαφορετικές περιπτώσεις στον ίδιο χώρο γι αυτό και υπάρχει και η απαιτούμενη απόσταση μεταξύ τους.

Κάθε Δευτέρα Τετάρτη και Παρασκευή κατά τις πρωινές ώρες μέχρι και τις 12:00 οι διαμένοντες σε συνεννόηση με τους υπεύθυνους του Γραφείου Ευάλωτων περιπτώσεων μπορούν να εισέλθουν στο χώρο έξω από τα γραφεία και με τη σειρά τους να περιμένουν να εξετασθούν. Υπάρχει αρμόδιος υπάλληλος που ορίζει τη σειρά των υποψηφίων και με τη βοήθεια μεταφραστή τους καθοδηγεί προς το γραφείο. Ανάλογα με τη γλώσσα του κάθε πρόσφυγα προς εξέταση ευάλωτης περίπτωσης, ο οποίος δεν κατέχει καλή χρήση της αγγλικής γλώσσας, υπάρχει και ο κατάλληλος μεταφραστής ο οποίος μεταφέρει τις πληροφορίες από τον διαμένοντα στον αξιολογητή και το αντίστροφο. Οι συνεδρίες μπορεί να διαρκέσουν από 15 λεπτά έως και 30 λεπτά το αργότερο, παρόλα αυτά υπάρχουν και εξαιρέσεις. Ο εξεταστής των περιπτώσεων χωρίς να ενημερώσει τον διαμένοντα προωθεί τα χαρτιά στις αρμόδιες υπηρεσίες που μπορούν να δώσουν λύση στο πρόβλημα του χωρίς αυτό να σημαίνει πάντοτε την μεταφορά του σε άλλη ΚΕΔ ή ΚΥΤ της χώρας που αυτός είναι ο βασικός στόχος της επίσκεψής τους αρχικά.

Στ) Εκπαιδευτήρια

Οι εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις της Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής της Λέσβου παρατηρούνται ελαφρώς απομονωμένα από τις Ζώνες διαμονής. Είναι ένας ξεχωριστός και παράλληλα περιφραγμένος χώρος στον οποίο βρίσκονται τόσο κινητά Isobox ως εκπαιδευτήρια με θρανία όσο και ως χώροι για τα γραφεία των υπεύθυνων για το εκπαιδευτικό κομμάτι ανθρώπων και των ΜΚΟ που εκπληρώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα όπως METAdrasi, Eurorelief, Caritas και Ηλιακτίδα.

Περνώντας τον φράχτη που ορίζει επίσημα τα εκπαιδευτήρια της ΚΕΔ Λέσβου σημειώνεται ένα πλήθος κινητών Isobox που λειτουργούν είτε ε ως τάξεις διδασκαλίας από αρμόδιους

εκπαιδευτικούς των ΜΚΟ είτε ως γραφεία των αρμόδιων υπαλλήλων. Όλα τα Isobox είναι ζωγραφισμένα με παιδικά σχέδια προκειμένου να αποπνέουν ένα πιο χρωματισμένο και ευχάριστο περιβάλλον για τα παιδιά. Οι περισσότερες ζωγραφιές είναι ήδη από τα παιδιά και δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο διάφορων προγραμμάτων και δραστηριοτήτων.

Εντός των κινητών Isobox παρότι η έρευνα με τη μέθοδο της παρατήρησης έγινε καλοκαιρινούς μήνες παρατηρήθηκαν εκπαιδευτικοί που στα πλαίσια της μη τυπικής εκπαίδευσης παρέδιδαν μαθήματα σε παιδιά ηλικιακής κλίμακας κάτω των 13 χρονών προκειμένου να προετοιμαστούν για τη σχολική χρονιά που ερχόταν. Παράλληλα εκπονούνταν εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης σε μικρότερα ηλικιακά παιδιά έτσι ώστε να περνάν δημιουργικά τη μέρα τους στη δομή.

- Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ είχε φροντίσει για όλα τα υλικά αγαθά που είναι απαραίτητα για τη σχολική ζωή ενός παιδιού πρόσφυγα (τσάντες, μολύβια, τετράδια, μπλοκ ζωγραφικής κ.α.)

Εικόνα 14- Πρόγραμμα δραστηριοτήτων για παιδιά